# MUTUL

## ION GHEORGHE

într-o convorbire literară cu

Aurelian Titu Dumitrescu

Redactor de carte:
Ciprian Chirvasiu
Lector:
Naty Chirvasiu

Colecția „Dialoguri“

© Editura Vinea / Nicolae Tzone

ISBN

Culegere şi tehnoredactare computerizată:
Paulina Crăciunescu, Nicoleta Iordache
Corectură: Preot Niculae Constantin şi
Preot Alexandru-Răzvan Morariu
Bucureşti, Str. Mitropolit Antim Ivireanul, nr. 45,
Ap. 5, Sector 5; Cod poştal: 040111;
Tel./fax: 337.00.18; mobil: 0723349138
E-mail: edituravinea@yahoo.com;
nicolae_tzone@yahoo.fr

Tipar: APP/VINEA, Bucureşti

# M U T U L

ION GHEORGHE
într-o convorbire literară cu
Aurelian Titu Dumitrescu

EDITURA VINEA
BUCUREŞTI 2008

*Apariția cestui volum a fost posibilă după douăzeci de ani de aşteptare. Preocupările pentru folclor şi pentru tradițiile geto-dacice ale culturii române nu au preocupat clasa politică şi intelectualii de prestigiu din România nici după 1989, deoarece cosmopolitismul a luat locul ideologiilor impuse. În aceste condiții, a fost posibilă pierderea a patru dactilograme ale acestei cărți de către patru editori. Într-un moment de inspirație şi de intuiție, maestrul Ion Gheorghe a încredințat Bibliotecii Județene „Vasile Voiculescu" Buzău manuscrisul original al lucrării „Mutul" spre tipărire. Cele două caiete au pe fiecare pagină semnătura maestrului Ion Gheorghe peste scrisul lui Aurelian Titu Dumitrescu pentru ca acesta să nu fie falsificat sau denaturat.*

*Mulțumesc domnului director Sorin Burlacu al Bibliotecii Județene „Vasile Voiculescu" Buzău, care a păstrat manuscrisul în bune condițiuni şi mi l-a încredințat la solicitare, înțelegând, ca ziarist, chinurile neputinței prin care am trecut nereuşind până acum tipărirea lucrării.*

*A.T.D.*

*Încrengătura miraculoasă în care viețuirile umane se intersectează adeseori divin a făcut posibilă apariția acestui volum. Pasiunea pentru folclor a domnului Romeo Gheorghe Plaştin, împreună cu vechea-i admirație față de poezia lui Ion Gheorghe, i-au permis adâncirea în înțelegerea scrisului de aici.*

*Fascinați de dansul Căluşului şi preocupați de chestiunea demnității naționale, domnul Romeo Gheorghe Plaştin din Arad şi editorul Nicolae Tzone au susținut material povara tipăririi.*

*Le mulțumesc reverențios pentru generozitatea lor, care mi-a permis să scot la lumină părticele din frumusețea de gândire a unui poet monumental, în ale cărui cuvinte mi-am odihnit cugetul.*

*A.T.D.*

# **eminescul** este o vocație
# (I)

***Luni, 4 mai 1987, după ora 19,00***

*— Care au fost prejudecățile ce v-au urmărit cel mai mult timp? Cum ați scăpat de ele?*

— Ce înțelegi prin prejudecată?

*— O judecată moştenită şi care nu a fost acreditată propriei personalități printr-o experiență.*

— N-am moştenit judecăți greşite. Vin dintr-o clasă care, în ciuda unor păreri, încă în vigoare, n-are judecăți greşite. Țăranul n-a judecat niciodată greşit. Dacă ar fi făcut erori asupra instituțiilor fundamentale şi asupra lumii, n-ar fi putut să realizeze ceea ce a realizat țărănimea. Să mă refer măcar la două fapte de istorie: constituirea statului național unitar, dar, mai înainte, câştigarea primului război mondial. Două mari fapte istorice ale clasei țărăneşti nu puteau să se bizuie pe erori. Energia istorică a acestei clase este o dovadă că ea n-a avut judecăți greşite. Vechimea ei, de asemenea, întemeiază observația mea că nu putea să aibă judecăți nici măcar pripite, darămite false! Despre ce fel de prejudecăți

poate fi vorba? Asupra spațiului nostru istoric? Asupra drepturilor noastre pe pământ? În ceea ce privește credința?

Într-o țară în care pe aceeași stradă, în același cartier, găsești lăcașuri ortodoxe, armenești, evreiești, calviniste? O clasă, o populație, un popor în ultimă instanță, și asta trebuie să ții minte, că eu, când mă refer la clasa țărănească, mă refer la poporul român, eu (nu pot face distincție între popor și clasa țărănească, să rămână o limită istorică a mea această viziune) deci o populație cu o asemenea toleranță sau, mai bine zis, maturitate de înțelegere a lumii, omenia zic ei din punct de vedere filosofic (omenia, vezi, că ziceam că nu vorbim despre concepte, omenia este un concept, am căutat în câteva doctrine, pe care nu știu dacă îl mai are vreun popor), poate să aibă prejudecăți? Dacă aveam prejudecăți, nu rămâneam eu într-o echipă literară puternică, având banii și premiile, toată mașina gloriei pe mână? Căci nu bagi de seamă că pe cei mai mulți îi adună prejudecățile? Sunt un om natural. Natura nu poate să aibă prejudecăți. Deci sunt fiul unei clase naturale. Iar natura nu poate să aibă prejudecăți. M-am înșelat acreditând. Și acreditându-mă. Poate. Prejudecăți de credință? Cum s-ar fi putut ivi în sat la mine, unde toți erau de aceeași încredințare?

Prejudecăți de rasă, cum? Când trei fierari din sat, un pic mai bruneți, erau căutați ca iarba de leac pentru toate lucrările în fier? De la ascuțitul fierului de plug, până la înjghebarea căruțelor frumos colorate.

Prejudecată culturală, cum? Când era o pagină de tăbliță, pe care nu se pusese condeiul?

Prima mea carte de lectură „particulară“, deci în afara manualului, a fost la **Şcoala normală**. Se intitula „Inimă de tânăr“, un roman în **Biblioteca tânărul muncitor**. Fac o paranteză. Labiș, fiu de învățător, la șapte ani citea franțuzește. Și tot n-a avut prejudecăți.

Poate numai prejudecățile născute pe ideea luptei de clasă. Acelea m-au prins în vâltoare. Le-am găsit judecăți, le-am găsit și prejudecăți. Câte au fost istorie s-au scuturat, câte au fost filosofice, deci dincolo de timp și loc, au rămas ca drepte judecări. Peste 500 de ani, când ne vom mai întâlni, vom constata din cele drepte judecăți cel puțin jumătate prejudecăți, nu antijudecăți, ci antejudecăți, cum zice țața Anica. Important este, în mod absolut prejudicatoriu vorbind, că nici nu contează într-o viață de om câte sunt judecățile drepte și trainice sau cele pripit trăite și contractate, câtă vreme viața și opera omului, vreau a zice credința prin care le-a acoperit, fie erori, fie temeinicii, le-a ridicat pe umăr și le-a purtat fără reproșuri, nici înainte, nici în urmă, nici în drepți, nici în stângi. Aici este măreția poeziei: în aceea că dintr-o eroare a ochiului, și-a adulmecării, și-a auzului, din fel de fel de strâmbe senzații poate să ridice temple cu idoli nemincinoși. Nu contează materialul din care am ridicat. Contează construcția și contează idolul pe care îl adăpostesc. Ce dacă idolul meu păstrează albastru în loc de verde? Ce, eu sunt Gaugain? Dar tocmai d-aia sunt Gaugain! Cele greșite ale poetului deseori sunt cele adevărate ale urmașilor lui științifici. Se întâmplă! Părerea mea este că greșelile noastre se văd astfel azi. Mâine, ele vor fi adevăruri adevărate. Deseori, salvarea poetului rezidă chiar din acele locuri pe care ai vremii lui le considerau greșeli.

*— Se afirmă că, în poezia română, cu excepția lui Eminescu, nu există blocuri de marmură. O anumită idolatrie inspirată de Eminescu este vizibilă la fiecare dintre reprezentanții de frunte ai generației '60. Într-un fel este vizibilă la Ioan Alexandru, în alt fel la Nichita Stănescu, în alt fel la Adrian Păunescu, în alt fel la Marin Sorescu, în alt fel*

*la dumneavoastră ... Fiecare l-a ratat într-un anume fel pe Eminescu. Dumneavoastră cum l-aţi ratat?*

— Eu nu lucrez în marmură. Eu lucrez în munte, direct. Din câteva lovituri de instrument şi cu ajutorul Cui–Ştiu–Eu, muntele acela şi ălălalt, ce-i vezi, capătă chipuri. Este însă nevoie de anumite ore ale zilei, de anumită intensitate a luminii, ca să vezi construcţiile mele. Am mai făcut acest lucru pe vremea când Carpaţii abia ieşiseră din apele primordiale şi nu m-am aşezat cu semiņia mea, din Atlantida, aici, deasupra Istrului. Voi, astăzi, ziceţi că sunt **ludus naturae**. Dar eu vă spun că nu sunt decât jocuri ale naturii mele primordiale. Aştept lumina de-atunci şi minţile de-atunci să priceapă ce vreau. În ceea ce priveşte marmura, iată cum stăm: nu este la voi! O carieră, ce lucru urât, carieră de marmură, o mină de marmură am întâlnit la Ruşchiţa, când umblam după „Şarja“ şi după „Balada ţăranului tânăr“. Eram în putere şi-am văzut lucrând maşinile, un soi de gatere care tăiau în piatră albă cum se taie în buşteni, falii-falii sau felii. Mult sfărâmicios. Pentru îmbrăcatul caselor pe afară, bună piatră. Pentru idolul de dinăuntru, prea puţină şi în acele vremuri. Mai aveţi voi „materia primă“, ca să-l meritaţi pe Eminescu? Mai are Dumnezeu răbdarea şi mai poate fi vreun om atât de greu încercat, încât să pună pe seama unuia singur atâtea de suportat, adică de susţinut, adică de ţinut pe umeri? Şi, dacă ar mai fi unul, în burta maică-sii, care v-ar spune numai pe jumătate din ce v-a spus el, nu i-aţi răspunde: „Eşti nebun, stai acolo!“? Nu v-ar asculta, ar veni, ar înnebuni şi tot n-aţi crede c-a fost. Şi oare e nevoie, încă o dată zic, de atâta năpastă pe seama unuia? Nu bagi de seamă cum a lucrat Dumnezeu a doua oară? Că n-a mai chemat pe unul? Că a chemat că pe Blaga, că, pe Bacovia,

că, pe Barbu (Ion)? Aţi crede voi oare că Voiculescu v-a spus totul sau aproape totul despre aşezămintele sacre de dinainte de Decebal şi mult după el? Mă credeţi voi că prozele lui Voiculescu sunt amintiri de-acolo? Din **Cogaioane**? Şi din toate **orăştiile**, orestiile şi **pileatiile** lui Deceneu? Ziceţi peste umăr literatură şi vă uitaţi în gura lui Daicoviciu.

— *Călinescu afirma că ratarea este un act comprehensibil creaţiei. Eu n-am întrebat în ce fel de mod creator l-aţi ratat dumneavoastră personal pe Eminescu?*

— Nu ştiu despre ce vorbiţi, domnule judecător. Cu mine s-a întâmplat astfel. Am mers odată cu o echipă de tineri utemişti la Zimnicea, să vedem cetatea dacică. Încă preocuparea pentru istoria românilor era considerată ca fiind o preocupare strâmbă, neloială politicii. Dar, organizaţia de tineret, având un îndemn fizic şi metafizic, ne-a dus la cetate. Acolo, un profesor de istorie ne-a explicat ce e cu cetatea asta. Era o arie de pământ între porumbişti, cu cioburi şi ceva dâmburi de la săpături. Să fi avut vârsta pe care o avea la debut Mircea Dinescu. Şi chiar eram zănatic faţă de trecut, cum este Mircea Dinescu acum. N-aveam nicio reprezentare a inimii, nici a sufletului, cu atât mai puţin a minţii în ceea ce priveşte **Trecutul**. Am răspuns cinstitei osârdii a acelui profesor cu o grimasă de tânăr prost şi l-am jignit, acum îmi aduc aminte cu supărare pe mine, şi au trecut câţiva ani după ce ne-am întors la Bucureşti, şi m-a ajuns uitătura aceea pe care a pus-o bătrânul ghid de istorie în mine. Fără niciun cuvânt, mustrarea lui, la depărtare de ani câţiva, m-a ajuns. Doar nu mi s-a spus: „Saule, Saule, pentru ce mă prigoneşti?“. Într-o zi a anilor de după acea împrejurare, am intrat într-o librărie bucureşteană şi

am găsit o broşurică, scoasă de Muzeul din Constanța, o carte ca un caiet, C. Scorpan „Cavalerul trac“. Am citit prefața, m-a vrăjit numele Manimazos, o numire a acestui idol în ipostaza lui Zalmoxis, dar icoanele în piatră, tablourile votive, sculptura aceea aşa-zis grosolană, țărănească, fără stil de marmură, fără matcă de marmură, m-a fermecat pe viață, m-a luat vântul ielelor Lui, Dumnezeului dunărean, Călărețul strămoş, ziditorul, fondatorul mag, şi bântuit sunt până astăzi, sunt gata oricând să-mi dau viața pentru credința într-acel zeu strămoş; ştiu la ora aceasta mai mult decât oricine din țară şi din lume despre el, am scris până la ora aceasta **Lui** şi de la **El** şi din **Duhul Lui**, şi „Cavalerul trac“, şi „Megaliticele“, şi „Noimele“ … Deci blestemul profesorului, cel ce s-a uitat în mine, m-a ajuns, de sunt astăzi om, de sunt astăzi om şi eu întru Eminescu, cunoscând şi muncind întru **dacism**, pe-acolo … Prin urmare, mi-am salvat acel Eminescu, cel ce era în mine **El** s-a regăsit şi s-a ridicat la o viață nouă, cu puteri mii şi, sigur, cu mai multă izbândă. Şi să vezi de ce! Poate că argumentul, fiind prea social, n-are adâncimea de dincolo de peretele lumii, dar este vorba despre ceva asupra căruia pot spune: „Şi eu am lucrat şi-am izbândit la cuprinderea, în tezele de partid, a aniversării statului lui Burebista, a tuturor celorlalte evenimente de mai încoace şi-a tuturor celorlalte evenimente de mai încolo, care sunt marcate de mucigaiul uitării şi recunoştinței.

Încă şi astăzi se mai strigă pe uliță după noi: „Tracomanilor!“. Dar eu tac, îmi scriu cărțile şi nici măcar cu gândul nu le zic, peste umăr: „ Romaniacilor!“. Deci, datoria **față de eminescul din noi**, iată, mi-o împlinesc. Nu **eminescul ca persoană**, ci **eminescul fenomen**. Deci **eminescul** este o vocație, un dat ce te ajunge când vrea el, o vocație ce te ajunge când vrea ea, nu când vrei tu. Ca o apucare.

*— Totuşi, aspiraţia spre blocul de marmură există la purtătorii de cuvânt ai generaţiei ’60, ca şi la marii creatori interbelici. Încăpăţânarea celor mai tineri dintre ei, ca şi încăpăţânarea celor mai în vârstă, la etapa biologică în care se află acum cei mai tineri, merge fie până la a nega existenţa marmorei, fie până la încăpăţânarea că nu au ratat blocul alb de piatră sfântă. Poate şi din acest motiv a fost reactualizat mitul lui Socrate şi s-a ajuns ca fiecare dintre purtătorii de cuvânt ai generaţiei să fie un excelent sofist.*

— Aurelian Titu Dumitrescu, am găsit două cuvinte în monezi, care m-au tulburat: **Sofu** şi **Fotu**. **Sofu** este similar cu guru, cu magul, cu cogea sau cogheul, cugetătorul deci. **Fotu** este lumina, evident, dar este şi făţu. Dar nu ştiu de ce fota ţărăncii se cheamă aproape ca **Fotu**, ca lumina … Deci, deocamdată, eu cu poezia mea merg după **Sofu**, care este înţeleptul, deci după înţelepciune. Deci **Preotul**. Deci **Magul**. Deci **Gurul**. Deci **Saliul**. Fotu au guru. Sunt vorbitori cu animalele şi cu păsările. Cu lucrurile. Înţelepciunea lor rezidă de la întâlnirile pe care le au zilnic, în anumite condiţii sufleteşti şi fizice, cu lucrurile. Bag seamă că **Sofu** este mai bătrân. După ce a fost **Fotu**. Adică după ce a văzut lumina, l-a lovit lumina şi l-a luat lumina în primire. Deci, până nu primim lumina, până nu suntem Feţi-Frumoşi întru lumina aceea, nu putem fi **Sofi**. În zadar o mie de învăţături şi citanii. Dacă nu cade lumina pe unde trebuie să cadă, dar mai cu seamă dacă nu ni se cuvine, putem noi face orice. Oricâtă cheltuială! Dar n-aş zice oricâtă râvnă! Pentru că şi râvna vine tot din îndemnul luminii. Ea stârneşte. Pentru că are nevoie de acea celulă în care să lucreze.

# „Timpul meu a trecut, vremea mea n-a venit“
# (II)

***Marți, 5 mai, ora 10,45***

*— Recitesc de multă vreme (pentru a asimila până la uitare şi pentru a trece prin uitarea creatoare, din lectură în reflex intelectual) „Cântarea României“ şi „Iubirea de patrie“. Sunt nu numai opere literare valoroase, dar şi, prin geniul sentimentului care le-a născut, reliefurile mentalităților fundamentale ale unor epoci. Dacă eu cred într-o religie, această religie este poporul român. Uneori, am impresia că avem un popor pe care nu-l merităm. Mă întreb: este român cel căruia mă închin? Şi: religia, care a fost adusă, este forma exproprierii de spirit a poporului meu?*

— Şi eu am trecut prin această tulburare. Dar nu am trecut, am cutreierat-o şi m-a scos la drum. Se poate rătăci iute în această preocupare fundamentală. Dacă este român? Este, de vreme ce icoanele lui au însoțit pe flamuri şi pe prapuri bătăliile noastre fundamentale. Steagul domnesc de luptă al lui Ştefan cel Mare era zugrăvit cu Sfântul Gheorghe. Eu cunosc, dar uit istoria generalului bizantin urcat în flamură. Uit, pentru că mi s-a arătat călărețul trac, m-am aşezat cu trup şi suflet la icoanele votive, în piatră, ale călăreților danubieni,

ani de zile, până când aproape că i-am înțeles. Căci nu altul este Sfântul Gheorghe decât zeul părinților noştri, cavaler, ziditor, basileu, preot, încorporând nouă plus unu zei păgâni. Avem şi un argument geografic, o hartă a lui Ptolemeu, prin care dovedim mutația iconografică şi de conținut. În vechile hărți, Dunărea de jos, Danubiul în delta de astăzi, este arătată, revelată, cu şapte brațe. Unul din acestea se cheamă Hieron stoma, care înseamnă Gura Sfântul, adică brațul Sfântul Gheorghe de astăzi, al Dunării. Ei, care hieron?, Păi Hieros Gamos, **Eroul Întemeietor**, cum este numit într-o inscripție din votivele lui Scorpan, **Cavalerul Trac**. Nu ți se pare că nu mai trebuie suflat praful destul de subțire al celor două mii de ani, ca să se ivească Dumnezeul părinților noştri? Un reputat cercetător, mă refer la părintele Ion Coman, susținea într-un eseu că, în ceea ce priveşte creştinarea dacilor, n-a fost nevoie decât de schimbarea numelui zeului. În plus, unul din epitetele lui Zalmoxis este Zalmoxis Georgis, în monezile în care citesc eu. Deci George, zeu al pământului. Deci Hieron stoma era Gura **Sfântul.** Sfântul pământului **strămoşesc**.

Tulburătoare sunt dovezile, pe care tot în aceste monezi le aflu, referitoare la veşmintele magilor şi preoților vechi, zalmoxieni, numele acestora şi al aşezămintelor pustnicilor. Iată, de pildă, cuvântul călugăr îmi apare susținut imagistic drept **calu-guru**. Dar acest c are semnul citirii **s**. Deci **Saliu-guru**. Astfel, am aflat dubla valență a unor pustnici zalmoxieni, echivalența lor în instituția saliilor, romană, şi în rangul înțelepților indieni guru.

Minții etimologiceşti ale filologilor se vor încrunta de aceste zise ale mele. Treaba lor. Eu ştiu bine ce am citit.

Întorcându-ne la **Acela** al părinților noştri, el a fost, este şi va fi tot **El**, acelaşi, al nostru.

— *Unul singur, trei sau mai mulți?*

— Dar dacă eu îți răspund: Da, Marele Unu, plus Doimea, plus Trei, plus Zece, plus infinitul?!

Așa cum sesizase și Pârvan, dacii erau monoteiști. Numai că monozeul este o sumă, încorporând chipurile și numele elementelor: pământul, apa, focul, cerul, acestea toate cu ale lor vietăți, înființări și desființări. Și era în cer precum pe pământ, și era pe pământ precum în cer, **Magul, Gurul, Soful, Iogul, Saliul**, ales de prunc în Cogaion. El n-a fost văzut murind. El, la apusul zilei, era un moș, iar dimineața – un prunc atunci zămislit. În Cosânzinicogul, adică în Cogaionul Frăților cosângene și în monastia Cogairoti – Ilisium, adică în Cogaionul preoteselor, Hierodulelor sacre, era pregătit, se zămislea în zodie bine chibzuită Copilașul. Pruncul, cum zice Ioan Alexandru. Da, **Acelaşi**. Acesta urma drept Zalmoxis cel în tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte. Și Mircea Eliade vorbește despre argumentul împerecherii sacre. Nu se știe încă la Eleusys ce urmăreau acele întâlniri sacre. Din câte am înțeles noi de-aici, din monezile geto-dace, acolo, într-o suită întreagă de ceremonii, se punea la cale zămislirea **Alesului,** a **Trimisului,** a lui Mesia. Ți-am rezumat destul de gâtuit, de altfel, argumentele că El este părintele nostru și că va rămâne.

Ar mai fi de luat în considerare călătoriile gnoseologice, să le zic astfel. Alesul prunc, urmaș al Marelui Preot, era trimis în voiajele sacre: trecea pe la toate marile temple, pe la toți marii filosofi ai timpului, de la Eleusys, care era fondat de către traci, în Egipt, după cum se știe despre acel Zalmoxis care a mers cu un vas de argint de la Egipet și până în lamaseriile împărăției Han. Acest final de voiaj se numea **Tao de etate**. Adică **Drumul**. **Calea**. De la vârsta învățăturii budismului taoist.

Pe această practică, s-a acreditat de către Herodot ideea că Zalmoxis ar fi fost robul lui Pitagora. Harap-Alb al lui Ion Creangă este o relicvă a acelei instituții şi a unei practici inițiatice, în care fiul de împărat, **Alesul**, fiul de rege, consacrat înaltei misiuni sacerdotale intră rob, este uzurpat de către Spân. E posibil ca, în mod ritualic, să fi existat o probă a **sub-punerii** sub ascultare necondiționată, care, în ochii omului obişnuit, să fi părut o uzurpare. Împrejurarea însă era **probă**, adică încercare, adică argumentare, adică întemeinicire a unui caracter uman, oglindind lupta elementelor, cea dintre stihie şi lumină, dintre soare şi nor, dintre Zalmoxis, Gebeleuzis, dintre Făt-Frumos şi zmeu, mai pe înțelesul copiilor. Dar chiar grecii îl au pe unul dintre ei, mare înțelept, urât ca un zmeu, Esop. Care a robit cunoscând şi făcându-se cunoscut, deci nemuritor, mai bine decât o sută de stăpâni. Dar, la urma urmelor, cunoaşterea ce este altceva decât o robie pe viață? Adică o băgare la stăpân. Să fie vorba despre o autodisciplină? Să fie vorba despre privațiunile pe care ni le cere inițierea?

În ceea ce priveşte **aducerea religiei**, cum zici, cred că este bine să nu confundăm instituția bizantină cu credința strămoşilor noştri. Heghemonismul din toate timpurile îmi repugnă. De asemenea, sabia, că este a învățăturii sau a desvățăturii, nu merită.

Ai noştri au avut întotdeauna minți şi puteri să-şi apere demnitatea credinței lor părinteşti, au ştiut să se sustragă tiraniei altui cer.

Îmi aduc aminte că domnitorul Dimitrie Cantemir primea mustrări de la Patriarhul de la Constantinopol pentru aşa-zisul păgânism al românilor de aici, ce transpărea din datinile de iarnă. Dar, cum Dumnezeu este deasupra neamurilor, lupta pentru păstrarea identității neamului şi apărarea instituțiilor

moştenite a luat chipul graiului, al slăvirii Dumnezeului părintesc, în graiul părintesc. Este, la urma-urmelor, o întoarcere a lui Dumnezeu la sine, întrucât, la început, a fost cuvântul şi cuvântul era în el. De vreme ce vorbim şi scriem în limba română, el este român.

*— Opera citată mai sus, a lui Alecu Russo sau a lui Nicolae Bălcescu (sau a amândurora), are un spirit teologic clasicizat ca formă, care nu ştiu în ce măsură este propriu poporului român, deşi simbolul însuşi, ca donator genetic, este transfigurat într-un mod propriu spiritualităţii româneşti.*

*Ioan Alexandru, ca o instituţie pe care numai poeţii de mare talent o pot avea, osifică de-a dreptul, prin rigoare, simbolurile generale transfigurate propriu de poporul român.*

*De ce, iată, apare, însă, după un secol, aceeaşi limită? Era nevoie de un donator genetic? Poate nu atât de un subiect religios cât de o funcţie primordială?*

— Să-ţi povestesc ceva. Io Zalmoxis primeşte misiunea câtorva din ucenicii lui Isus, în cele două zile şi în a treia de după răstignire, când învăţăceii erau fără păstorul lor. Şi Petru, şi Ioan îl roagă cu argumente pe acest Zalmoxis, care avea toate argumentele fiului omului, să le fie învăţător. Dacul are o lungă dezbatere cu aceia, în timpul celor trei zile de dezorientare şi de prigonire a celor rămaşi fără cârmuitor. El le arată de ce nu poate primi scaunul din fruntea Cinei celei de taină, rămas acum gol. Una din condiţiile primirii misiunii de fiu al lui Dumnezeu era aceea că poporul celui ales Mesia să rătăcească două mii de ani, împrăştiat prin celelalte neamuri. Fiind aceasta clauza cea mai importantă, marele iniţiat de la Dunăre şi Carpaţi se sustrage. La un moment dat, zice, în ceea

ce îl priveşte ca ins şi ca menire în timp: „Timpul meu a trecut, vremea mea n-a venit“. Se păstrează însă cu toată inima, cu tot sufletul şi cu toată mintea în locul celor ai lui, în celula etnică, urmărind cu vigilenţă transformările viitorului. O soluție fundamentală conserva el în acele veacuri de invazie romană, de năvăliri ale popoarelor barbare, de răsturnări ale zeilor popoarelor, dărâmări de idoli, cuprinzând în clarviziunea-i consecințele la care s-ar ajunge prin dislocarea acestui popor, prin desprinderea etniilor lui de vatra carpato-dunăreană. Anonim între ai lui, pentru a-i ține acasă, pentru a-i pregăti să stea în calea marilor zguduiri produse de noua credință, de furtuna demografică, pe care el o cercetase în sacrele-i viziuni, își apăra divinitatea alor lui, cu ai lui, pentru ai lui. Prin urmare, nu e vorba de o ispită. Este vorba de-o ofertă sigură: a fi Dumnezeul lumii noi sau a rămâne un călugăr, slujindu-se alor săi creştinați.

Sigur, metafora din această construcție, care este de fapt o **orație**, un poem dramatic, pe care l-am scris, este un **eres**, cum mi-a zis-o Ioan Alexandru. Dincolo de aceasta, este vorba de o profesiune de credință a mea, zicând cu eroul meu: „Timpul meu a trecut, vremea mea n-a venit“.

# Legitim pământului tău
# (III)

***Marți 5 mai 1987, ora 17,30***

*— Amorfă la autorii primei lucrări, diferențiată, şi, deci mai modernă, mai pregnantă, apare la autorul „Iubirii de patrie“ donația alcătuirii constituționale a poporului nostru: munca. Nu aurul este averea, el poate fi oricând luat, ci, aproape ca o fatalitate istorică, munca. Străinii, care au avut „în mână“ poporul român şi care au avut în mână, în unele momente, aparent chiar soarta sa, au suportat ca el să nu dispară pentru că ştie să muncească. Iar acest popor nu poate fi împărțit pentru că românii nu ştiu să muncească decât împreună, într-un popor. Chiar dacă, uneori, au dat roadele muncii, au muncit cu credință şi nu au fost robi pentru că, atunci, au muncit pentru a se salva ca popor. Nu au fost interesați de roadele imediate ale muncii. Au avut o intuiție superioară aparenților stăpâni interesați în mod vulgar de obiecte, de roade. Românii au fost interesați în mod nobil de cauza lor, care, deseori, s-a identificat cu supraviețuirea. Aveți aceeaşi convingere?*

— Un lucru este foarte curios: cuvântul muncă, am fost învățați în filologie, vine de la slavul monca. Oare ai noştri să nu fi cunoscut instituția muncii înainte de contractul cu slavii?

Te întreb dacă, ei în serios istoriile filologilor. Dar, iată, cuvântul treabă, care înseamnă muncă. Şi om de treabă. Care înseamnă de caracter. Adică munca e de caracter. Ceva trebuitor, indispensabil. Munca este o instituție indispensabilă. Nu ştiu ce filologi or fi susținând că e un cuvânt latinesc. Dar eu susțin că este arhilatinesc, că vine din prisca latina, cum zicea Nicolae Densuşianu. Şi iar mă gândesc la sintagmele ce se construiesc din cuvintele slave. A munci înseamnă a schingiui. Iar de robotă, ca de muncă în silă. Nu ți se pare aici, în viziunea despre muncă, nu ți se pare deci că descoperim sufletul atât de diferit a două neamuri? Că, adică vreau să spun, românul, când a deprins aceste cuvinte, le-a consumat spiritul şi vicisitudinile instituției acelor vremuri. Să recapitulăm deci: robotă, chin şi treabă. Om de treabă, de trebuință, ceea ce e de trebuință omului de treabă, pentru care munca nu e un chin, nu e o robotă, pentru care lucrarea nu e chin, nu e robotă.

Există următoarea instituție: **vecin** similar cu, scuzați ligamentul, **rumân**. Instituția rumâniei, egală cu şerbia, egală cu vecinătatea, adică cei din apropiere. Găsim în aceste cuvinte instituția muncii agricole în vremurile acelea, când **rumân**, de fapt român, era egal cu şerb. Ce mă tulbură aici?! Două gânduri: că proprietarul pământului, feudalul, deci cel ce avea **vecini** sau **rumâni**, nu era de aceeaşi nație cu lucrătorul pământului. D-apoi când clasele suprapuse s-au identificat cu acest **rumân**! Atenție! Rumân, încă astăzi, la țară, însemnă, când îl pronunță femeia – unde o fi rumânul meu? – înseamnă bărbat, deci cap de familie al casei. Să fi fost oare o vreme în care a fi român, deci rumân, deci om, să fi însemnat a fi şerb? Atunci, stăpânii cine erau? Cei ce nu erau de treabă. Cei ce nu munceau, astfel zis.

Tărâmul cuvintelor ne ajută ca un strat arheologic să identificăm instituția muncii cu distincții, cu osebiri de nuanțe

destul de grave. Ce am mai putea adăuga noi la aceste cioburi de vas strămoşesc? Cel mai scump mie îmi rămâne hârbul ăsta de cuvânt, latin dintâi, treabă, care înseamnă ceva pe care te poți bizui, va să zică ceva în seama căruia te poți lăsa cu toată încrederea. Care este fundamental, căci trebuie. Deci şi necesar. Am nevoie de mai mult? În timpul când noi discutăm acestea, alături, pe lotul de folosință arat ieri, nea Mitică Arsene, eroul meu de-o carte, în vârstă de 86 de ani, îşi repară gardul şi direge cu săpăliga locurile pe care plugul le-a ocolit. Ştii ce susținea acum câteva zile nea Mitică Arsene? Costică, bătrânul Costică Toma, cizmarul, care a murit în vârstă de 80 de ani – vecinul lui – a murit pentru că, în ultimul an de viață, nu mai muncea … Eu d-aia nu stau. Să nu mă îmbolnăvesc. Poate ți-aduci aminte că, acum un an, am publicat în „Luceafărul“ jurnalul de bord al lui nea Mitică Arsene, al muncilor lui zilnice. Într-un an de zile, reieşea de-acolo, a avut o singură zi irosită. Între însemnări ca: „Am spart o buturugă“, „Azi am fost cu calul la păscut“, era aceasta: „Azi am stat geaba“. Acum, pe drum, trece, cărând apă, coana Florica, țărancă, a lui nea Pompil Tufan. Căratul acesta al apei de câteva zeci de ori pe zi, cu două găleți, se petrece de ani şi ani de zile, în fiecare zi, cu excepția acelora în care plouă, de primăvara până iarna, când crizantemele, garoafele şi lalelele din straturile rânduite după carte şi cu carte, cu ştiință şi cu ştirea lui Dumnezeu se deschid.

Aceşti oameni trăiesc sfântul fenomen despre care noi dezbatem: munca de treabă, de trebuință, dar, mai cu seamă, ca formă de înfruntare a distrugerii şi a morții. Uite-te la ei şi taci.

— *Din cele douăzeci şi una de secole ale acestui popor, aproape jumătate sunt secole de independență. Jumătate sunt secole de privațiuni naționale şi sociale, chiar dacă disparate,*

*secole în care munca a fost modul de a supraviețui, singura ieşire. Ne aflăm în acest moment într-o balanță istorică, într-o şansă a poporului nostru. Secolele de privațiuni s-au oprit la aparențe. Ca dovadă, continuitatea noastră în spirit. Secolele de privațiuni ne-au putut schimba sau n-au putut distruge spiritul?*

— Întâi că aş avea o amendare. Nu douăzeci şi una de secole! Când eu am două milioane jumătate de la Bugiuleşti încoace, când eu mi-am lăsat dovada cu un os de fiară din care am stors măduva şi m-am hrănit? Dar, mai apoi, când am băgat cornul de cerb în pământ şi am arat, nu muncă era? Nu era treabă a aceea care să-mi dea mie dreptul să-mi spun că supraviețuiesc, nu trebuind ca să ne aflăm în treabă, dar muncind cu întrebare, din aproape în aproape lumea că de ce e aşa şi nu e altfel. În ceea ce priveşte secolele de obstrucție, ce zici dumneata? Nu ştiu ce înțelegi prin spirit, dar să-i zicem duhul, să-i zicem firea, să-i zicem natura fundamentală. Ştii, când eram tânăr şi prea optimist, făceam următoarea comparație între spirit, între fire şi acel ceva de nedizolvat al nostru. Îmi închipuiam o soluție de-o concentrare fără limite. De-o tărie de mii şi mii de grade. Că, venind fel de fel de ape, turnându-se tot soiul de moleşeli, nesiguranțe, neputeri, slăbănogii şi tare, frici, înfricoşări, spaime, temeri, de la om la om şi din tată în fiu, soluția atât de concentrată n-a slăbit. N-a slăbit buchetul vinului etnic! Nemucigăit, nesubțiat, nestricat a rămas. Dar mă întrebam: cât? Până când se va putea turna în acest sacru vas care, de atâta viitură, dă pe marginile borborosind din sine? Aud bolovanul magnetic al firii noastre acolo, în pântecele acestui sacru vas, dar mă întreb: drobul ăsta cât va mai săra el ce se toarnă în el în neştire? Mi-e teamă de apa chioară, care nici măcar nu-i clară. Mi-e teamă de tulbureala aceea; o mai fi buchetul originar

sau e numai damful amestecăturilor? Iată nu mai sunt tânăr, nici entuziastic, dar entuziast mă lupt că-mi trebuie să mă bizui şi am semne despre viitor atât de sigure şi de departe pe cât de clare, sigure, îmi sunt în urmă, tot în urmă, unde voi nu vedeţi decât un punct. Pe cât suntem în clar cu trecutul, pe atât de limpezi stăm faţă de viitor. Nu e paseism, nu-i disperată întoarcere cu faţa la ce-am fost, ci este numai o vedere a mea însumi, ca popor, între două mari oglinzi. Adică este infinitul pus faţă în faţă. Fără beţie de cuvinte zic: viitorul are adâncimile trecutului pe care îl cunosc. Mă urmăreşti? În morminţi părinteşti, au fost găsite brăţări spirală de bronz şi de aur. Cele mai multe sunt terminate în capete animaliere, zic arheologii – care nu ştiu cum să numească acele ciudate zămisliri de metal – când capete de berbeci, când de tauri, când de şerpi. Sunt şase-şapte spire, vreau să zic rotocoale, încolăciturі care se termină în capete de fiare mitologice. Şi mai este un motiv decorativ ce mă urmăreşte, mai pe toate cioburile dacice: un zigzag, un nesfârşit şir de colţi în sus şi colţi în jos. Brăţările de care ziceam sunt spirale vii, înfăşurări pe braţ. Ferăstruirea aşa-zisului motiv decorativ „colţul lupului“ este tot o spirală presată. Acestea sunt viziunile părinţilor mei despre timp şi spaţiu. Despre ritmul dus-întors al vremii, despre dintele de fiară al lui Cronos. Ca să stăpânească spaima în faţa atâtor înfăşurări, artistul, adică artizanul care a transpus conceptul de timp în aur şi în bronz, l-a mărginit cu două capete de nelămurite fiare. „Vede-n capăt începutul/Cine ştie să-l priceapă“, zice cine zice. Iată Glossa timpului, un bronz şi aur, un obiect arheologic descoperit într-o necropolă din Moldova.

Că spirala este conceptul fiarei acesteia cu două capete, viitorul şi trecutul, am dovadă în versetul lui Lao-tz, care zice despre Tao: „El este nemărginit, el este nemăsurat …, când a început să se dividă, i s-a putut da un nume“. Ce-a făcut, altfel

zis, artizanul când a mărginit spirala cu cap şi căpătâi? A divizat, să dea un nume. A delimitat. Şi-a ales un fragment al lui de timp. Şi de aceea zeul tuturor zeilor este Cronos. Dacă ei nu se temeau – că nu se puteau teme de un lucru pe care îl împodobeşti cu capete de bou, de berbec, de şarpe! – ei gândeau că are timpul raţiune. Fie minte de bou, care-ţi trebuie să ai răbdare, fie de berbec, frunte tare, armată cu oase de bătaie, pentru înfruntare (vezi ce va să zică? Înfruntare, adică a se combate frunte la frunte!), fie cu viclenia proverbială, abilitatea şarpelui, căci, iarăşi, Doamne, însuşi şarpele este o alunecare, este o contopire, este o situaţie a timpului. Am răsfoit cu dumneata Tratatul despre timp la daci, scris în chip de brăţară funerară. Deci, dacă a rămas el, spiritul întreg, mă întrebi? Vreau să zic duhul etnic! Semnul întrebării, vezi bine, că are forma unei fibule, figurând un şarpe ridicat în coadă. Deci care nu vrea să se târască.

*— Forma, după anumiţi esteticieni, este privilegiul aristocraţiei puterii. Sute întrerupte de ani, formele au fost ale puterii străine, susţinute de armată. Sub formele impuse, poporul român şi-a văzut de treabă. Munca lui a fost cârtiţa fertilizantă a pământurilor propriilor forme?*

— Care forme, Aurelian Titu Dumitrescu? Vorbeşti de forma vaselor de cărat apă, vin, de păstrat uleiul? Sau de forma chipurilor pentru cereale? Forma vaselor de apă este zoomorfă, zic pretenţios arheologii, sau antropomorfă. Vas de apă în chip de cap de berbec. Vas în chip de cap de urs. Vas de apă-vin-ulei şi duh, zeiţa de la Vidra, aşa-zisă o steatopigă mumă, cu forme instigatorii: suplețe, armonie, chemare, ducere în ispită, arătare a nurilor, belşugului, fecundităţii, o muiere sfântă, ducând palmele-i spre sânii de fecioară, abia-abia ivindu-se în chip de fruct, şi

găteală pe coapse, la glezne, într-al său leagăn de carne şi pe toată-i fiinţa dezvelită de femeie, a cui formă este ea? Al cui tipar adică? Este forma şi cuprinderea totodată a elementului aceluia: apa.

Despre ce formă este vorba? Despre forma vetrelor în chip de cerc, precum soarele şi luna întreagă, un foc rece, altul cald, forma de cistă, de cutie sacră a cuptoarelor de lut, în care pâinea se zămislea? Ale cui au fost întâi?

Care formă? Forma templului cu vatră de piatră, aşa-zisul soare de andezit de la Sarmisegetuza?

Ce formă? Formele Venerelor de Cucuteni şi Hăvăşeşti? Nişte femei în chip de spadă?

Ce formă? În chip de cap de bou: a rithonului de argint aurit de la Poroina?

Forma de templu cu zeul sacrificator pe tâmple, călcând pe taurul de sacrificiu, al coifului de la Coţofeneşti?

Ce forme? Cele în chipul carelor votive, cum este cel de la Bujorul? Ca un mare măr pe patru roţi privegheate de păsări ale apei, la capetele osiilor, şi deasupra alte patru gâturi de lebede, în urmă şi înapoi?

Ce forme? Ale cavalerului trac? Cel ce a doborât cu pieptul calului un om-lup, un om-urs?

Ce forme? Ale călăreţilor danubieni, venind din stânga şi din dreapta cu şerpi pe steag în lăncii? La zeiţa lor, cu lună nouă-n frunte?

Ce forme sunt acestea? De dinainte de-a veni vicisitudinile? Formele erau acolo, Aurelian Titu Dumitrescu, de mii şi mii de ani, iar viitura s-a **sforumat**, adică nu s-a deformat, fărâme s-a făcut, dacă viitura avea forme.

Sau despre ce forme vorbeşti? Vorbeşti de formele de stat pe loc? De stat împotrivă? De stat în răspărul viiturii? Forma noastră statală era deci **a locului pe loc**, formele noastre de

stat în vremea viiturii erau republicile codrului. Şi ascultă-le! Ţara Bârsei! Ţara Zarandului! Ţara Maramureşului! Ţara Loviştei! Ţara Oaşului! Sau Bănia, adică unde este, şade banul, stema. Ban=Pan=Domn. Sau vrei să le zicem Românii, cum le numea Nicolae Iorga? Aurelian Titu Dumitrescu, am o monedă dacică în care se poate vedea forma buerebistană a statului nostru, numită astfel: Ramna, Râmnea. Adică numele unor triburi latine dintâi, după Nicolae Densuşianu. Dar, în cuvântul Ramna, deasupra lui a, este o aluzie de semn, care duce la numirea de astăzi a ţării acesteia, România, adică pământul care ne-a rămas, ceea ce ne rămâne. Eu n-am niciun fel de îndoială că acei magi, cogi zalmoxieni, au avut viziunea teritoriului ce le rămânea copiilor lor. De la asemenea minţi vizionare, cum zice acela, nu putea să nu rămână forme nedeformate, nesfărâmate.

La ce alte forme te-ai mai gândit? La forma fotei cea în chip de veşmânt preoţesc, plin de toate semnele cerului? La forma cămăşilor cu mânecile şi piepturile scrise? La forma iilor fetelor şi femeilor, cu mânecile şi piepturile pline de răuri? Şi, atenţiune! Ia literele alfabetului latin, grecesc şi etrusc şi aşează oglinda sub ele, deasupra lor, pe o latură şi pe alta. Ştii ce vei descoperi? Motivele arheologice de pe cămăşile româneşti. Uită-te pe motivele decorative de pe vasele de la Cucuteni-Năbăşeşti!

Fragmentează răurii aceia şi vei găsi alfabete. Uită-te la forma de cap şi la forma de călăreţ pe al său cal din monezile geto-dacilor! Vei găsi forme şi alfabete. Adică instituţii şi nume.

Dacă forma este privilegiul înălţimii puterii, te întreb eu: cine a stăpânit vârful puterii de-a scornit atâtea forme pe care le vorbirăm de-atâta timp aici? Privilegiu zic ei? Privilegiu? Se află în acest cuvânt sunetele legii prime, însuşi sunetul legitimităţii. Noi suntem privilegiul formelor noastre, întrucât formele noastre sunt legile noastre. Asta înseamnă a fi legitim pământului tău ca **Formă**, precum zici dumneata.

# Mutul (a)
# „Focul dragostei obârşiale a lumii“
# (IV)

***6 mai 1987, ora 12,05***

*— Poporul român, în secolele de privaţiuni naţionale, a mai fost obligat să stabilească un acord formal, mergând până la compromis, până la a accepta ca punct de plecare forma oficială a partenerului de dialog. De multe ori, forma nu a fost decât superficial acceptată, pentru a putea dezlănţui monologul singula**r,** uriaş şi contorsionat, auzit mai mult de el însuşi, pătruns numai de el. Rămânerea în monolog a fost umilinţa care i s-a dat pentru că are darul vorbirii. Ruperea de formele impuse în dialog este un risc existenţial mare, dat, chiar în condiţiile asigurării securităţii civile, de condiţia cunoaşterii de sine a poporului român. Iată de ce poezia „Mutul“ îmi pare a fi una dintre exprimările artistice divine ale limbii române. Vreţi să vorbiţi despre geneza obsesiei care a născut-o?*

— În comuna Florica, judeţul Buzău, la pământurile noastre din Bredeanca, aveam un vecin, cam peste două răzoare, mut. Îl chema, îi ziceam nea Oprea Mutul. Vezi literatura de viaţă? Chiar în nume i se află opreliştea! Interdicţia graiului.

Avea în capul locului fântână cu cumpănă, de câmpie, de-i ziceam Puțul lui Mutu. Era un om chipeş. Apropos! Cuvântul chipeş, zic unii filologi, că ar veni din ungureşte. Dar eu vă spun că aud în el cuvântul sclipet, sclipeş, adică luminos. Bătrânul meu prieten Miulescu susținea cuvântul acesta dinspre greci, din clipos, efigie aurită. Deci fața de monedă. Acest nea Oprea Mutul era un zdravăn muncitor al pământului, însurat cu o femeie sănătoasă. Acestui Oprea Mutul îi mergea bine sămânța neamului: avea mulți copii. Ne uitam la el, însă, îl urmăream, când se întâmpla să ne întâlnim la muncile câmpului, timorați oarecum noi, copiii. Ba, aş zice, bine speriați, ca de-o natură de dincolo de om, ca de-un soi de ființă din altă lume, de vreme ce nu ne puteam înțelege în vorbe. Hămăitul lui, răstelile (vezi a te răsti cum duce către rost, către rostrum, către vorbire; dar la el nu încă …), borboroselile acelea, al căror final, scop, sens nu le înțelegeam, ne înfricoşau, ne derutau. Avea doi cai murgi, bag seamă, încă nestăpâniți. S-a întâmplat într-o primăvară când, la plug fiind, a scăpat caii, la propriu – zic. Animalele fugeau cu plugul peste arături, cu atât mai îndrăcit, cu cât el hămăia la ele disperat, căutând în graiul lui să le oprească. Este destul de periculos un plug în urma cailor speriați. Oricând tăişul fierului poate vătăma unul din animalele de muncă. Alerga după plugul scăpat hăhăind în murmurul lui de fiară şi băgând prin urmare sperieții în bietele animale scăpate. Au sărit, mi se pare, vecini, oameni la plug, şi s-au pus în calea cailor spăimântați de fiara din stăpân.

Au trecut ani, şi m-am întâlnit cu opritul graiului, vătămatul în ființă omenească, în studiile de folclor, la care eram obligat ca student. Am cercetat bibliografia, dar întâlnirea norocoasă, adică la timp, a fost cu monografia lui Oprişanu, „Căluşarii“. Aici, l-am întâlnit iarăşi pe mutul de nea Oprea. M-a vrăjit şi

i-am cerut, ca unui zeu pe care începeam să-l înțeleg, ajutorul. În „Zoosophia“, el încă este țăranul acela cu femeia lui şi se cheamă „Vine Oprea cu Oprina/Ca să are grădina“.

De la acest loc al discuției, sunt două drumuri pe care vom merge cu „Mutul“. Vom vorbi despre insul-Zeu, în prima parte, şi, după aceea, vom sta să descâlcim biserica lui ambulatorie, templul şi Cina lui de Taină cu cei doisprezece căluşari, cu sine treisprezece. Să încerc să ți-l descâlcesc, aşa cum mi s-a luminat mie la această vârstă, la şaptesprezece ani de la poem. Astăzi, vom chema la judecată poetul, să dea seama în fața științei mitologice.

Iată cum apare el în monezile dacilor. În „Cabala dacica“, eseul meu, nepublicat încă, de vreo trei sute de pagini, l-am surprins într-o monedă, la coada calului, în tablourile votive ale călăreților danubieni, acolo unde se află acolitul, cum zic arheologii în viziunea lor grecească. La coada calului! Numele lui este Argat. Dar vezi sufletul cuvântului ce zice? Al regatului dintâi rigă. În bani cum arată? Îmi sunt zeii martori că se înfățişează astfel: e un om cu un corn de bou, drept, şi cu altul, învârtit, de berbece, şi față, tot aşa, jumătate de berbec, jumătate de bou. De sub coiful cornorat, îi ies două cozi albe, de femeie. Straiul lui, până la brâu, este de bărbat, de țăran. O zeghe are. Neagră. Are cingătoare petrecută de mai multe ori. Lăbărțată. Două gogoane mari în față, cu un lucru ca un clopot, din care se vede limba de fier, ce tălănguieşte turmele. De la brâu în jos – pulpele de bou vârtos, ai zice, însă una e scălâmbă. Cotonoagă, ca de lup. Leit picior de lup, de se termină în labă, cu mari unghii. Cealaltă se sfârşeşte în copită. Că-i de bou, că-i de țap, tot una-i! Este mai Pann decât Pann al grecilor, mai Priap decât Priapus, este mai Ghilgameş decât Ghilgameş. Un lucru însă mă tulbură: de unde, cum, cine a ținut minte chipul său, de l-a împins aidoma în suita căluşarilor?

Iată cine este el, numit, în limba lui de-atunci, căci mut era el în lumea multă, dar multe zicea în bârlogul lui sacru! Ascultă-mă! **Zelutus mutus** (credinciosul mut)! Adică, în Cogaion, în monastia Zalmoxiană, se afla un personaj, am zice noi azi, un credincios mut. Iată ce aflam mai târziu*:* **Mistu om virtus** (mistul om, virtuos, puternic, vârtos). Dar, în scriere, zicem: **Mistul, omul virtuții** sau **Vârtosul mist**, mistagog adică. El este bărbatul zânelor mame, dar este şi maître, adică **stăpân al cumetrelor**, adică al stăpânelor **Gaia, Diana, Alba zeiță**.

Cercetând, mai încolo, ipostazele lui, aflăm lucruri de mirare. Ca şi în cortegiul căluşarilor, el duce în cârcă un copil. Atunci, numele lui este **Enea**. Dar iată ce fel de Enea: **Enea Nanoi Zânoi**. Enea, geniul invocat la leagănul copilului. Este Nănoi. Să ne scuze firile pudibonde, dar cuvântul se referă la organul de prăsilă al calului. Dar nană, în Transilvania, nu este crescătoare de copii? Zânoi, adică al copiilor, al născuților şi al zânelor care supraveghează naşterea copilului. Să nu trecem cu vederea particula **oi**, căci el este şi zămislitorul copiilor de oi. El duce în brațe, în cortegiu, pe cel Întâiul Născut, Ion Zânion; în eposul autohton, el apare chiar aşa: Ion Zânion. Acest Ion Zânion este mielul sau iedul **Bucăluşul**. Este fiul **Oii Bucălăii**. Este fiul Mioarei. Adică fiul **Dianei**. El era purtat în cortegiul căluşăresc pe vremea căluşarului bucolic, zis Bucăluşul. I-auzi cum se mai cheamă acest Ion Zânion Bucăluşul! **Celeus Saliul**, adică cerescul saliu (copil). Dar ia fii atent: **celeuşarul**, adică **cerescul copil saliu**. Și, încă o dată, Întâiul Născut.

Adu-ți aminte foarte multe statui ale lui Hermes, cu un copil în brațe, carele copil este Bachus. Acest Ion Zânion, Întâiul Născut, este o zâzanie de copil. Zâzanie nu înseamnă, la noi, la Florica, în graiul mamei mele – care era munteancă,

prin mamă, descinsă de la Colții Buzăului – zâzanie nu înseamnă prilej de ceartă, calamitate. **Zânzanie** este copilul zânei, **Zânion**.

Să contemplăm imaginea mutului cu copilul în brațe! Deci **Mistul**, omul virtuții, în brațe cu Întâiul Născut, Ion Zânion, zânzania Cogaionului.

Acel **El**, copilul ăsta este eroul instituției numite **Cogairodeul.** Adică monastia din **Cogaion** a hierodulelor sacre, consacrate zămislirii şi creşterii Întâiului Născut. Pe când bătrânul, Mutul, era codaşul, adică ăla de la coada calului, să ne scuze sacrul cel lezat, dar era codoşul, însoțitorul erotic al zeițelor hierodule.

Iată câteva nume de-ale celor din cortegiu: **Celeus-Salii**, pe lângă **Ion Zânion Zior**, **Iedul Bucăluş**, deci iedul gras, bucălău, din căluş, **Bustacoge Coreoris** (**Cugetătorul** sau **Trimisul casei regale**), **Ied Megadeus** (ştii ce este Ied Megadeus? Iedul măgădău; iedul măgădău este iedul cel mare din „Capra cu trei iezi“ a lui Ion Creangă, pe care l-a mâncat lupul, scoțându-l de după uşă; măgădău se zice despre un copil crescut exagerat la vârsta lui, nu năzdrăvan), **Jude Zoi Oiu** (**Judele Geniu al Oilor**, specializat, prin urmare, în judecarea conflictelor dintre oieri).

La ora când „Miorița“ trecea din psaltirea strămoşilor în repertoriul cântăreților de balade şi al culegătorilor de folclor mai apoi, acest **Jude (Zeu) Oi,** al oierilor adică, bag seamă că lipsea. Desigur, **Păstorul**, Iisus, îl alungase.

**Enea Raroi Zânoi.** Raroi, hai să ne gândim la piscul Rarău, atât de drag lui Sadoveanu! Să fi fost el holeabul acestui geniu care legăna copiii oilor?

Iată-ne deci pe lângă (suita) cortegiul mutului, între genii sau zânoi, deocamdată având în grija lor prolificitatea turmelor şi a **Turmei**. Mutul, purtând într-o mână pe **Zânzania**

**Dintâi Născutul**, **Pruncul Cogaionului**, care va fi **Celeus Salius**, **Saliul ceresc** sau **Colăcerul, Frumosul Divin**. Dintre aceşti întâi născuţi, zânzănii, se recrutau pentru instrucţie, instruire, iniţiere şi deprinderea sacrificiului aceia care, periodic, după cum spun sursele greceşti de încredere, erau trimişi la Zalmoxis, în cer, aruncaţi fiind la tatamare, când erau **atâta mari**, adică atât de bine crescuţi, încât puteau să poarte mesajul celor de aici. Căderea în suliţi, bag seamă, semnifica acel **Şut**, deci acel moment al divinizării prin ajungerea în vârful razelor de soare. Căci sulițele, în care cade solul la Zalmoxis, ce înseamnă decât razele?

Am ajuns deci la căluşari. **Celeus Salii, curierii cereşti, colăcerii, coleoris,** cum ziceam, curierii deci. Dar atenţie! Se mai zice şi Celeusis Celisal=Saliul ceresc şi călător la Eleusis. Acesta era unul din zânzaniile de Întâi Născuţi, trimişi în voiajul iniţiatic, întreprinzând călătorii la marile capişte ale vremii, nelipsind **Ilionul**, din două motive: întâi, pentru că, acolo, pe muntele Ida, cum am mai spus, crescuse iedul Zeus, între coribanţi. Auzi, hai să stâlcim cuvântul: co-libanţi! Adică acei ce fac libanţii împreună, să înţelegem noi. C-aşa vrem noi. Dar mai este ceva. Se zice despre un copil ce nu stă la loc şi tot sare într-un picior: „ce te zbânţui atâta?“. Ori colibanţii erau cei ce băteau tobele, jucând în cerc, la gura peşterii din Ida, la sorocul când era alăptat fiul caprei, **Amalteea Zeus**, erau nişte zbânţuiţi, nişte săritori într-un picior. Al doilea motiv ce-i determina pe curierii căluşari, însoţitori ai Întâiului Născut, în voiajul iniţiatic, iar acel loc zis Ilionul era unul, ca şi Teba lui Oedip, al fondatorilor de case regale. Acolo era locul mamei **Ilioaia, Iloaia** sau **Iliana**, Ileana a lui Paris, cea răpită.

Ia seama. Într-un sarcofag de piatră din Dobrogea, găsit-au arheologii, peste oasele celui în piatră odihnind, un fragment

din Iliada, cum ai găsi astăzi o pagină din cartea creştinilor într-un cavou, peste oase. Şi mai ia seama! La Sarmisegetusa, tot arheologii au dezvelit un mozaic, o mare icoană pe pământ, din pietre colorate, înfăţişându-l pe Paris, pe junele troian ce avea să fie mai târziu bărbatul Elenei, în celebrul moment când cele trei zeiţe i se înfăţişează la judecata lui de bărbat frumos la minte şi la chip. Iată cele două locuri ale Iliadei pe pământul nostru, ce ne sprijină în ideea că nobilimea, tarabosteii şi pileaţii, îşi susţinea originea latină primordială, cea a lui Enea, înainte de ocupaţia romană la Dunăre. Dar Enea ăsta, strămoşul Romei, nu ţi se pare cam tot una cu moş Enea ăsta, care-i mut şi-l duce în braţe pe Întâi Născutul?

Iată, deci, **Mutul**, zeu al obârşiei turmelor şi al obârşiei casei regale, al obârşiei poporului, dar şi al obârşiei apei, apa însăşi, al obârşiei focului, focul însuşi în cer şi pe pământ, al obârşiei pământului, al pământului însuşi, mai apoi al morţilor şi al lumii lor, al morţilor ce nu erau muriţi şi al sufletelor celora ce ajungeau la strămoşi. Pentru această ajungere, însă, era nevoie de iniţiere: căci un voiaj dincolo se petrecea identic voiajului gnoseologic, din părinte în părinte, până la utanapaştim. Precum Ghilgameş, tot iniţiatul pileat şi tarabosteu. Nu întâmplător şi unii ai noştri, ca şi acela din cetatea Urukului, căutaseră tinereţea fără bătrâneţe sau iarba tinereţii veşnice a uriaşului cel ce înfruntă pe Eulil, zeiţa cea senzuală, sugerând cumva şi acela că abstinenţa este calea purificării şi ajungerii la iarba de leac.

Iată, Mutul era magul sibilinic mai apoi, însă carele, nu prin cuvânt, ci prin semn şi gest, şi, de fapt, prin instituţia ambulatorie **cuminecă**, am zice în sens noician.

Deci, la început a fost cuvântul, sau la început a fost tăcerea, au venit gestul, arătarea, îndrumarea prin simpla fiinţare şi vedere.

Hai să facem o pauză. Am primit de la soția mea un prosop, să-mi înfăşor caietele pe masa de lucru, în care, pe o ramură de bambus şade un papagal cu a lui papagaliță, între flori şi-n colori multe. Adu-ți aminte două titluri: „Cuvinte potrivite“ şi „Bilete de papagal“.

Iată treptele: Mutul cu muțenia, papagalul – cu biletele-i oraculare în plisc şi cu oarece fărâmituri de grai de sub masa cea de cină a vorbirii ciugulite, iată „Cuvintele potrivite“ şi potrivirea cuvintelor, iată „Proba logosului“ în genunchi şezând şi noi la fața **celuia ce la-nceput a fost**, cu un genunchi în pământ, iară cu unul ridicat şi numa-n talpă luând pământul către semne, către banii scrişi ai părinților noştri, către însemnările de la ei. O, Zeiță, mumă a graiului, mai dă-ne nouă ani şi minte, şi puterea muncii dă-ne-o, de la Mut la Întâi Născutul, şi în toate ale logosului, amin!

Îngrijeşte-te şi de al nostru papagalicesc bilet întru a-l aşterne pre limba noastră, precum cu folosul cel de care Ezechil se îndulcea, mâncând biletele cu graiul de la îngeri! Şi mai dă-ne-o şi pe aceea când îi prigoniți, aflându-se în casa rugăciunii, primit-au în chip de flacării para focului vorbind în limbi!

Şi după noi să-şi strige unii altora: „Oare nu-i acesta de pe-aici, de nu ştia decât graiul nostru? Au de unde ştie el aceste limbi?“

Mutul! Cunoaştere revelatorie şi ştiință buchisită ca la cifră!

Trebuie să fi fost destul de nostim, am zice noi astfel, prin cetățile şi casele ocupantului, cel de după sinuciderea lui Decebal se măreți pe-aici, când acest templu călător cu douăsprezece columne în chip de zei vii şi cu zeul mut în mijloc, şi la toate colțurile, şi în paviment, şi în bolți, şi în catapeteasmă intrau neopriți. Pe la uşile coloniştilor cei ce-i despuiaseră pe-ai noştri de cele mai bune pământuri şi de tot

aurul. Zeilor, ca o ungere pe suflet trebuie să fi fost pentru cei căzuți în sclavie şi pentru cei despoiați de bunurile lor când venea biserica lui Zalmoxis în alai căluşeresc, petrecând poporului, arătând poporului şi grăind în vorbirea mutului legile regatului cel niciodată biruit. Însuşi ocupantul, luat de ielele spectacolului şi pătruns de energia fabuloasă a preoților călușari, se lăsa într-ale lui Zalmoxis, dacizându-se o dată pentru totdeauna. Într-o clipă, ca într-o sută de ani. Într-o sută de ani, ca într-o clipă. Ce se va fi întâmplat cu duşmanii cei de după năvălirile barbare şi mai dincoace, dar nu mai puțin barbare, când prin târguri şi prin sate umbla templul lui Zalmoxis cu toți zeii lui, cu însuşi pantocratorul pe după toate basilicile, dar cu osebire prin fața lor oprind alaiul şi săltând cereştii călușari spre bolți. Unde era ocupantul, câtă vreme libertatea divină umbla ulițele, petrecând poporului şi poporul se încârduia petrecându-şi zeii?

Ziceai „rămânerea în monolog“? Rămânerea în monozeu, în Dumnezeu, căci era pornirea în Mutul monoteu.

Zici „condiția cunoaşterii de sine“? Ea mergea în chip de sanctuar pe drumurile patriei de-atunci. Şi să vezi ceva! În monografia lui Oprişanu şi în cărțile unuia dintre marii noştri mitografi, vorbesc despre Romulus Vulcănescu, se comentează faptul ce se petrecea la întâlnirea dintre două formațiuni de călușari. Trebuia să se încingă o luptă. Dar nu încăierare. O bătălie, ni se spune de către ei – semnificația acestui episod ritualic pare să se ascundă în realități istorice cam din perioada celor nici o sută cincizeci de ani de ocupație romană. Este ca şi cum cereştii călușari zalmoxieni întâlneau formațiuni armate ale ocupantului. Legiuni. Un război de partizani, am zice. Căci o „haiducie“ purtată de către dacii liberi, înfiltrați în teritoriu, peste limesul, pe sublimesul, prin limesul roman, în chip de călușari, nu se poate să nu se fi petrecut. În plus,

bănuim în confruntările acestea transpunerea pe pământ, în ritual, a luptei dintre lumină şi întuneric, de vreme ce arcaşii trăgeau în demonii nourilor să dezvelească soarele! Ne lovim şi aici, însă, de un ce. Iată! Se zice în izvoarele greceşti că iniţiaţii, magii daci se numeau „călători pe nori“. Dacă admitem că arcaşii săgetau, cum spun grecii, pe Gebeleizis, care era adversarul lui Zalmoxis, cum zic ei, am contribui la uciderea celor ce călătoreau pe nori în aceste ritualuri ale trasului cu arcul spre cer. Nu-ţi pare că am mai multă dreptate eu susţinând haiducia antiromană a căluşarilor? Există însă o realitate pe care n-avem voie s-o evităm în această problemă. În toate basmele românilor, se desfăşoară, în fel de fel de forme şi de variante tipizate, lupta dintre Făt-Frumos, **Lumina**, cum zic cercetătorii, şi Zmeu, adică **Întunericul**, o confruntare între aşa-zisul bine şi aşa-zisul rău. Este o simplificare puerilă. Iată ce se vede în monedă: un duh cu aripile larg desfăşurate. De lup capul său, însă în piept are o inimă cu vârful în sus, iară dintre călcâie, în spaţiul lărgit de gimnastica iniţiatică, între pulpe, se ridică o flacără în chip de pom.

Iată ce ştim şi ce ni se spune: spiritul cel cu cap de lup, evident, este Zalmoxis – preotul zeului, zeul preotului. În piept, e focul inimii sau inima de foc. În jos, este cunoaşterea de foc sau focul cunoaşterii.

Datu-ni-s-au concepte noi. **Erotu**-Zmeu, adică duhul dragostei. O paranteză. Pot eu acum să-i mai cred pe lingviştii care susţin că zmeul nostru, care întotdeauna este un bărbat foarte puternic, vine de la slavul zmeica – şarpe?

Prin urmare, erotus zmeu este duhul dragostei. Al doilea concept este mai lung şi are aspect rebarbativ pentru lingvişti. Conceptul: focul dragostei obârşiale al luminii, care este erosul din inima zeului, faţă de **Erotus Zmeu**, care este dragostea pur şi simplu. Instigaţi de aceste concepte, deşi noi

ziceam că nu vorbim în concepte, zmeii răpitori din basme sunt părţile stihiale ale lui Zalmoxis, focuri ale patimii erotice. Altfel, zăpăcitele de fete, pe care le răpesc atâția zmei, multe dintre ele de ce nu rareori se simt bine? Din cauză de zburător. Datorită erosului, pur şi simplu. În ceea ce priveşte focul dragostei obârşiale a lumii, aceasta este dragostea figurată în ideogramă în chip de un pom în chip de inimă. De **Erotus Zmeu**, bântuit este omul, de focul dragostei obârşiale a lumii este împlinit, este dăruit magul.

Iată două concepte zalmoxiene pe care ți le aduc la cunoştință, fără să mă abat de la promisiunea inițială de a vorbi numai în sibilituri. Mă gândesc stârnit ad-hoc de zicerea „focul dragostei obârşiale a lumii“, adică de focul din care s-a născut lumea şi s-au născut toate lucrurile lumii drept o combustie a dragostei **Cuiva** față de aceste lucruri, că trebuie să fie credința creatoare, iubirea, dacă vrei, în cuprinderea-i aflată de creştini. Că nu rătăcim, ne sprijinim tot pe basmele românilor, care, de fapt, sunt o suită, desaga dragostei, la urma urmei, lui Făt-Frumos față de Ileana Cosânzeana. Dragostea este mobilul tuturor faptelor sale care, adesea, sunt plătite cu viața. Basmele, aceste modele de dragoste a bărbatului față de femeie, adică a lui Dumnezeu față de lumea de care s-a legat creând-o, cunoscând-o deci. Dar, cum noi aici dezbatem concepte personificate sau personaje-concept, iată, basmele sunt construcții filosofice inițiatice. În ele umblă doctrinele în chip de bărbați şi în chip de zâne, iar legea lor de bază este **focul** dragostei obârşiale a lumii.

# Mutul (b)
# Despre mască

***7 mai 1987, ora 11,45***

*— Acceptaţi să vă citez anumite versuri din poemul „Mutul“, pe care să le comentaţi într-o manieră accesibilă celor mai mulţi dintre cititori? De ce: „Mutul zvoneşte despre ei că-s nebuni,/şi le face loc prin mulţimi“?*

— Adevărul este că un pic smintiţi sunt dansatorii aceia cu minţile z-ăltate, z-ădărite (stârnite), adică exaltaţi sunt, instigaţi sunt. Din regimul de austeritate ce se impunea iniţierii, în general, dar, cu deosebire, căluşarilor, în vremea cantonării la pădure, în secret. Din monografia lui Oprişanu şi din celelalte cercetări rezultă ceea ce susţin, că, înainte de a porni în turneul lor spectaculos, jucătorii formaţiilor căluşăreşti erau supuşi unor asprimi deosebite: somnul în pădure, pe pământ, ruperea de lume şi, cu deosebire, întreruperea desăvârşită, pe vremea antrenamentului, de **a se atinge** de muiere. În plus, cercetările arată că, mai în vechime, deci către confreriile zalmoxiene iniţiale, căluşarii erau supuşi afumării cu sămânţă de cânepă şi cu alte droguri, evident bine chibzuite. Deci zăltarea, adicătelea exaltarea, venea din căpăcirea

forţelor biologice şi din turbarea lor, de asemenea cu măsură. Acesta este aspectul tehnic „al nebuniei“.

Aspectul mitologic, însă, trebuie căutat în paroxismele acelor zile de petrecere a închinătorilor şi închinătoarelor lui Bachus, în delirul mistic şi dezlănţuirea bacantelor, în atingerea extazului sacru, în cruzimile rituale şi **de regim**: mă gândesc la faptul că nebunele alea prindeau din fugă animalele şi le mâncau crude. Mă gândesc la apucatele alea care se lăsau avute de bărbaţi în neştire de ele, acolo în transpiraţia alergăturii şi în sângele propriu al cărnii lor sfâşiate în colţii stâncilor şi în spinările silvestre.

Se zice că aceste **nebunii**, în punctul lor cel mai de vârf, simbolizau contopirea cu zeul, cu natura, cu ale cerului şi ale pământului.

Al doilea adevăr pe care îl insinuează versurile constă într-o **oarece calomnie**, oarecare stratagemă de intimidare a mulţimii, pentru a nu se amesteca mai mult decât trebuie în cele ce ţin de teatrul ritualului, în cele ce se leagă de secretele frăţiilor acelora. Şi, deci, ale dansatorilor, ale iniţiaţilor zalmoxieni.

Şi mai este un lucru. Cercetările la care m-am referit mai înainte scot în evidenţă faptul că, pe vremea când umblau căluşarii, aveau dreptul de a ucide, fără a fi traşi la vreun fel de răspundere, pe aceia care deranjau în vreun fel desfăşurarea jocului, deci a ritualului iniţial.

Se mai află în aceste versuri şi iscălitura mea. Şi despre mine, inamicii mei, ca să mă scoată din competiţii şi cu scopul de a bloca drumul meu către autorităţile ce se îngrijesc ideologic şi material de scriitori, altfel spus, cu vădita ticăloşie de a mă discredita social şi profesional, au lătrat în sus că sunt nebun. Unul dintre secretarii ce au răspuns de literatură, de propagandă şi cultură, s-a şi exprimat, după o audienţă pe

care mi-a acordat-o, către unul dintre ăia care mă încondeiau, că a stat de vorbă cu mine şi că nu i-am părut deloc nebun. În acest loc, unde personajul meu, Mutul, este un avocat mascat, este **eu**, care mă las mărturie că n-au avut loc de mine ăia şi că, pe vremea mea, exista acest sistem de a scoate omul **incomod** de sub scutul legii, de sub atenţia activiştilor partidului în domeniul ideologic, literar. Este un subterfugiu, prin urmare, artistic.

— *„Pocitanie cu faţa arsă de mască“?*

— În ceea ce priveşte porecla **pocitanie** am justificat, precum îţi aminteşti, cu document imagistic, atunci când am descris mistul, magul de căluşari: având un picior strâmb şi altul drept, unul de lup şi altul de ţap sau bou, această pocire fără un stil, în care s-a alcătuit portretul sintetic plurivalent al idolului şi al preotului, al idolului-preot, al preotului-idol. Căci pocit ce înseamnă? Stâlcit, deformat cu intenţie.

În ceea ce priveşte fragmentul „cu faţa arsă de mască“. Îţi aduci aminte că ţi-am atras atenţia că magul zeu poartă o mască de berbec şi de bour. Cine vrea să ştie mai mult despre rostul magic al mascării în teatrul popular şi în ceremoniile religioase vechi să cerceteze cărţile despre măştile populare, să întindă mâna în raftul operei lui Romulus Vulcănescu.

De ce „arsă“? Pentru că operaţia mascării este ocultare, trecere în secret, deci desfigurare.

Poate vrei să mă demasc şi eu, adică să mă înfăţişez? Nu uita că sunt zoosophist. Şi-apoi, ştii bine că opera nu trebuie să miroase prea mult a omul ce-a edificat-o. Ea este lăcaşul pentru alţii, în care ei să se vadă. Nu ştii că Pârvu Mutu chiar, ţăranul zugrav de biserici, nu şi-a lăsat decât într-un loc

portretul, în veşmintele unui acolit al zeului creştin, pe undeva, pe la coada bisericii.

— *Descrieți-vă masca!*

— Masca lui Ion Gheorghe ce-o vezi s-a alcătuit în vremurile marilor demascări ale luptei de clasă, în campanii de critici şi autocritici, în vremuri de amintire înjositoare, în vremuri de burzuluială neîntemeiată. Eu n-am fost victima vreunei **demascări în public**, aşa cum a fost colega mea Doina Sălăjan.

Am avut mai mult noroc decât cei mai mulți colegi ai mei veniți la Şcoala de literatură. Eram acolo, în şoseaua Kiseleff nr. 10, singurul fiu de colectivişti. La examenul de admitere, nu primisem lista bibliografică, întrucât nu veneam trimis de către un cenaclu, ci datorită premiului ce-l luasem pe un basm în versuri la revista „Tânărul scriitor". Datorez inginerului George Ceauşu, fost combatant în Divizia „Tudor Vladimirescu" şi animatorul şi răspunzătorul de Cenaclu „Alexandru Sahia" din Buzău, primul meu pas în viața literaturii. Domnia-Sa mi-a îngrijit, destul de amănunțit, ca să mă exprim aşa, acel poem folcloric, l-a bătut la maşină şi l-a trimis la concursul revistei scriitorilor tineri de atunci. Mă dusesem la Buzău să mă înscriu în anul al II-lea al Şcolii pedagogice, când, întors acasă, am fost întâmpinat de tata cu un plic, de la Uniunea Scriitorilor, prin care eram chemat de urgență să dau examen la Şcoala de literatură „Mihai Eminescu". După oarecari deliberări, tata a hotărât să mă lase într-ale mele. Am plecat şi dus am fost.

Când am ajuns în fața comisiei de examinare, am tras un bilet. Mi se pare că nici n-am tras bilet. Un tovarăş de la secția

de propagandă a partidului de atunci, după ce a răsfoit dosarul meu, trimis de către inginerul Ceauşu, a conchis, cercetându-mă cu generozitate în priviri şi adresându-se de fapt profesorilor examinatori: „Lasă, zice, că de învăţat carte o să ai timp! Îţi dăm noi învăţătură“. Şi astfel am reuşit la Şcoala de literatură.

Am fost repartizaţi pe seminarii, ceea ce semăna cu felul de a fi la Şcoala pedagogică, mi s-au dat cărţile toate, pe zi ce trecea aducându-se tot mai multe. Acest proces se numea bibliografie, lucru pe care la Şcoala pedagogică nu-l ştiam. Am fost repartizat într-un dormitor căruia, mai târziu, i s-a spus Oblomovka, din cauză că locatarii, tineri fiind toţi, dormeau mult şi se trezeau tot mai greu, precum personajul din romanul lui Goncearov. Deşi discutăm despre mască, trebuie să profit de locul în care am ajuns, spunându-vă că eram vecin, pat lângă pat, cu Nicolae Labiş: el era primul, cum intrai, în dreapta, eu eram al doilea. În Oblomovka, s-au întâmplat multe şi aproape toate ţin acum de istoria literaturii cea fără mască, dar cu un ochi râzând şi cu altul plângând.

Economisind drumul către problema ce-o zicem aici, să spun că eram atâta de sigur pe biografia mea, de singur fiu de ţăran colectivist între cei optzeci de studenţi ai Şcolii din Kiseleff, încât intram în sălile de seminar şi de cursuri, împingând uşa cu piciorul. Nebunie de băiat. Scărpinat în coarne. Nimeni nu se supăra pe mine, pe când eu mă supăram pe toţi. Aceasta în primul an. 1952–1953.

În anul ’53–’54, în septembrie 7, Anton V. Gheorghe, tatăl meu, a fost exclus din partid. Tot cam în acea perioadă au început verificări de cadre, scuturări de dosare, eliminări discrete din dulcea grădină de la nr. 10 Kiseleff.

Era secretar general al Uniunii Scriitorilor Mihai Beniuc, profesor al meu la ceea ce se numea **Catedra de măiestrie**

**artistică**, un soi de cenaclu restrâns. Se obişnuia, din două în două săptămâni, şedinţă de lucru, adică cenaclu pur, în care studenţii citeau ca în oricare cenaclu, analizau, dezbăteau, sub atenta şi competenta îndrumare a profesorului.

Aproape în fiecare săptămână dădeam năvală cu poezii în acel seminar. M-am făcut astfel luat în seamă de către Mihai Beniuc şi, pot zice, prețuit. Când a căzut plăcinta excluderii din partid a lui tata pe dosarul meu, am intuit că se slinesc paginile în care erau numai referințe bune.

M-am dus la secretarul Uniunii Scriitorilor, Mihai Beniuc, la sediul din Strada „Ana Ipătescu".

I-am spus despre ce-i vorba, adică i-am adus la cunoştinţă că tatăl meu a fost exclus din partid şi că situația mea de cadre s-a modificat. După ce m-a ascultat cu pătrundere, ca pe un animal hăituit ce nu eram încă, marele profesor de psihologie animală a zis: „Nu-i bai, ce mai scrii Ion Gheorghe?". Am înțeles că, în nici cinci minute, viața mea se elucidase. Nu era niciun pericol privind originea mea socială. Iată momentul care m-a absolvit de umilitoarea mascare! Iată împrejurarea în care eu am rămas copilul de țăran, care deschide uşa cu piciorul! Şi-am continuat într-adevăr să mă simt cel ce eram, neascuns, fără fereală vorbind ce cred, făcând ce consider, înfruntând oameni ca de la egal la egal, necomplexat de vinovății ale părinților. Gheața în sân, pe care timpul trebuia să mi-o strecoare, a alunecat. Curajul meu, sentimentul că sunt la mine, în timpul şi în lumea mea, nu numai că nu mi-au scăzut, ci, instigat de înțelegerea şi oblăduirea lumii în care fusesem chemat, au crescut an de an, încât de-atunci şi pân-acuma, am zis şi zic, în cazurile în care am fost luat la-ntrebări de soiul „Ce-i cu tine aici? La ce vii? Ce cauți?", răspuns-am: „Ba de unde veniți voi, mă? Şi-ai cui sunteți? Şi de ce mă luați voi la-ntrebări pe mine?".

Deci când se maschează omul? Când ascunde ceva, când se apără, când nu mai are curajul să-şi pună faţa la lume, întrucât şi-o expune. Iată o împrejurare a vremurilor acelora cu demascări şi mascări (de măscăreală a omului de către om), în care zeii, prin oameni ca Mihai Beniuc pentru mine, s-au pus în calea răului, să rămână faţa mea curată, luminată.

# Mutul (c)
# De piază rea

***7 mai 1987, ora 14,40***

*— „pare că refuzând să se nască,/a căzut pe lume ca vițelul cu pielea matricei în cap“?*

— Mai întâi, e o simplă constatare portretistică. E încă o mască a Mutului. Adică o aparență. De aceea, pare că. Deci o bănuială care rezidă din concepția despre lume, veche, după care dacii, cum ne spun izvoarele greceşti, când li se năşteau, plângeau, când mureau, lăsau petrecere în urma lor, masă mare, bucurie. În cazul nostru, personajul are aparența unui refuz de a se naşte, se înfățişează ca neterminat, cu chipul nedesăvârşit, izgonit din pântecele lumii aceleia în fericire: un **căzut**, **şut**, cum ziceam în urmă. Dar cum **picat din cer**? „Ca vițelul cu pielea matricei în cap“, adică aşa: aspectul mitologic, precum se ştie, vaca în vechime, la indieni, este adorată; şi vițelul de aur, la semiți; şi bourul sau zimbrul, la triburile tracilor; de la figurile animaliere arhiologreceşti neolitice, la stelele funerare şi la cadranele solare de marmură, pe frunte de bou, aşa-zisul ceasornic solar roman, de la capitelurile cu capete de boi, unde se vede chiar cuvântul **barzios**, despre

care arheologii ne bagă în cap că e vorba despre un nume al lui Sabazios, dar, mai cu seamă, de la credința în orficul Zagreu până la capetele de bour din peceţile domneşti şi stemele moldave şi maramureşene, iată filtrele conceptuale ale comparaţiei.

Ce am putea adăuga? Avantajul de a şti despre ce vorbim! În copilărie, când vacile noastre fătau, mama mare, Ileana Bărăgăneanca, după ce vițelul era smuls dintr-un fel de sac de o piele băloasă, se strângea şi se dădea la primul supt al laptelui din lumea asta, abia ridicându-se pe copitele-i crude, abia dat şi el afară, bătrâna moaşă de viței, bătrâna moaşă de copii ai fătului vacii strângea repede scutecul acela, care se cheamă casa vițelului şi, împreună cu un capăt de lumânare, un băț de corn şi alte căpătâie de lucruri, îngropa matricea în pământ cu descântec. Magie, viață.

Deci Mutul nostru poartă casa vițelului, pare că păstrată pe chip dintr-o nostalgie către lumile din care a fost zvârlit pe acest tărâm.

Nu! Viţălul de mine a venit pe lume răsfăţat. Gugulit. Din părinți tineri, foarte tineri – mama avea 15 ani, tatăl 17. Înaintea mea, unul, Stroe, trebuind să-mi fie frate mai mare, ar fi murit într-un accident, opărit. Prin urmare, veneam să compensez, să înlătur moartea, însă, îmi spunea mai târziu mama, vreo jumătate de an plângeam de mă învineţeam şi făceam „ca toate şorlicăile“, nelăsându-i pe tinerii țărani, aceia ce mă înfiaseră de la zei, să se odihnească şi ei după muncile câmpului. Îmi pare că o jumătate de an am orăcăit de ciudă şi de frică, izgonit dintre arhetipuri.

Am rămas un copil dificil, nu bolnăvicios, dar firav. Până am plecat la şcoală, la oraş, mama îmi zicea cu asprime alintată: „Schionule!“. Ceea ce însemnă că prezența mea, privirile mele, curiozitatea mea îi stânjeneau pe ei. Ceea ce înseamnă că se simțeau spionați tot timpul de mine.

Mai târziu, pe la 12 ani, am contractat o durere de pântece, ce se repezea la mine după asfinţitul soarelui, seara, la culcare; nu se ostoia decât dormindu-mă cu faţa în jos. Mama era îngrijorată superstiţios şi căuta să mă întoarcă în somn într-o altă poziţie, cunoscând probabil şi ea acel loc din basmul „Fata cu pieze rele“. Acolo se spunea că acea june împărătiţă rău ursită dormea astfel, cu faţa în jos, ca o piază rea ce se găsea. Însă, venirea mea pe lume n-a fost legată de vreun dezastru de familie. Părinţii erau tineri, se iubeau, munceau în voie bună, iar eu nu-i împovăram şi nu le-am fost povară. Adică nu eu le-am fost piaza rea. Însă şi astăzi, bag seamă, îmi face bine să dorm vremea mea cu faţa în jos.

Nu mare mi-a fost mirarea, cu câţiva ani în urmă, când, abordând tablourile votive cu cavalerii danubieni, anume acelea recuperate de arheologi pe malul drept al Dunării, am sesizat următorul fapt: sub caii celor doi stegari, curierii sacri, ajunşi la zeiţa Cybele, care din stânga, care din dreapta, pe linia de orizont se află întinşi cu faţa în jos, unul pe altul căutându-se cu vârfurile degetelor, o fată şi un băiat pe care calcă din lumea de sus cei doi soli călări. Se văd bine sprijinite copitele cailor pe fiinţele alungite ale celor doi juni, care, cum la rândul lor, se ţin pe pământ. Junele apăsând cu tot pântecele-i, bărbăteşte, şi cu coapsele-i în sprijin, ca asupra unei zâne a pământurilor, nevăzută, a adâncurilor zână. Pe când, fata de dincolo, cosingenă a lui probabil, soră de frăţie iniţiatică, cu pieptul pe pământ de tot sprijinită, ca şi cum ar alăpta aceleaşi forţe telurice. Sigur, este despre un ritual al fertilităţii vorba, despre o pereche june, care, în contact divin cu glia mumă, îşi împlineşte şi ea destinul întru care a fost iniţiată. A adormi cu faţa în jos! Ca fata de împărat cu pieze rele! Precum junii daci în contopire cu pământul mumă!

Acum sunt mândru … de trecutul meu!

— *„de teama frigului lumii şi-a propriilor hăuri,/râde libidinos şi face măscări“?*

— Este o eschivă, este o acoperire, este o mască, pentru că nu orice mască este o mascare. Deci o altă mască a Mutului cel purtător de o mie de măşti. Şi anume, pentru a nu mai lua în seamă frigul lumii, adică vitregiile ei, adică respingerile ce le face ea faţă de inşii năzdrăvani, faţă de geniu, la urma urmelor, este o fugă de sine. Insul se teme de propriile-i abisuri.

Pentru aceasta el râde porcos şi face scălâmbăieli, adică strâmbături ale firii proprii, ca să nu se dea în vileag cu temerile lui, cu slăbiciunile. De altfel, ne aflăm cu aceste versuri în simpla descriere a unor gesturi ale Mutului din căluş. În repertoriul lui, el trebuie să facă ce zicem în versul al doilea.

Şi eu, când eram acasă, eram temător de întuneric. Multă vreme aveam frică să intru singur în casă. Se simţea nevoia adesea să dau ajutor mamei, la treburile gospodăriei. Şi-mi zicea: „Du-te şi adu cutare lucru din casa mare“, una din odăile ţăranului, în care nu se doarme, ci doar se află rânduite lucrurile de zile mari şi de mai rară întrebuinţare. Deci se poruncea să aduc din casa mare, din întuneric şi de unde îmi era urât, ceva. Pentru a-mi face curaj, fluieram sau făceam pe prostul întrebând de mai multe ori: „Unde este acel lucru?“. Aveam nevoie de un strigăt la cineva, de o vorbă, să mă împotrivesc sperieturii şi urâtului. Este o picătură de viaţă, în care am putea să ne chiorâm un pic, văzându-ne cu întrebare că de ce cântăm şi zicem şi strigăm în cărţi alta decât de urât?!

— *Cum vine asta: „uitându-se prin buricele celor două găuri“?*

— Sigur că este vorba de ochi, dar iată cum se face! Şi voi zice: fata feţei lui. Aud? În monezile geto-dacilor, unde divinităţile sunt arătate în scară imagistică, fiecare parte alcătuitoare a marelui zeu este un individ, un ins, o insă. Aşa, de pildă, mâna lui, care, la om şi în anatomie, are trei pârghii, segmente, palmă, antebraţ şi braţ, la zeul dac palma este o fecioară, antebraţul – un făt, braţul este iar bărbat. Aşa şi faţa: un obraz e-o fată, alt obraz – o fată. Şi zicem deci fetele feţei. Astfel zeul se înfăţişează ca făt din două fete.

De ce dar „buricele celor două găuri"? Ombilicul, precum se ştie, este un centru vital al insului, un obiectiv tulburător în gimnastica iniţiatică, mitologică realitate, tunelul timpului la prunc, legătura lui cu toate. Lasă că, în icoanele pe sticlă, buricul lui Adam şi buricul Evei sunt zugrăvite în chip de ochi.

Pe urmă, vin buricele degetelor, unde se pare că avem celule al căror ombilic e legat de simţirea văzului.

Gaură, găuri. Desfă: ga este pământul, aura este rotunzirea, roată de lumină asupra cugetătorilor; loc de unde iese din pământ şarpele; intrarea în bârlog, în vizuină; şi-acuma: ca o vietate simţul văzului, ca o fiară ochiul trăiesc, iscodesc, spionează.

Dar crezi că eu m-am gândit la toate acestea când scriam versul? Nu m-am gândit. Este imposibil să ai în vedere toate implicaţiile şi răsunetele tropilor pe care îi mişti. Căci, de cele mai multe ori, aceştia, tropii, nu sunt ai noştri, nu îi cunoaştem de dinainte; ei sunt inspiraţi, ei vin din adâncurile noastre, pe care bine e că nu le ştim.

*— De ce: „el însuşi zeu uzurpat de la rit"? „Megaliticele", Editura „Cartea Românească", 1972.*

— Este o întoarcere a ochiului compunerii către sursa de documentare. Mutul căluşului, la prima vedere. Ce vrea să

spună dincolo de ce zice? Cam vorbirăm. Că adică, lucru rău din partea mea că am vrut prin acest fel să documentez eseistic faptul că Mutul din căluş este zeul Zalmoxis, precum arătarăm, căzut de la rit. Dar ce este cu el însuşi? Ar veni că el personal, căzut în ochii proprii, adică disprețuindu-se, minimalizându-se, să-şi poată face loc pe lume, el pe sine însuşi dându-se la o parte, el de sine însuşi nemaivrând să ştie. Poate că vrea să se odihnească. A obosit de-atâta fast şi festival. De-atâta bâlci şi târguială. De-atâta târg şi bălăcărire cu lumea. Şi uite că el însuşi se detronează până se trezeşte şi-o ia de la capăt. Pentru că are nevoie de lume şi lumea are nevoie de el, ritul este al zeului, zeul este al ritului, oamenii trebuie să trăiască, Mutul trebuie să se omenească.

Şi-o iau iarăşi de la capăt. Însă a cădea din riturile proprii pentru totdeauna nu e chip. Căci omul cade iar într-ale fiarei, dar fiară căzând într-ale omului n-am prea văzut. În afară doar de Mut şi-n afară doar de Urs.

Când şi când, nu-i om să nu dea şi el cu ale lui de-a azvârlita. Însă una este ritul, alta este viața, şi Lao-tz, mai-marele, când zicea că el, de-ar fi împărat, ar desființa țeremoniile, zicea, însă nu a reuşit precum se vede.

Prin ceremonii, cortegii, adunări de lume, ne ținem, prin ele ne ducem.

# Mutul (d)
# Dacia Capului Retezat

***7 mai 1987, ora 17,05***

*— De ce: „al unui popor ce s-a temut să plângă“?*

— La prima vedere, pare a fi o contradicție cu ceea ce susțineam mai înainte despre părinții noştri, că ei se năşteau în plâns şi mureau în bucurie. Însă, aici, privim personajul în discuție de la ocuparea romană a Daciei, de când regele lor s-a sinucis. S-a temut să plângă un popor al cărui părinte şi-a pus singur capăt vieții, pentru a nu se lăsa tăvălit de viu pe stradele învingătorului. De la anul în care Decebal şi-a pus singur capăt vieții, cred că poporul nostru părinte şi-a interzis să plângă dintr-o cotă a demnității, pe care eu o desluşesc. Ce jale mai teribilă putea să treacă poporul meu decât aceea de a-şi vedea regele înfrânt, sinucis? Desigur, în viziunea Zalmoxianismului, sinuciderea regelui era un act de onoare. Dar, schimbându-se zeul, slăbit-au încredințarea în prima atitudine şi a început legea creştină să mustre încet, să abată, să îmbărbăteze şi să îndepărteze de la sinucidere, de la jale, de la plâns în actele istorice.

Căderea statului, căderea instituțiilor şi a unei jumătăți de țară sub ocupație străină vor fi echivalat cu un cataclism moral de mari, îndelungi răsturnări ale mai tuturor criteriilor vieții.

Abia în această situaţie ne putem da seama de trăinicia, de soliditatea construcţiei zalmoxiene, de tulburătoarea asemănare a zalmoxianismului cu creştinismul, constatând bărbăţia, repedea venire în fire a unui popor, găsirea echilibrului istoric.

Poetul zice şi mai mult: că s-a ajuns, după tragedia politică a căderii Sarmisegetuzei şi a sinuciderii lui Decebal, la o totală modificare de atitudine faţă de râs şi faţă de plâns. Prin urmare, o colectivitate care nu-şi mai putea îngădui să râdă de naştere şi să plângă de moarte. Întrucât mulţi căzuseră în războaie, mulţi pieriseră în robie. Destrămată era patria. O teribilă economie de bărbaţi şi de femei. De inşi. O supraveghere a actelor mele de către tine şi a actelor şi gesturilor tale de către mine, pentru că viitorul are nevoie de noi. Seminţia noastră să-şi vină în fire.

A mai plânge că te naşti era, în aceste condiţii, un sacrilegiu. O risipă de sine. O fărădelege. Aceasta este, cel puţin în viziunea mea, Dacia Capului Retezat.

Nu observi? Trebuie să fi fost vorba şi de un cataclism geo-fizic, de vreme ce unul din piscurile ţării se cheamă Retezatul. Poporul nostru retezat la 106, schimbând numele zeului pentru a se păstra şi a se păşi în contra a ceea ce avea să se stârnească în această parte de lume a interzis cu desăvârşire, bag seamă şi susţin, plânsul.

Ştii că sintagma lui Nichita „râsu'-plânsu'“ e de origine folclorică?

Meritul lui e mare că a descoperit-o. Cred că această sintagmă, „râsu'-plânsu'“, s-a născut în perioada Daciei Retezatului, când lumea noastră s-a îmbogăţit cu încă o fire, ieri bucurându-se să plângă, astăzi oprind cu desăvârşire orice lacrimă şi bocet, mâine găsind „râsu'-plânsu'“, care tot Mutul se cheamă. Iată temerea unui popor de a plânge. E vorba de o moştenire. Când copiii îşi văd părinţii lor plângând, ce vor

face urmaşii? Vor da apă la şoareci. Plânsul însuşi va fi o măscăreală. Va fi urmat atâta durere şi disperare, tot atâta, pieirii lui Decebal, încât plânsul nici măcar nu mai avea să fie plâns. O scădere, o slăbiciune.

Plânsul interzis luminează ochii, descețoşează mintea şi pune sufletul în fața realității, bărbăteşte şi de la capăt.

Cine are totuşi a se plânge, a deplânge, a boci – să hohotească. Râsu'-plânsu'! Însă, mai apoi, urmeze Mutului, precum în cer aşa şi pre pământ!

Caut să-mi imaginez judecata, dacă vor fi căutat să judece cei din cohorte şi legiuni, zbicirea istorică a obrajilor Daciei, care avea bucuria să plângă la naştere şi să râdă la moarte. Trebuie să fi fost ceva oricum de teamă pentru cei ce înțelegeau o altfel de tărie în fața tragediei publice, căci a nu te plânge de rău, a nu-l uda cu lacrimi este ca şi când acel rău nici n-a fost.

— *De ce: „caraghios în batjocura-i laşă"?*

— Este iarăşi o mică digresiune de la personaj. Adică inadecvat. Adică impropriu cu atitudinea lui batjocoritoare. Atitudinea care poate fi suspectată de laşitate. Să repetăm treptele atitudinilor! Curajul de-a ridica sabia împotriva duşmanului. Întru Zalmoxis Marțialul! Cutezanța şi mândria de a-ți lua singur zilele, să nu te pângărească inamicul, să nu laşi corpul tău, cel de la zeu, drept trofeu, ca animalele vânate la picioarele tiranului de împărat, – am zice muncă de simțire şi fapte întru Zalmoxis, tatăl morților Caloienea.

Rămaşi fără rege şi fără niciun alt Zalmoxis, aparent, ajungând să-şi interzică plânsul, nu se dovedeşte mai apoi un caraghios? Un inadecvat? Cu batjocura lui? Nu este el un laş, în noile condiții?

Ne aflăm într-un meandru al personajului, o cădere. O eclipsă de atitudine. Până mâine dimineață, când Mutul va propune alt gest. Cu aplicare la ceea ce mâine se va întâmpla. Ce alt personaj mai dialectic ar putea fi decât acesta care vorbeşte amuțind şi amuțeşte vorbind? Nici măcar nu-i vorba de contradicție. Este natura unui zeu cu o imensitate de fețe, de feluri de a fi şi de feluri de-a muri, de feluri de-a se naşte, încât, aici nici nu poți să ştii când e una că e alta, când e alta că e una bună şi de la-nceput. Altfel zis, un Dumnezeu istoric într-o istorie dumnezeiască. Dumnezeiască întrucât binele se face rău, răul se face bine, că, vorba aia, ce-i mult strică!

În ceea ce priveşte autorul, el nu a fost nici caraghios, pentru că nu şi-a dorit, nici laş, pentru că n-a putut. Batjocoritor, nicicum! Sunt lipsit de umor, precum bine s-a observat. Mai tare decât un ardelean, precum îndeobşte se zice. Şi, într-adevăr, ai mei de-acum trei generații, adică tatăl lui Dumitru Gheorghe, părintele lui Anton D. Gheorghe, tatăl lui Ion Gheorghe, era venit din părțile Râşnovului, pe la Săcele, prin sita Buzăului, în câmpia getică. El, Dumitru, şi cu încă un frate aşezat în comuna Cireşanu, trecut-au în Regat, la fundul dublu al căruței, pe sub nasul jandarmilor cu pană de cocoş la clop.

Dinspre mama-mare, Ileana Bărăgăneanca, poreclită astfel Bărăgăneanca de cine n-avea loc de ea, tot ardelean mă aflu. Numele ei de fată era Surdu. O mulțime de alte Surdu pe la Râşnov, mi s-a spus. D-aia n-am umor, d-aia m-am bizuit pe ardeleni, fără să-i caut cu bună ştiință, ci găsindu-i ca o fiară ce se întovărăşeşte cu o altă fiară, din aceeaşi seminție. Lucrarea de stat, pe care profesorul meu Eugen Simion mi-a dat nota 10, se ocupa de poezia lui Octavian Goga şi purta titlul: „Cultul eroului salvator“. A fost nevoie să citesc Charly despre eroul salvator. Am parcurs bibliografie destulă despre

eroul civilizator şi am alcătuit o lucrare despre care profesorul meu sus-numit făcea observația, cu laudă, că e o adevărată lucrare de doctorat, nu de stat.

Preocuparea mea de strămoşi, de eroul fondator, civilizator, salvator, ataşamentul meu la ardeleni şi înțelegerea ce mi-au arătat-o, frățietatea cu totul excepțională a câtorva de dincolo de munți, bag astăzi de seamă că de la zeul cel bătrân sunt, că din chemarea sângelui au izbucnit.

Veselia mea din „Zoosophia", din „Icoane pe sticlă" şi oarecum din „Joaca-jocului", „Şi mai joaca-jocului" şi de prin „Condica în versuri", zburdălnicia, giumbuşlucurile, salturile mortale, care nu sunt caraghioslâcuri, nici batjocură nevinovată, darminte laşă, ele nu contrazic obârşia ardelenească. Sunt darurile mai mult ca plânsului, ele sunt râsul de după plâns, ele sunt joaca limbii valahe.

Vârtejul lingvistic din zona Munților Buzăului cum ziceam, de la Colții Pârscov şi până în malul Ialomiței, la Muntenii – Buzău, se întinde mierea graiului valah, de-o culoare mai aparte. Nici balcanism, nici sictir, nici văicăreală din bunii părinți cronicari munteni Popeşti – Greceni! Ceva aparte, un amestec de vorbire moldavă, de grai ardelenesc, de palavră hirotonisită cu snagoveştenie, târgoveştenie şi alte valahoştenii.

Şi să vezi lucrare! Carte dintre cărțile de căpătâi, ieşite de sub teascurile Episcopiei Buzăului, am şi-acum acasă, cu sublinieri din ani şi ani. Este **Biblia de la Blaj**, cu unele oarecari schimbări de cuvinte necunoscute în aceste locuri (tipărită cu osârdia părintelui D.D. Dositei, Episcop al Buzăului, Cavaler al Ordinului Sfântului Vladimir, când aceste țări erau ocupate de oştile ruseşti) 1854. Venind Dumitru Gheorghe de la Transilvania, prin sita Buzăului, în Câmpia Gherghiței, peste care carte a dat el alta decât cartea de la Blaj?

Însă răzuită de unele cuvinte de acasă. Ardelenismul meu este cosângen. Zestrea mea lingvistică este de Buzău şi şi-a făcut de cap trăind patria dintotdeauna, unică, indivizibilă.

Caraghios nu sunt, întrucât turcirea nu ne-a ajuns. Batjocoritor nu stau, ai mei vin din munți. Laş nu pot să fiu. Plecarea alor mei din Transilvania nu fugă fost-a, de vreme ce cartea credinței lor era aceea de la Blaj.

# Mutul (e)
# Râsul-râsului

***8 mai 1987, ora 11,30***

— *De ce: „zeu pe măsura muritorilor“?*

— Din câteva considerațiuni. Mai întâi, cunoaştem că divinitățile antice, luând drept etalon Olimpul, erau după chipul şi asemănarea, bunătatea şi viciile pământene ale grecilor.

În ceea ce priveşte cerul dacilor, avem de zis următoarele în această chestiune a măsurii omului cu zeul: dacă ne uităm bine la muntele, unul dintre cei mai impozanți ai pământului de la Carpați, Omul, şi-l măsurăm bine, înțelegem că divinitatea dacilor era o culme a omenescului.

Am arătat mai înainte că Zalmoxis – Dumnezeul era Zalmoxis – magul, Zalmoxis – inițiatul, ajuns la perfecțiunea naturii umane. Am zice: Dumnezeul dacilor era vârful oamenilor, Dumnezeul dac era piscul omului dac. Cine vrea să ne confrunte, să cerceteze eseul lui Aram Frenkian: **Gaiomard Puruşa Antropos**. Va constata că identificarea divinității supreme cu omul este o chestiune foarte veche. Ține probabil de amintirea civilizației giganților.

Întorcându-ne la versul ce-l comentăm, iată, aproape că am epuizat problema. A mai rămas ceva. Într-un verset din „**Dacia**

**Phoenix**“, aflăm că numele Adonai al Dumnezeului **Vechiului Testament** are o ciudată rădăcină, după adaos. Zau-donai=Zeus Dunăreanul, ca Antropos=Omul Primordial, Dumnezeu.

S-ar putea insinua un răsunet terestru. Cum că, aşa cum susţineam într-un interviu dat la S.L.A.S.T., avem poporul pe care-l merităm iar poporul are scriitorii pe care şi-i merită. Cu toate acestea, un scriitor chiar genial, mare, la un popor mic, nu-şi poate îngădui ori nu-i este lăsat ceea ce-şi poate permite un scriitor mediocru dintr-o ţară mare putere.

Vorbind **elegiac politic**, am să vă spun: dacă proteguirea publică şi instigaţia modului vostru de viaţă erau şi mai acute, „Elegiile politice“ ar fi fost pe măsura a ceea ce aţi fi dorit. Dar şi aşa a ieşit mai mult decât vă aşteptaţi voi. Şi nu din ambiţia mea, şi nici din curajul meu, ci dintr-o grijă a zeilor pentru urmaşii noştri.

Eu am târât-o această carte prin lume doisprezece ani, până a ieşit din tipografie. Am şi zăcut până pe malul prăpastiei. Mai mult nu s-a putut, pentru că, ori n-aţi vrut, ori n-aţi ştiut, ori v-aţi supărat pe mine. Dar n-aveaţi dreptul să vă supăraţi! Cu atât mai mult nu vă dau voie să mă pedepsiţi cu bănuială, încruntare şi împingere la o parte de la pâinea cea de toate zilele, întrucât nu al vostru sunt, eu am venit să mărturisesc despre voi tatălui meu timpul ţării acesteia.

Am stabilit să nu întrebuinţăm concepte. Cel puţin neologiste. Însă limite istorice, sintagmă păcătoasă, laşă ca o mamă care ne apără de moarte şi puşcărie, are nenorocita de sintagmă limesul roman în ea.

Deci: hotarele istorice până la care să întind eu ţara mea de poezie rezidă din crima romană asupra tatălui meu Decebal.

Dacă, în loc de limite istorice, ideologii ar fi zis hotare istorice, atunci eu aş fi fost mai hotărât, adică mai clasificat,

mai curajos, o natură aş fi fost, care s-a format ca o instituție în urma unei hotărâri, adică în urma unui decret mutual al poporului meu în ceea ce mă priveşte. Hotărârea istorică ce s-a luat asupra mea era lege, adică a voastră asupra mea şi a mea de la voi, atât de mare, înaltă şi întinsă, încât eu abia dacă aveam hotare istorice. Dar aşa, întrucât bărbați ai noştri politici zic limite ideologice, şi nu hotare ideologice, iată-mă un teritoriu dac ocupat şi mărginit de limesuri.

Dacă iarăşi bărbați ai noştri de îndrumare publică ar fi pus în circulație sintagma mărginirea ideologică, aş fi avut următoarea fire: mă uitam în sintagmă şi ce vedeam? **Măr-ginire**, adică ceva rotund, cu ochi eventual, apărat de gene, să nu intre praful. Dar un măr, adică simbolul fruct al cunoaşterii, şi ginire, adică, în argou, uitătură. „Ce te gineşti aşa?“ Uitătură printre gene. Adică, cu suspiciune.

Să ne întoarcem. Dacă voi, în loc de **limite istorice**, mi-ați fi dat hotare istorice, eram altul. Dacă mi-ați fi dat, în loc de hotare istorice, margini istorice, adică mărul naşterii ideologice, cel mărginit, eu l-aş fi mâncat şi păcătuiam mărginindu-mă, limitându-mă. Eu, însă, mi-am aşezat la căpătâi, fără să cunoaşteți voi, sintagma hotărâre istorică. Ca sfidare a nenorocitului **limes**.

Este adevărat că există şi particula „ne“, negativă, foarte productivă în limba română: nepotrivit, neadecvat, nelimitat, nemărginit, nehotărât. Dar eu nu sunt negativist, deşi, într-o bună zi, când m-am întors de la o şezătoare literară susținută împreună cu un grup de colegi, uitându-mă mai bine la coperta cărții „Megalitice“, am băgat de seamă că unul care stătuse la stânga sau la dreapta mea ori două scaune mai încolo trăsese către el cartea, fără să bag de seamă, şi tăiase cu creionul piciorul literei M, rămânând, în loc de „Megalitice“, „Negalitice“. Ghiduşia colegială, glumulița, asta, arată o stare

de spirit, cu încruntări, cu bănuieli, a breslaşilor asupra mea. Deşi eu nu sunt un negativist, ţin foarte mult la sămânţa, la acest cap de cuvânt, sămânţă prielnică ce este **ne**, bobul negaţiei, care este **da**. Care, dându-se peste cap, se face **da**.

— *De ce: „leagăn al neîmblânzitelor păcate"?*

— De ce leagăn?! Am alcătuit pentru mine un dicţionar de obiecte, de unelte ţărăneşti, metafizice. Vreau să zic: lucruri de toate zilele, care au semnificaţii dincolo de toate zilele. Sapă, căruţă, plug, lingură, albie, leagăn etc. Mi-am dat seama că multe dintre obiecte sunt nume de constelaţii, adică au constituit puncte de vedere ale pământului asupra cerului. În sămânţa limbii, de asemenea, se află acestea. Şi zicem: albie, copaie adică, a râului; sau făgaş al popoarelor: pe albia evenimentelor, în albia lumii, adică în făgaşul naturii. Lasă că în obiectul respectiv se petrec fazele vieţii omului, de la scaldă şi spălare, şi dormire de prunc, şi legănare de prunc, până la frământarea pâinii în covată, adică tot covată, dar a făinii, a grâului. A făinii, care, precum ştii, e pusă ca aluat să crească, aşa cum creşte pruncul în albia-i.

Extinzând şi sărind din piatră în piatră, ale cuvântului, iată, deci, leagăn, iată, deci, albie, covată. Loc de curăţenie, de răsfăţ, de creştere, cuib al puiului de om, matcă a pâinii.

În ceea ce priveşte cuvântul şi obiectul leagăn: el a trecut dincolo de el, dincolo de lemnul din care e făcut. Căci zicem: leagănul popoarelor, în sensul de locul de obârşie, de plecare, de ridicare istorică. Dar nu vezi că are în el o parte ce înseamnă legătură şi o parte care înseamnă pendulare, legănare? Bagi de seamă în sâmburele lui negaţia şi contrazicerea negaţiei?

Deci: Mutul este un leagăn, adică, aşa cum am anunţat, un loc de aşezare pentru creştere de răsfăţ, de tărăgănare, de

plecare dus-întors, o facere de cap a propriului sine, prunc. O destrăbălare, râzgâiere, fandoseală a sinelui de om, până se face mare. Poți să te superi pe leagăn? Nu poți! Deci Mutul, ca un leagăn al oricăror păcate pe care le-ar avea omul cu lumea, ca lumea, față de lume, el este un leagăn. Abia când se dă jos din leagănul său, când se-aruncă deci în lume şi se dă la lume şi se repede la lume, ceea ce el face poate să devină „neîmblânzitele păcate“. Căci, dintre noi, cel singurul ispăşit de-ale leagănului rele e Heracle, carele, precum se ştie, avea puterile să stranguleze cu mâinile-i de copilaş gigant şarpele trimis de zee să-l sfârşească. Traducând în zicere de toate zilele, Mutul este leagăn al neîmblânzitelor păcate, întrucât, precum se ştie, el e putătorul însemnului sexualității.

Din punctul de vedere al caştilor, austerilor şi suprapământeştilor, inițiați zalmoxieni, el este pământul cel plin de semințele impurității, el este idolul de vârsta leagănului: al necunoaşterii de sine şi al ştiinței, numai a aceluia care vine prin durere şi prin plâns. Precum se zice, copilul care nu plânge nu primeşte sân.

— *De ce: „Mutul râde de lumea care l-a pângărit …?“*

— Şi-n acest caz pornim de la aspectele de teatru ale personajului. Râde cu omul, cum s-a zis, pentru că este singura ființă care râde, întrucât e omenos. Râde omenosul pentru că înțelege mai mult decât neomenosul? De ce râde omul omenos şi de ce mai râde neomenosul om? El râde întrucât râsul lui este un grai. Poți să-mi spui dumneata o mie de cuvinte pe care le aud şi nu le văd, dar râsâi-mi o singură dată şi te înțeleg de o mie de cuvinte. Sunt câteva ziceri: „**Râde hârb de oală spartă; E de râsul lumii, Râsul-râsului**, adică

iată faze ale unui grai. Vreau să zic: **râsul este a doua limbă a Mutului**.

Nea Oprea Mutul, despre care am vorbit, avea un râs de om care vorbea. Nea Oprea Mutul avea un râs mai râs decât o mie de pucioşi încruntaţi şi rânjitori. Nea Oprea Mutul nu rânjea. Cine n-are grai, cine este mut, cine nu are voie să vorbească ce mai poate face omenescului din el decât să râdă?!

După bâlbâitul şi lătratul lui, în prima limbă, Mutul, într-a doua, râde. Râde pentru că el nu rânjeşte. Căci rânjeşte câinele în felul lui de-a zice duşmănie, ură. Rânjeşte armăsarul, după ce nechează, către juna iapă. Rânjeşte şi berbecul la mioare. Şi la oi în vârstă …

Graiul erosului celui vinovat fără de vină, graiul vinovăţiei celei fără de stricare. Graiul. Graiul fiarelor, pentru înmulţirea fiarelor. Mutul nu rânjeşte, întrucât la gură nu e animalic. Acolo-s buzele pe care umblă fluturii surâsului. Surâsul e copilul râsului. Surâsul este râsul făt. Când se face mare, hohoteşte. Când e fiară, se retrage înspre dinţi, rânjeşte.

Prin urmare, când râde Mutul de lume, ce-i face el lumii? Îi face că n-o rânjeşte nici ca un câine, nici ca un armăsar berbec. El vorbeşte deci lumii, şi lumea, proastă, râde. Adică îi răspunde. Fiecare după cum e prost. Care hlizindu-se, care chicotind, **arătând fasolile,** care hăhăind cu gura până la urechi.

La Cina cea de taină a râsului, în capul căreia stă Mutul, cum văzurăm, cine deci se află? Unul Rânjilă. Unul Zâmbilă. Unul Chicotilă. Unul Hăhăilă. Şi ăla mic: Râz-gâilă, adică cel ce râde gângurind, râzgâiatul cocon în Cogaion.

Iată de ce râde Mutul şi cu cine îşi împarte pâinea râsului, zicând: „Râdeţi, căci acesta este trupul meu, carele de voi, carele pentru voi moare de râs!“.

Nu ziceam că dacii mureau râzând? Mutul. Acum, după ce el a răposat de râs, râzând.

N-are el, la una din subsiori, blană de sălbăticiunea zisă Râsul, adică linxul. Şi, mergând el prin pădurea lumii, i-a sărit în spate Râsul. Şi-a repauzat. Cum vine aia? A început călătoria în pământ ca o sămânță. Şi, din această clipă, el a coborât pe celălalt tărâm, şi începe altă viață, tot a lui, de zeu.

Şi mai este sănătatea râsului îndeobşte. Deşertarea de dureri ale trupului, ale sufletului şi ale morții!

# Mutul (f)
# Călătorii pe nori

***8 mai 1987, ora 13,30***

*— De ce: „Preot al unui oracol vorbind în dodii,/căci adevărurile se desfac“?*

— Preot am arătat că este Mutul în analizele de până acum. În ceea ce priveşte oracolele, acolo vorbirea era încâlcită, adică mai amestecată decât câlţii, mai noduroasă decât orice clinci şi împiedicată cu mii de clenci. Nu mai vorbim de incoerenţă, cum ar zice omul de azi. Precum se ştie, stihurile, versetele, cel mult strofele, pe care le zicea Potias, constituiau mai apoi textul asupra căruia trebuia să se aplece cu multă încordare preoţii iniţiali, inşii bine cunoscători a multe.

Ar mai fi şi altele de zis despre oracol, vorbire oraculară şi, ce-mi pare mie bine de atâta rău gramaticesc este că, în cuvântul oracol, se află sâmburii oracul. Oracul. Ceva ocultat adică, în funcţie de timp.

Despre vorbirea în dodii, următoarele: precum se ştie, astăzi, a vorbi în dodii, înseamnă a vorbi fără logică, cu incoerenţă, anapoda. Este şi verbul, în basme, a dodăi, tot aşa, însemnând ceva grai, punere la cale, secretă, deci neînţeleasă de oricine. Sfătuire secretă. În peiorativul de astăzi, vorbirea

în dodii nu ne interesează decât în măsura în care publicul ne aude, dar nouă nu ne pasă.

Există un refren de cântec popular. Deci se zice acolo ce se zice în stih cântat şi, când se termină strofa, iar se aude: „Dodă, dodă!“ Iarăşi versuri iarăşi: „Dodă, dodă!“ Ce să fie cu dodăiala asta?

Să fie dadă, dadă? Adică o invocaţie a zeiţei, sora mai mare a preotesei? Pe Ritonul de la Poroina, ni s-a trimis de către părinţii noştri următoarea vedere în sanctuar: cum te uiţi în faţă drept, este o femeie stând pe scaun scund, de casă antică, în cămaşa ei fără de cusătură şi numai dintr-un fir, precum straiul cel de zale, descheiată la pieptu-i de mamă. Într-o mână, ţine un riton cu cap de bour, precum cel de la Poroina însuşi, sub sânu-i mare. Cu cealaltă mână, se mulge, stoarce deci din pieptul său laptele-i. În stânga ei, la intrarea în incintă, ce se bănuieşte, o femeie, altă zână, ţinând mâinile în aşa fel, încât să distingem atitudinea de poftire a mea şi-a dumitale înlăuntru. Şi la cine? La femeia care stoarce al său lapte în Riton de la Poroina.

Şi-am intrat la dada. Şi ne-a dat ea nouă laptele cu amețeală, de la naştere până la moarte să vorbim în dodii. Revenind la fondul arheologic, se înţelege că este vorba despre un ritual iniţiatic, în care novicele priveşte laptele iedului, precum am stabilit noi prin cele din monezi.

În partea dreaptă a Ritonului, dincolo de laptele în vasul sfânt, o altă zână de femeie întinde mâna-i să ne ia frumos, să ne ducă unde ni se şi nouă cuvine, după ce-am fost în templu alăptaţi de **dada**.

Sunt trei surori. Afară, una ne pofteşte în lăcaş, afară – alta ne petrece. Către dada, pe la dada, de la dada.

Băut-am şi ne ducem tot zicând: „Dodă, dodă!“. Dodăi, vorbim în dodii, însă dadaişti nici nu visăm a fi.

A vorbi în dodii. A zice precum Pytia şi a umbla cu cele ce acolo ni s-au zis, la tâlharii bine învățați, să ne facă **zicerea la zicere**.

A vorbi în dodii, a vorbi cu dada. Beți de Capetele dadei, dodăind: „Dodă, dodă!“

A vorbi în dodii! În ce ştiu eu, se vede **d** acesta preschimbându-se în **z**. A vorbi în dodii este a vorbi în zodii, încă înainte de a pricepe zodiile, încă înainte de a-i citi luminile. Dodă, dodăire – este vorbire divin zodiacală, nelămurită încă.

Mai încolo de la laptele dadei, când ajungem pe mâna preotului **Logosfat**, începem să aflăm vorbirea în lumini, în logostele. Dar aici ne dăm pe seama altui zeu.

Dodăiala este, **iarăşi**, cea de-a treia limbă a **Mutului**.

Să ne amintim graiurile **Lui**: înfățişarea mascată, râsul şi vorbirea în dodii.

Dar mai sunt şi altele spre care să purcedem, căci adevărurile se desfac unul câte unul …

Cum adică **a vorbi în dodii căci adevărurile se desfac** este aşa: precum am zis mai sus: a face un adevăr nu este totuna cu a zice un adevăr. Deşi, iată, adevăr, precum aflăm, este ceva dat în vileag, ceva adevărat, adică ceva indiscutabil, încât se adevereşte, se înfăptuieşte, vrem să zicem. Adevărul este arătare, înfățişare. **Ceea ce este precum este**. Aşa se fac adevărurile de către ele însele, fără mamă, fără tată, adevărul este un Dumnezeu care pre sine s-a născut.

Aşa se face adevărul: de la sine. La urma urmelor, suntem în culpă de tautologie. Cu adevărul totuna cu fapta. Cu facerea de sine.

Dacă Mutul ar face greşeala adevărului pe şleau, el n-ar mai fi mut. S-ar sinucide, făcându-se alt zeu. De aceea, întrucât i-e teamă de nefiinţă de la sine, el se fereşte de sine, care este adevărul, şi se arată în pocite ziceri, scălâmbate şi scălâmbăite părţi.

Mutul este adevărul cel adevărat şi neadeverit decât sieşi, coborât pe pământ şi luând măsura celor pământeşti într-ale sale.

Mai este un aspect! A vorbi pe şleau înseamnă iată ce! Şleaul este nu drumul drept, pe cum credem noi astăzi, sau drumul de-a dreptul, sau drumul la dreptate, pieptiş. Şleaul este răzorul cel lat, nepăscut de nimeni, puntea cea virgină, necălcată de nimeni.

Drumul este ceea ce se arată în chip de două cărări, pe care umblă caii cei urmaţi de roţi. Drumul este cărarea dublă a carului.

Şleaul este al omului când acesta, ca şi Dumnezeu Apolon, umblă în car.

Adevărul Dumnezeu este Cel-ce-umblă-în-car. Prin urmare, adevărul nu este pe şleau, nu vine pe şleau. El umblă în carul lui, pe deasupra şleaului. Zeul Adevăr umblă în lume pe cărarea roţii drepte şi pe calea roţii stângi. Şi-l întreb eu deci pe Lao-tz: Dao cum este calea? De vreme ce, iată, carul umblă două căi de roţi, iară Dao e pe şleau.

Ştiu, Calea lui Lao-tz era un drum de-un singur om. De un pustnic, un sihastru, care în lume calcă doar poteca lui, cărarea insului.

Drumul, precum ni se spune de către lingvişti, vine de la **dromos**, „cărare“ în greceşte. Nici lungimea, nici lăţimea nu arată numele. Dimpotrivă, în limbaj arheologic, dromos e o trecere de câţiva paşi, până la mormânt.

Fii atent ce nebuni sunt românii! Au luat drumul, scurtă cale până la mort, şi-au luat calea, precum ne învaţă lingviştii, de la romani.

Şleaul nu ne spun dicţionarele de unde-i. Dacă ne rugăm de profesorul Graur, are să ne dea pe seama slavilor. Dacă ne cerşim la alţii, au să ne trimită la ei înşişi, alţii.

Precum vede tot românul, însă, drumul are două cărări şi-un şleau. Cum a adaos el, cum a lungit, cum a lăţit dromosul scurtimea aceea pân-la mormânt şi calea, la două cărări de cai, de roţi.

Să ne-amintim călătoria, adică mersul pe cal. Drumul călare, în monezile dacilor, spre cunoaştere, este Tao-de-etate. Deci, învăţătorul meu, cu al său Tao=Calea, dreptate are. Dar numai la etatea fragedă, când eu din Dacia mă duc să învăţ pe la toate sanctuarele, precum am zis; când m-am întors în Dacia, eu umblu în carul meu, pe care îl găsiraţi la Bujoru, pe două căi şi pe-un şleau.

Iată-l pe Zalmoxis! El este Calea plus şleaul plus Calea. Întreit se-arată azi, precum Zalmoxis, precum zeii în zi. Şi iar ne întoarcem la călătorii cei pe nori. Numai ei îl găsiseră pe Zalmoxis, care este calea cea de deasupra drumului, cea de deasupra căii şleaului şi a celeilalte căi. **Călătorii pe nori**.

Şi, astfel, Mutul, iată, ne vorbeşte în dodii, pe deasupra şleaului mergând, întrucât este adevărul cel ce pe sine nu se lasă.

# Mutul (g)
## Hârşie de obârşie

***8 mai 1987, ora 16,30***

*— De ce: „menit să-i cheme să le ceară viaţa/şi să-i arunce pe rugul unei lupte“?*

— Menit, adică hărăzit, adică având har, predestinare şi pregătire a fi mobilizatorul lor, călăuzitorul lor. Către un ideal colectiv. Să le arate calea cel puţin. Să fie Calea lor în cele mai de vârf timp şi noroc. Mag, adică propovăduitor, proroc, conducător, învăţător mare. Acestea sunt instituţiile Chemării, ale vocaţiei insului public care se cuprinde în Mutul. Acolo, undeva, la inimă, în braţul drept, pe limbă, în limbă, în frunte cu steaua lui, stau măştile, idolii cei mici şi amănunţi în unul, Marele Mut. Chemarea celui chemat, adică glasul – glasului, cuvântul din cuvânt, fiu-logosfiu, menit, hărăzit să le ceară viaţa, adică să-şi lase viaţa pe mâinile lui, să se lase cu tot avutul lor pe seama-i, şi, la urmă de tot, „bunul cel mai de preţ“, cum zicem noi astăzi, viaţa, să i-o împrumute, să i-o lase lui în luptele cele de zi cu zi, în confruntările de căpătâi ale neamului din care a purces şi pe care l-a întruchipat. Am zis întruchipat şi iarăşi ne întoarcem la mască, adică la unul chip luminos al Unuia, cel de sus, şi-al unora şi-al tuturor alor de pe pământ.

Să le ceară viață! Dar ce viață?! Viețuirea, durata, rațiunea însăşi de a fi pe lume. Căci el le este!

— *De ce: „Marele Mut, zeu arlechin,/c-un ochi râde, cu celălalt plânge“?*

— O dată Zalmoxis se naşte aşa pe lumea asta! Un om s-a dus să taie lemne în pădure. Şi a luat un lemn de tei şi l-a adus acasă. Şi, peste noapte, din buşteanul la gura sobei, a ieşit un Făt-Frumos. Un fecior de om, şi i-au zi **Făt-Frumos din tei**. Dintr-un alt lemn rămas, stăpânul a cioplit o păpuşă. Şi învățații i-au zis **maşcoidă**. Mică mască, mică înfățișare, adică mască ținută de-un mâner. Şi **Făt-Frumos din tei** şi **Aşchie** ăla sunt **Fiii-Lemnului**. Mai târziu şi pe alte meleaguri, tăietorul de lemne îşi câştiga pâinea ieşind cu Vasilachele lui prin târguri, la teatrul de marionete. Acolo, la arlechini. La circ. La lemn căzut. La Făt-Frumos din surcea. Cuvântul arlechin eu nu ştiu ce obârşie să aibă, dar eu i-aş fi zis urlechinul. Râsu'-plânsu', cum s-a mai spus.

Un zeu de lemn Marele Mut. De unde sta el de lemn al cunoaşterii, de arbore genetic al strămoşilor, lămurit buştean, i-a sărit țandăra. Surceaua lui este un ciob al marelui copac.

Încetând borboroseala noastră hermeneutică, am zice: Marele Mut, zeu caricatură şi caricaturizat: trăsăturile-i divine, oricât de strâmbe, tot se pricep. Nu spuneam noi că el îi face să râdă? Nu este el tatăl Râsului şi Râsul însuşi? Dumnezeul giumbuşlucurilor, al farselor, pentru cine crede că viața este o comedie, un măscărici de bâlci – pentru cine crede că viața este un bâlci, căci, în Marele Mut, fiecare vede Dumnezeul lui, precum este văzut şi de Dumnezeu, cât a mai rămas în el.

*— De ce: „ca ouăle-n pasăre stau sufletele-n el – ciorchin/de inimi, viaţă nobilă, scăldată-n sânge“*

— Acest conglomerat metaforic are următoarele componente, prin care trebuie să adâncească primordialitatea divinităţii Mutul. Să detaliem.

Comparaţia „ca ouăle-n pasăre“: după cum ştii şi ai văzut acasă, în găina bătrână, „care face ciorba bună“, e-un ciorchine cu broboanele rotunde: ouăle de mâine, poimâine, răspoimâine, şi toată luna, şi tot sezonul ouatului, laolaltă, mari şi mici, numai gălbenuşurile împieliţate bine. Pare ce vedem, după ce am mai citit, să fie lumea cerului, cu sori şi cu planeţi, gogoloaie mici şi mari de foc, înainte de strănutul genetic.

(*Text întrerupt, reluat pe 10 mai 1987, ora 12,15*).

Altfel spus, avem în faţă nebuloasa din care s-a ivit o lume de planeţi, o lume cu sori şi planeţi. După cum se ştie, capul şi căpătâiul doctrinei orfice se tâlmăceşte prin simbolul oului cosmic, lumea închisă în învelişurile ei, plutind ca oul pe apele primordiale.

Mai cunoaştem Muntele Găina, loc sacru al triburilor maramureşene, Muntele Munţilor, pe plaiurile căruia se desfăşurau întrunirile de datină, precum se cunoaşte vederea băiatului cu fata, punerea la cale a nunţii, **târgul**, adică tratativele, învoielile, stabilirea zestrei şi a celorlalte amănunte matrimoniale. Întemeierea familiei pornea de aici, de pe muntele Găii-Ingăii-Inii, adică vârful pământului iniţial. Locul începutului a ceva.

N-avem îndoială că aici au existat sanctuarele şi tot felul de incinte sacre ale consacraţilor preoţi şi consacratelor preotese ale mamei Gaia, ca zeiţă-mamă a oului primordial, ca mamă a pământului.

Într-un basm românesc, se află locul în care personajele povestirii eroico-gnoseologice respective, Fătul cu Fata, mirele şi mireasa, la masa evident rituală, încep Ospățul mâncând **ou alb cu zeamă**. Este un fapt de viață aici tâlmăcirea doctrinei orfice, ritualul oului, primordial, adică alb. De altfel, oul de argint, alb, adică maculat, pur, neîncondeiat încă. Oul lui Ion Barbu, de mai târziu, dogmatic, adică nu aşa cum înțelegem noi astăzi despre insul „dogmatic", închistat în ideologia moartă, ci oul dogmei, oul învățăturii imuabile, de nepus la îndoială.

Gaia, Găina, Cloşca sunt trei nume în ipostaze diferite ale zeiței-mume a pământului, pe de o parte; pe de altă parte, mumă a universului, a Oului Cosmic. De la Ion Barbu, autorul „Jocului secund", până la Brâncuşi, cu oul lui, până la Nichita al nostru cu „Oul şi sfera", orfismul, pitagoreismul în poezia română poate fi urmărit cu mare folos intelectual.

Tulburătoare ne par însă locurile din literatura şi cultura populară, de la basme la proverbe, adică la preceptele unei doctrine care a cuprins masele (cum ne-am exprima noi astăzi) aceste relicve ale unei construcții filosofice tâlmăcite, transpuse în viață prin lăcaşe ale cnozelor magice, prin datini şi obiceiuri, deci prin instituții o dată şi pentru totdeauna date, ca un dat neclintit, ceva întru obşte; obişnuit, va să zică, adică în colectivitatea primordială, vie, de zi cu zi, în consecință şi istorică.

Tudor Pamfile, dacă nu mă înşel, în cartea sa despre datina încondeierii ouălor la români, cu prilejul sărbătoririi resurecției naturii, întreprinde o vie şi mai mult decât interesantă cercetare a motivelor ce se imprimă, ce se desenează, ce se scriu pe ouăle acestea sărbătoreşti, sacre.

Datina ouălor încondeiate ar fi instituția a doua a cultului simbolului cosmic primordial la români. De la oul alb, cel de argint şi cel de aur, al doctrinei orfice, până la oul încondeiat,

plin de simboalele „păgâneşti“, dar de fapt adevărat atlas şi abecedar, condică a vechilor alfabete sacre, oculte, uitându-li-se prin vremuri semnificaţia directă, ci numai bântuind urmaşii cu forţa magică a tradiţiei. Prin frumuseţi şi acuitate plastică, prin ascuţirea stilizării, prin vii, ca şi la început, curenţi ai intuiţiei, aceste scrieri au supravieţuit, încât, astăzi, noi putem să punem faţă în faţă semnele, ideogramele din monezile geto-dacice cu acelea de pe ouăle încondeiate.

Este evident că „motivele“, răurii aceia de pe ouă, nu sunt scrise la întâmplare. De altfel, am alcătuit după cartea lui Pamfile, mai sus amintită, o listă a numelor ce le poartă fiecare dintre acele semne. În fruntea tuturor, ca semnificaţii şi susţinând punctul nostru de vedere pe care căutăm să-l acreditäm acum, aici, sunt semnele care numesc-arată, ale cerului, astrele, zodiile. Logo-stelele, altfel zis, adică ale logosului semne din aştri.

Al doilea pas întru destrămarea metaforică ce o întreprindem noi în momentul acesta este demersul următor, cel comparat. Sufletele care stau în Mut ca ouăle-n pasăre. Suflete! Precum ştim din doctrinele antice, aerul cel înalt şi pur în acele de demult învăţături şi minţi era populat cu suflete. Etherul, prin urmare, ca un teritoriu al sufletelor.

Zgămăind bine cuvântul suflet, ne dăm seama de „materia“ din care este acesta alcătuit, şi anume din suflar, din suflu, adică o putere mai mică, o boare de vânt. În basmele românilor, există un teritoriu ceresc în care ajunge eroul, de i se zice Vântul Turbat. Vântul Turbat, bag seamă, este cu un înveliş sferic al lumii infernal. Pe când etherul cel plin de suflete este o suflare, un suflu, o adiere numai. Mişcare a păcii, linişte şi mângâiere a spiritului. Prin urmare, în Mut stau sufletele cele de care este etherul populat, stau, zic, precum ouăle-n pasăre. După cum am spus, şi mai apoi „ciorchin de inimi“.

Cu această a doua comparație trecem la Mutul cel de alt zeu, la sufletele lui de pe pământ. Pentru simplul fapt că ciorchinul este tot o populație, o multitudine de alte sfere, cum se ştie. Strugurele, ciorchinul de strugure adică, este format din zeci şi zeci de sfere sau ovale, de data asta vegetale. În broboanele de strugure, la mintea copilului, cum vedeți, se află sămânța de viță, sâmburele pomului de struguri, ce se cheamă via.

Cunosc o frumoasă tipsie grecească, ce arată astfel: pe fondul negru, într-o suplă barcă, mai mult în chip de sprinten delfin, purpuriu, Dyonisos şade în destindere, în tot cuprinsul bărcii sale divine, răzimat într-un cot. Pe lângă şoldul lui, în susul zugrăvirii de pe talerul grecesc, se ridică pom al viței de vie, drept, desfăcând asupra-i ramuri cât cuprinde toată bolta. Sunt, cu toții, doisprezece ciorchini. Pentru frunze mari, divin veridice.

Mai cunosc icoanele pe sticlă, în care zeul nou, stă pe tron prea vechi, gătit cu zigzaguri şi meandre, precum lăzile de zestre de la Maramureş până-n Bucovina. Din coastă creşte un pom de viță de vie, mari ramuri şi bogate umplu bolta pe asupra-i, purtătoare de ciorchini, şi ei cu număr. Pe unul, spic de broboane, s-a încleştat mâna zeului, care stoarce într-un potir vinul noii credințe.

Iată „faptele de cultură“ sau, mai bine zis, rădăcinile culturale ale comparației a doua, conform căreia sufletele stau în Mut precum ciorchini de inimi, adică sângele de viață nobilă.

Şi „scăldată-n sânge“? De ce scăldată-n sânge? Pentru că, ziceam, barca delfin, în care Dyonisos zburdă pe negrul ocean, este roşie; roşii sunt şi strugurii cei, cosmici ai tufanului de viață ce se ridică de la şoldu-i, roşu trebuie să fie, şi de sânge, ceea ce stoarce celălalt zeu în „pridvorul patriarhiei“, căci butucul de vie al acestuia creşte chiar din coasta-i. Aceştia-s Mutul nostru.

— *De ce: „înțelept în pragul marilor greşeli“?*

— Începutul versului este banal. Fără percuție. Ba, aş zice, scăzând din faima ce i-o atribuim Mutului. În pragul marilor greşeli abia începe versul, care a luat-o greşit la drum, să se ridice. Mutul cel filosof este, aşa cum am zis, nu după ce ar fi greşit. O vigilență mutească îl face să fie înțelept înainte de a pune piciorul pe pragul capiştei păcatelor. Adică el este pur, el este sfânt, el este filosof mai înainte de a fi fost păcătos. Mai înainte de a fi făcut gafe. Cred că proverbul „tot pățitu-i priceput“ nu este moştenirea Mutului. Desigur, am mai dezbătut asupra geniului premoniției la Mut. Dar nu e vorba numai de previziune. Prag înseamnă locul de la care intri într-o altă lume, într-o altă etapă, de afară înlăuntru, dintr-o odaie în altă odaie. De, zice: „a pune piciorul în prag“. Adică a lua o hotărâre, a nu mai amâna, a fi categoric într-o împrejurare. Se mai spune: „a dat cu capul de pragul de sus“. Adică s-a lovit la frunte, a trăit impactul cu o realitate neprevăzută. Mutul este înțelept între a pune piciorul în pragul de jos şi între a da cu capul de pragul de sus. El este între hotărâre şi venirea minții la cap, în urma impactului cu o realitate neprevăzută. Nu e vorba de o bălmăjeală. Ne aflăm între fața nuanțelor prevederii, prudenței, şi între hotărârea de a depăşi o stare, de a începe altceva, de a intra în necunoscut. Deci el are cele două dimensiuni ale intrării în fiecare act ce-l întreprindem.

Mutul nu e un simplist. Nu e un instinctiv. Nu e un inconştient.

Mutul este simplitatea înțelepciunii, este natura înțelepciunii.

Nu e un instinctiv. Nu se aruncă orbeşte în lume şi în actele importante.

Nu e un inconştient pentru că el ştie, el are conştiinţă adică de începutul lucrului ca fiind sfârşitul altui lucru şi se bizuie pe adevărul că sfârşitul lucrului este începutul altui lucru. Căci de aceea sunt două praguri: unul pentru picior şi altul pentru cap.

— *De ce: „ci drept în faţa multor nedreptăţi“?*

— Drept în sensul nu numai de nepărtinitoriu, neabuziv, echilibrat, ci **drept la ţintă**. Adică direct la cauza-cauzelor. Ca atitudine filosofică, ca atitudine de viaţă. În faţa multelor nedreptăţi, este o zicere oablă, direaptă, adică: atâta cât se zice, atâta şi este.

Dar nedreptăţi nu numai de lume. Că este neloial omul faţă de om. Nedrept. Că face ăluia ceea ce nu se cuvine. Dreptatea este, vra să zică, legea. Nedreptatea, vra să zică, e fărădelegea. Prin urmare, Mutul este lege, cuviinţă, îndreptare, drept, dreptate, drum neocolit de-a dreptul lumii şi el lui Dumnezeu în faţa a ceea ce nu este de-a dreptul, drept la lume. Clarviziunea neabătută.

— *De ce: „Idol pecetluit cu fierul pe vrana gurii,/ pierzându-şi scrierea, însemnează şi hârşâie/pe lemnul răbojului – ci nu-şi greşeşte augurii/în înţelepciunea sa de obârşie ...“?*

— Pecetluit vrea să zică lucru, act de cancelarie, vrea să zică document legat. Adunat, legat şi purtând pecetea stăpânului, bine sublimată în ceară roşie, a stăpânului indiscutabil. Cunosc la muzeul din Sighet o cameră cu mese de expoziţie pe care sunt aşezate pecetalele, ştampile ţărăneşti, de lemn, în

diferite chipuri sculptate, în capătul de jos al cărora se află imprimate semne anume şi ale căror sensuri imediate şi ultime au fost de mult pierdute. Cele mai multe din aceste semne ne amintesc motivele de încondeiere a ouălor şi ideogramele de pe banii de argint ai dacilor.

Cercetând aspectele plastice, formele obiectelor, deodată te afli în faţa a zeci de obeliscuri, stâlpi de graniţă, stâlpi de căpătâi, semne de hotar şi columne vechi, comemorative, comisurale. Dacă aş fi sculptor de monumente, aş umple oraşele României, proiectând aceste bibelouri de lemn, nu mai înalte de 10 centimetri, înălţându-le cât Coloana fără de sfârşit a lui Brâncuşi pe unde au căzut ai noştri pentru patrie şi lege, de-aş umbri faima acelui sacru stâlp din Târgu-Jiu. Cum sunt numai scriitor, am să cercetez ştampilele, adică grupurile de litere care, apăsate-n pâine crudă, imprimau mici stampe, sigilii, peceţi voievodale, asupra a ceea ce stăpânul pune semn.

A pune semn=a închide, a nu lăsa bunul pe seama oricui şi la voia oricui.

A pecetlui înseamnă a pune semn de stăpân, precum şi de destin, adică a pecetlui. Vrea să zică=adică lucrul şi fiinţa pecetluite au fost cuprinse de-o instituţie supremă, păzite sunt de lege, neschimbătoare, iar uzurparea de vreun fel nu le atinge.

„Pecetlui cu fierul“ e mai mult decât ştampilat şi decât sigilat este sfânt deoarece nu este înfierare. Pecetea, sigiliul sunt aparate ale mărcilor care dau sacralitate. Pe când înfierarea este aplicarea unui semn discriminatoriu, evident că şi de proprietate, dar asupra vitelor. Dacă aş fi zis: „idol înfierat pe rana gurii“, aş fi pângărit.

Pecetluit cu fierul, vrea să zică şi precum se ştie, punând sigiliul, stema, herb şi zicere mai înfocată decât însemnarea cu

fierul. Lăsând, vra să zică, rană, cicatrice neşterse până la desfiinţarea acelui lucru **însemnat**. Adică deosebit luat în stăpânire. „Pe vrana gurii“ acest herb al focului, vra să zică?! Vrană este borta, gaura, gura, gârliciul vasului de vin pe care curge sângele lui Dyonisos. Scobind bine cuvântul vrană, găsim sunetele în vibrare şi brrr frisonant al rănii, al locului rănit precum coapsa lui Zeus, în care a crescut copilul Dyonisos.

Când te uiţi la butoiul de vin, să ştii că acela este un picior al zeului lovit cu spanga, cu lancia, de ţâşneşte sângele viu. Când te uiţi la vrana gurii Mutului, să ştii că gâlgâie gârlă şi izbuc graiul Mutului, ce este „luaţi şi beţi, acesta este sângele meu, carele pentru voi se varsă!“…

Fiul logosului, logosul întruchipat istoric …

Pierzându-şi scrierea, jumătate din al doilea vers vra să zică exact ce spune. Că Mutul cortegiilor căluşereşti este zeul poporului nostru părinte, despre care ni se bagă în cap şi noapte ca şi-a pierdut limba şi, deci, scrierile.

Autorul admite aici temporal acest lucru şi, de aceea, atrage atenţia că zeul lui şi poporul acelui zeu însemnează, adică face semne şi zgârie pe lemnul răbojului.

A fost numai o premisă, întrucât însemnează, vra să zică face semne pe răboj.

Despre hârşie şi răboj! Hârşie – a scrijela, a rade, a şterge cu un obiect tăios semnele pe o piele veche, căci hârşie piele înseamnă. Palimpsestul. Pergamentul. Cine zgârie semne hârşie. Deci face scrierea pe hârşâie, piele de oaie. Numai acest loc şi tot mi-ar fi de ajuns să susţin că ai noştri, scriau pe piei de oaie. Cum se ştie, practică a magilor, a vracilor antici.

În ceea ce priveşte răbojul, am putea umple, hârşâind şi noi pe hârtie (cum s-o fi schimbat „ş“ în „t“, de-a ieşit din hârşie – hârtie?) pagini–pagini. Ne vom opri numai la câteva

aspecte. Întâi, răboj nu este cuvânt slav. El se mai zice, în alte județe de grai, răbuş, răbuc, răbuh. Toate au însă în ele, aceste cuvinte, pe ra, soarele din Hiperboreea până în Egipt; cel de pe buze (buş), semnul soarelui celui vorbit, Dumnezeul cel de pe buze. Adică graiul. Vorbirea.

În ceea ce priveşte celelalte componente fizice şi metafizice, vom rezuma că **răboajele sunt un sistem de evidență contabilă**, practicat de păstori şi de ceilalți crescători de vite. A supraviețuit până în vremurile României moderne. Aspectul fizic al răboajelor este diferit, parcă vrând să ilustreze variațiile nominal. Răbuş, răboze, răboz. Ră-boz este lemnul cel sfânt pe care este însemnat numele soarelui, ale idolilor, ale bozilor adică, ale zeilor păgâni, pastorali, agrari.

Ceea ce cunoaştem noi despre scrierile dacilor ne permite să susținem, anulând începutul versului precedent, anume că dacii şi-ar fi pierdut scrierea, iată, dovedind că răbojul este scriere. Scrierea. Una sintetică, nealterată de timpuri şi nemistificată de inşi. Nemistificată, întrucât: sistemul răbojului, ca act încheiat între două părți contractante, procedează la înmânarea câte unui fragment de răboj fiecăreia dintre părțile în cauză. Răbojul n-are valoare decât atuncea când cei ce s-au învoit în afacere se întrunesc, punând cap la cap cele două segmente ale micului act, confruntând veridicitatea documentului.

În plus, numirea acestui sistem de evidență şi scriere, care-i consemnează şi-i instituie sacralitatea, Ră (buş), scriere a zeului, Ră (buh), carte sfântă, ne arată că îl făcea inviolabil.

Jumătatea a doua a celui de al treilea vers mai mult tâlmăceşte, concluzionează toată peroraţia noastră asupra scrierii pă răbuş, asupra pecetluirii, asupra inviolabilității rostirii Mutului. Citățm: „nu-şi greşeşte augurii în înțelepciunea sa de obârşie“ finalizează excursul într-un fel oarecum. Căci vom

zice: cine e pecetluit, ars la gură, cine deşi, se zice că, şi-a pierdut scrierea, îşi înseamnă din moşi-strămoşi pe hârşi şi pe răboj, cum să-şi greşească previziunile, când este înțelept din obârşii, când, aşa cum arătam mai sus, a dat cu capul de pragul de sus, şi a mai şi pecetluit ceea ce a zis şi a însemnat? Etc. Hârşie de obârşie, Mutul scrie din moşi-strămoşi.

# Mutul (h)
# Ce se naşte din cuvânt

***10 mai 1987, ora 17,00***

— *De ce: „tainã între ceea ce trebuie şi nu trebuie ştiut“?*

— Marele Mut, zeul secretelor, sub auspiciile, sub stăpânirea, deopotrivă pământească şi cerească, ale căruia sunt puse sanctuarele, toate lăcaşele confreriilor Zalmoxiene, legile, scripturile şi datinile iniţiatice, punte mai întâi între cer şi pământ, dar, mai cu seamă, tainã, precum se zice, adică ocultare, acoperire, el tace. Aceasta este fapta lui cea prin care se numeşte. Tainã-tăinuire, dar, mai cu seamă, punte de ritual. Un ritual de căluşari este acela zis al îngropării ciocului. **Ciocul** este un fel de plisc, un ciocan falic. Vătaful de căluş (relatez fapte de-acum o jumătate de secol, petrecute pe malul Oltului – vezi monografia Oprişanu), după o sută de gesturi magice, fuge şi îngroapă acel obiect ciudat în grâu. Zice cuvinte neînţelese, un descântec pe care nicio antologie nu l-a prins. Vom zice: taina îngropării ciocului de căluş în muţenie şi în grâu, taina seminței Mutului.

Nicio monografie de căluş nu poate să ne descrie cu exactitate ce semnificaţie are acest moment „coregrafic“. Mutul este, iată, o răscruce pe care numai noi putem să o înţelegem,

între ceea ce este imperios necesar de a fi divulgat şi cunoscut şi ceea ce imperios trebuie să nu se cunoască. Pentru că el este zeul a ceea ce trebuie şi ceea ce nu este de trebuință, el este zeul ştiutului şi neştiutului, carele numai singur se ştie pe sine şi recunoaşte pe ale sale, face cunoscut numai ceea ce crede că trebuie cunoscut, învăluie ceea ce numai el ştie că trebuie ascuns, prin urmare taina-tainei, deopotrivă cu ştiința-ştiinței şi priceperea-nepriceperii, în aşa fel încât cel ce se crede atoate cunoscător şi în toate preadeştept devine că se vede neştiutor şi se arată rătăcit. Cum ziceam şi mai înainte, el este misterul, dar şi secretul, misterul mare şi misterul mic, săcreta de lume şi de pădure de nepătruns în chiar clipa când crezi că ai pătruns-o. El este poezia şi metafora care e precum se zice şi care mai este precum se înțelege abia după câteva zile de la citire.

Mi se întâmplă adesea cu poemele lui Eminescu, pe care le citesc de cel puțin tot atâta vreme de când scriu. În fiecare an, reiau câteva luni de zile lectura şi de fiecare dată aflu lucruri pe care ieri nu le-am băgat de seamă. Este ca şi cum peste noapte sau în câteva săptămâni ar fi crescut acolo, în locul din care credeai că ai smuls din rădăcini ideea, zic, iată, de-acolo, peste câteva zile, după o bună ploaie şi odihnă, pământul cuvântului eminescian ridică iar tulpină, floare de lalea. Cum zicea el: „Ne-nțeles rămâne gândul ce străbate cântecul!“. Îngăimăm şi noi: nesfârşit rămâne cântecul, unde umblă Mutul muturile. Muturii sau buturii. Adică butucii care, când i-ai retezat crezând că se termină, dintr-o dată, pe neaşteptate, umplu lumea de lăstari de alte înțelesuri.

Marele Mut, între ceea ce trebuie adulmecat şi neadulmecat, ajuns şi neajuns, deci văzut şi nevăzut, decât auzit şi nesesizat, deci, mai departe, spus, divulgat şi ascuns, cinstit, adulat, prețuit şi dat în vileag. Cum zice versul mai departe: „veşti în

zadar“, veşti de dragul veştilor, care nu ţin nici de foame şi nici de sete, nici de frig şi nici de cald, a şti de dragul de-a şti, care vra să zică ştirea-ştirilor ce nu-şi foloseşte decât sie însăşi şi, de aceea, îşi e atotfolositoare, încât lumea nu mai poate trăi de atunci până azi, de azi înainte, fără această patimă: Mut de dragul Mutului.

Un a şti de pe pământ şi a şti din cer, vra să zică a şti de dragul de-a şti. A şti de încolțitul grâului. A şti de arat, de semănat. A şti de făcutul caselor. A şti de-a şti. C-aşa vreau eu şi fără asta nu se poate. A Şti Mare, A Şti Mic, A Şti Degeaba. Dar Degeaba-Degebii! Adică da-da! În sensul de nicicum. Veşti necerute, veşti nefolosite, veşti nefolositoare, „de care însă aerul geme împânzit/ca un mare steag de mătase, înnodat“.

Ce mai vrei? A şti de mare steag de mătase brodat, adică a şti de steag de călușari. Căci a vedea o flamură de-odată e un semn care se înmulţeşte de câți ochi îl văd şi de-odată aerul este împânzit, se umple, forfoteşte de steaguri brodate, că sunt atâtea flamuri deci pe lume câți ochi se uită la ele.

Mutul poate dovedi că un steag, că o flamură anume ridicată vine şi devine un milion de steaguri. Închipuie-ți că, în momentul când apare pe cer un obiect pe care nu l-a mai văzut nimeni sau pe care toată lumea îl aşteaptă ar fi întâmpinat cu un milion de fleşuri? Închipuie-ți că milionul ăla de fotografi s-a răspândit în lume şi ei toți au fost opriți de vameşi. Şi, la sfatul vameşilor, ce-are să se zică? Spăimântați, au să-şi vestească unul altuia un milion de spaime, un milion de taine.

De odată, la Sfatul vameşilor, vine unul care a fost de față şi adevereşte că nu Obiectul era un milion, ci fotografii erau. Milionul era al celora ce văzuseră pe Unul.

*— De ce: „vorbire a ceea ce vine –/dacă-i ursit să vină – /Marele Mut“?*

— Păi, uite cum vine asta. Ca la Nicolae Labiş: „Lupta cu inerţia“. Cei ce am cunoscut timpul când se scria acea carte lângă noi ne aducem aminte următoarele. În toate structurile culturale, ideologice şi nu numai, era o anume saţietate, inerţie a tuturor în toţi şi în toate. Este destul de aproape de noi vremea aceea asupra căreia avea să se ridice mai apoi Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român. Era o stare socială, publică şi din om în om, din instituţie în instituţie, mare şi mică, de la margini şi din centru, de sus şi de jos, ceva de care aerul era împânzit. Simţeam cu toţii, doream şi aşteptam iar alţii chiar luptau. Acel ceva încă nume nu avea. Se zice că plutea în aer cutare fenomen, curent, idee, zicere. Şi din câţi erau ei vârstnicii, partid şi stat, şi de câţi eram noi ăştia tinerii neştiutori şi nebăgaţi în seamă, unii pe seama altora ţinându-ne, pe deasupra tuturor, vuind tot timpul. Un duh, un ce căruia noi i-am fi zis pe nume dacă am fi ştiut cum, pe care noi l-am fi ştiut, dacă i-am fi zis pe nume.

Erau lupte multe: lupta cea de clasă, lupta pentru construire, lupta pentru calitate, lupta pentru pace. Era lupta cu noi înşine şi ziceam „lupta noului cu vechiul“. Ziceam lupta cu „rămăşiţele claselor exploatatoare“. Şi, din câţi membrii ai partidului şi din câţi ai U.T.M.-ului eram, numai unul, un copil, unul de nici douăzeci de ani, a zis acolo, înaintea tuturor şi pentru toţi: **Lupta cu inerţia**! S-a simţit nemulţumire. Bănuiala a început. Lovire peste gură.

Şi-a fost pedeapsa şi cu viaţa a celuia care-a strigat întâi: **Lupta cu inerţia**!

Însă zeii cei de bine ai patriei în câţiva ani dădură drepturi şi dreptate celor care bine auziseră şi copilului aceluia mai cu seamă, Labiş Nicolae. Era, iată, încă o dată când un fiu al logosului plătea călcând cu moartea pre moarte, îmbogăţind

mintea partidului şi poporului său cu o zicere capitală despre o instituţie capitală: **Lupta cu inerţia**!

Ceea ce se naşte din cuvânt în cuvânt se întoarce, întrucât, călcând pământul, se omeneşte. Şi ce-i omenesc se martirizează. Şi ce-i martiri se omeneşte. Căci din logos vine.

— *De ce: „Zeu deghizat în propria-i ţară"?*

Versul se bizuie tot pe ceea ce cunoaştem cu toţii: că filosof în ţara ta, în neamul tău, nu poţi să fii. Va să zică, deghizat este o stârpitură de neologism ce vrea să însemne ascuns, tăinuit. Mascat. Adică ţinând de Carnavalul Mutului şi de cerul şi de pământul Mutului. Aici însă ocultarea nu mai este de natură pur magică, insul este un individ, adică unul în carne şi oase, de-al nostru, dă-l în mă-sa! Dacă nu se-nvaţă cuminte, îi arătăm noi lui! Dacă vrea să nu-l pupe mă-sa rece, să-şi ţină gura, să spele putina. Dar iată că el nu se cară, nu spală putina. El rămâne acasă, el îşi schimbă firea către ăia care n-au loc de el, să rămână el, tot el şi iarăşi, până n-or mai avea ăia loc de el. Este un guerieros, obligat, prin urmare, în propriile-i instituţii să facă pe prostul; să întoarcă faţa de la proşti pentru a-i vedea mai bine, pentru a-şi ascunde **Ceeaceul**, cel din care are să le vină de hac opresorilor, ocupanţilor vremelnici, importatorilor, tuturor nepotriviţilor, tuturor nelegitimilor patriei.

Când este zeu şi se ascunde, atunci domnul său Dimitrie Cantemir este mustrat de către patriarhia Constantinopolului că se petrec de sărbători de iarnă cortegii de capră şi alte păgâneşti obiceiuri.

Dacă este bărbat politic, e chemat la centrul unic şi i se spune: ce-i cu libertatea aia pe la voi, cu scriitorii, cu ziarele? N-aveţi cenzură?!

*— De ce: „chipul unui popor nefericit de la sorginte: /nu ştii de l-au cotropit creţurile măştii de burdihan de vită,/ori dacă vremea pârli ca apa fierbinte/faţa cea adevărată, dar neadeverită“?*

— În acest loc, se produce o translaţie a personajului în timp şi spaţiu. Mai bine zis este vorba de Mut în noile condiţii, după ocupaţia romană. Sorgintea poporului român, după cum se ştie, se află în căderea statului dac centralizat al lui Decebal în stăpânirea romană. Dumneata crezi că este o sorginte fericită aceasta în care ni se spune că unul din părinţii noştri a venit asupra celuilalt, a băgat cuţitul în el, a luat femeia şi casa ăluia şi, deodată, iată-ne urmaşi ai lui Traian? Crezi oare că sângele, care apă nu se face, se transformă peste noapte în apă de ploaie, să crească holdele idilic şi ovăzul să-l mănânce în pristolul de la Roma?

Crezi oare că erimiile urmărind făptaşii unei crime colective sunt mai blânde? Crezi că păcatele părinţilor asupra părinţilor chiar sunt spălate de către vorbe festive? Şi timpul crezi că amuţeşte? Şi, dacă amuţeşte timpul, crezi că Mutul nu bolboroseşte ca sângele nostru în vine?

Adică vremea crezi că a ars, a pârlit, ca să poată năpârli o altă faţă? „Faţa cea adevărată, dar neadeverită“ a poporului nostru care să fie? Eu cunosc. Ce-mi daţi să vă spun?!

Mergeţi la Mănăstirea Dealul! Şi veţi găsi acolo cap de rege, cap de prinţ.

Şi mai apoi duceţi-vă înapoi, una mie şi cinci sute de ani, şi mai daţi de-un cap de rege, cap de prinţ. Ceea ce numim noi metafizica istoriei nu vezi că e un pod lung de o mie cinci sute de ani, sprijinit pe două capete de regi? Acolo şi-a pierdut Sarmisegetuza şi Dacia lui toată. Cel cu zece suflete de lup în

el, Decebal, iar aici şi-a aşezat din care capul sub Alba-Iulia, cetatea lui de scaun, Dacia mare, unică, indivizibilă, tot El în Alba-Iulia, cetatea lui, în care se împlinea pohta ce-am pohtit.

Din cap retezat în cap retezat, toate capete de bărbaţi de căpătâi, patria noastră, iat-o, numai pe pod de capete s-a sprijinit, adică de fapte ale ideii şi de idei ale faptei de căpătâi. Oare să fie întâmplare practica decapitării domnitorilor de-a lungul vremii? Ce-au ei asupra capetelor noastre? Ce-au ei? Au mânie din tată în fiu, în contra sediului celui înalt al ideii! E! Nu ne-ar durea pe noi capul de orice se zice mai de-aici şi mai dincolo!

Însă, ce mă tulbură este această osârdie cu orice preţ de a uita nefericirea noastră de sorginte, pe care am plătit-o în momentele de răscruce.

Faptul că din capetele căzute au răsărit ideile capitale nu ne dă voie să uităm idilic ceea ce pe Mut îl urmăreşte – propriul lui chip de popor nefericit de la sorginte.

Şi cât ne vom mai legăna noi pe capetele părinţilor noştri?

Şi cât o vom mai lua-o noi aşa de la capăt, tot urcând, tot căzând, tot pierzând, recâştigând, pierzând şi iar pierzând?

*— De ce: „mag rătăcit, jucându-se de-a baba-oarba/cu discipolii smintiţi şi beţi –/pare că de pe oasele feţei i-au smuls chipul şi barba/cei pe care-i învăţa labirinturile zădarnicei vieţi“?*

— „Mag rătăcit“, ai să-mi reproşezi? Cum adică, rătăcit şi magul? Rătăcit ceva, în felul soarelui, printre nouri. Ascuns de munţii cei de fum, rătăcit, adică precum luna, când o „mâncă vârcolacii“ … „Marele preot“ în derivă cu poporul său. Bezmetică lume, adică, precum roiul fără matcă, precum mielul fără mamă. Dar oare n-au fost ele de-atâtea ori

colectivități, popoare mai tinere sau mai bătrâne decât noi legate la ochi, în eclipsă publică, din cauzele din cer şi din cauzele de pe pământ? Nu-ți aduci aminte cum au procedat cârmuitorii, chiar şi cei de bună credință, în timpuri de ocupații vremelnice şi pe lungi sau scurte perioade de nevrednică înțelegere, ele între ele, neamuri, case, seminții?

Jucându-se de-a baba-oarba, adică umblând prin istorie cu luminile stinse, orbiş. Cunoscând drumul lor numai cu buricele degetelor, încât du-te în peştera Cuciulat şi vezi acolo ce-am să-ți spun!

Pe peretele istoriei în chip de peşteră, un cal se vede, din tăciune. Umbra, ca şi cum soarele era de dincolo de armăsarul cel sălbatic iar zugravul cel tribal pricepu întunericul în chip de bidiviu.

Vezi încolo, pe alt zid, din Carpați şi până-n catedrala preistorică de la Morbihan, Glozel, **câte-o mână**, câte-o labă omenească de întunecime sau de sânge – cum s-a sprijinit săracul de popor să iasă la lumină.

Mers de-a buşilea, adică în labe, dar nu pe pământ, nu pe drumul fiarelor, ci urcare pe pereți, exasperare. Om pe om, căutându-se cu mâinile prin beznă, şi-a lăsat „amprentele“, călcătura palmelor pe zări. Nu e asta baba-oarba?

Să nu mă certi, Posteritate! Că am zis despre părinții tăi şi despre tine „discipolii smintiți şi beți“, întrucât eu m-am gândit când schimbarea voastră era doar sucirea din minți, scoaterea din minți, nu nebunie! Pe când beți erați, adică bieți de voi înşivă. Nu sunteți voi fii celui care stoarce din pomul său strugurele să vă îmbete? Deci, dacă voi sunteți beți, nu sunteți ai viței de vie. Deci, dacă voi sunteți beți, nu sunteți ai lui Dyonisos, Mutul? Că mai bine beți, decât bieți zădărnicindu-vă viața de-o trezie smintită! E mai bine să vă smintiți de-o sminteală trează!

# Mutul (i)
# Istrița, Istrița

***11 mai 1987, ora 13,03, pe Ciuhoiu***

— *De ce: „Marele Mut/adulmecând relele poporului său,/ se făcuse odată temut“?*

— Adulmecând. Ad-ulmeca-ulmecare. Precum se ştie, ogarul, câinele de vânătoare ia urma vânatului, bizuindu-se pe miros. Prin urmare, Mutul, cu instinctul său profetic şi cu profeția-i cosmică, ia urma relelor poporului său, **le vânează.** Mergând pe urmele fiarelor, năravurilor şi obiceiurilor învechite, el face igiena toposului său. De vreme ce ulmecă, ad-ulmecă, precum o fiară, fiară este față de racilele colectivității, întrucât el este Judele, Dreptatea-Dreptății, incoruptibilul: în alaiurile sale, eriniile preotesele-i vor fi fost. Ca o fiară a adevărului şi-a justiției divine ce se afla, de bună seamă că inspira temere. Necunoscând nici mamă, nici tată față de Adevărul-Adevărului, cum să nu-i spăimânte?

— *De ce: „Mutul şi-a oprit naşterea la ultimul gong al sorocului idilic/dintre râs şi plâns“?*

— Mai vorbirăm noi la început despre înfățişarea tragică a proorocului de Mut, despre poceala ce şi-o ispăşea. Despre

infirmitățile fizice la prooroci şi la preoțime magică şi la zei, se poate mult sta de vorbă. Nu lipsurile fizice ne stau ca paiul în ochi, cât semnificația iconografică a stihirii fizice, ca reprezentare simbolică a unor „defecțiuni“, neajunsuri de natură a puterilor pe care idolul le purta. În acest sens, cu totul fondate sunt observațiile lui Muşu, referitoare la zeii vechi, cei fără o mână, cei fără un picior, cei fără un ochi, cei fără ceva, o insignă a unor practici magice, prin care muritorii mai strâmbau din puterea daimonului, a divinității arhaice, pentru a micşora Forțele de care, altfel, ei se temeau şi-n somn.

Idolul din mijlocul căluşarilor, Mutul nostru, precum arătam, este o alcătuire din tot felul de stâlceli şi asociații arbitrare, ca dovadă a groazei colectivității față de Forțe. Versul pe care ne-am oprit trece însă dincolo de mutilările iconografice şi-l are în vedere, în mod evident, ca spirit al spiritului public. Un fel de copilărie a magiei, un fel de oprire a timpului, adică un fel de îndărătnică stare pe loc, cu orice preț, undeva, într-o răscruce. Răscrucea, precum se ştie, este încrucişarea a două drumuri cel puțin, punctul în care călătorul intră în dilemă, locul unde ceea ce a fost certitudine începe să devină dubiu, final de etapă, prag de-o altă perioadă.

Se cunoaşte faptul că, la răscruci, erau plasate în vechime sanctuarele şi chipurile în fel şi chip ale Hecatei, tripla zeiță a tracilor.

Era deci nevoie de un răgaz, de multă cugetare şi de sfatul zeiței fără de care, mai departe, drumul nu se cunoştea, nu era sigur, nu izbândea.

Prin urmare, Mutul e o dimensiune multiplă a multitudinii lumii pentru a ocoli firea umană, vreau să zic pentru a-şi păstra măsurile divine. Va fi cerut Părintelui lumii ori îşi va fi singur aşternut sorții, diriguind propria-i naştere într-un

anume soroc, într-o răscruce adică, a măsurilor cosmice, şi anume atunci când, precum într-un templu taoist, s-a auzit ultima bătaie de gong a perioadei, a măsurii timpului celui ideal, mai lumeşte zicând idilic. Este ca şi cum şi-ar fi ales naşterea, ca şi cum ar fi putut opta. Şi, într-adevăr, şi-a impus zodia venirii pe lume. Răscrucea cronologică, idilică de bună seamă, se consideră intervalul dintre râs şi plâns. Ci-o fi aia între râs şi plâns? Un fel de strungă, un fel de vamă, dar, mai degrabă, un fel de suspensie a suferinţelor, un neînceput al bucuriei, pentru că tot începutul e … ca în oul dogmatic. Ceva deci între pragul de jos şi pragul de sus, un pas pe pământ şi al doilea pas în cer, o suspensie cosmică la infinit, fixată în firea animalului de zeu ce este Mutul.

Izvoarele antice spun despre daci că plângeau la naştere, probabil şi din cauză că ei erau daţi afară din acea stare dintre râs şi plâns. La sfârşitul „Moromeţilor“, se zice: „Timpul nu mai avea răbdare“. Este aproape totuna cu ce zice Mutul care stă în miezul timpului idilic, ţinându-se cu mâinile de sânul lăptoasei sale mume, ca Flămânzilă cu Setilă laolaltă, pentru că, pe atunci, timpurile mai aveau răbdare.

Oare unde în viaţa noastră vom fi stat şi noi o dată între râs şi plâns, făcând timpul să stea? Poate că, acolo, în Câmpia Gherghiţei, în zilele de vară, transparente ca sloiul de gheaţă. Şi iată ce! Aveam în pământurile din Brebeanca, deci pe lângă nea Oprea Mutul, o vie. E şi ogor mănos, prielnic pepenilor, fructele din rai ale copiilor de la câmp. Se ridica un fel de schelă din patru salcâmi înalţi şi un podeţ cam de patru ori un stat de om deasupra pământului. Foişorului de lemne şi frunzarei se zicea prepeleac. Dintr-odată, pereţii în zugrăvire albastră a templului taoist, ceresc, rotund, zis orizont, se lărgea încolo mult. Dintr-odată, pe întorsul oblu al holdelor de grâu,

floarea-soarelui, porumburi, hăt, în coasta sanctuarului lui Mutul, se ridica albastru-verde, pe lungime multă şi destulă înălțime, munteorul Istrița. Cum la sorocul acela soarele era o căpățână de roată ale cărei spițe de foc, răşchirate din zare în zare, călcau Calea de dincolo, cu necunoscut. Către acel loc de munte verde-albastru şi pe după care calcă roata lui Dumnezeu, sufletul meu îmbătrânea primejdios, un dor nesăbuit ne strângea între dinții lui de cămătar. Metalul nou era încercat de colții unui timp în fața căruia aveam să stau. Cu îndurare, apoi, mi se da amânare. Lespedea albastră-verde a Istriței, cu soarele învârtejit, se înclina încet-încet. Mai târziu, avea să îmi vină în minte asemănarea navelor solemne, gigantice, fugind pe apele oceanului, la întâlnirea lor cu insula ori cu ghețarul de care s-a strivit hardughia de Titanic.

Istrița, o navă pregătită mie. Marele pavoaz de arcă de dincolo de potop, de deasupra tuturor potoapelor, ridicat în fugă şi strâns în fugă de către zeul ce mă aştepta, ațâța creşterea mea, dorirea, dorul şi dorința de-a pleca, de-a mă îmbarca. Ca o boală, ca un deochi ciudat urma. Uitătura cea de foc, ce pătrundea prin căpățâna roții, sleia de-odată trupul meu pentru oarecare vreme. Într-un basm cu Greuceanul sau cu Omul cu mână de aur, am găsit cum, tot aşa, o neputere şi-o aprindere a sufletului, o boală fără nume simțea voinicul cel ce se apropia de cetatea zmeilor, căci era văzut prin gaura cheii de către mama duhurilor.

Urma o lingoare lăuntrică, o dorință, dor, dorire după orice ar fi acolo şi dincolo de-acel munte plutitor, ce se zice astăzi Dealul Mare Istrița. Poate că, atunci, să fi fost ceasul meu idilic dintre râs şi plâns. Vederea mea de către mine însumi, iscodirea ăluia de dincolo spre ăla ce eram în foişorul cel din vie. În tot cazul, soroc era, idilic era, plânsul mutesc al celuia de dincolo spre cel de-aici, totuna suspinelor celui de-aici spre ăla.

Plecând de-adevăratelea de-acasă şi ajungând în toate felurile pe Dealul Mare Istrița, la vârstă oarecare, am luat-o de mână pe învățătoarea Elena Mântoiu, dintr-un sat de la poalele Istriței, am urcat şi-am zburdat cu ea ani şi ani pe stânca aia verde-albastră, spre care îmi venea să plâng, din senin, de bucurie de nimic şi de tristețe după nimeni, de râs, din foişorul de la via din Bredeanca. Era ceasul meu dintre râs şi plâns, dar numai una dintre multele răscruci. Peste câțiva ani, tot umblându-mi acel deal de zestre, am găsit depozitul de betoane arhaice, obiecte pentru care unii râd de mine şi mă împing spre plâns, alții, – cei mai mulți şi prea puțini –, plâng cu mine, de mă fac s-o duc pe lume tot într-o zburdă, bucurie a sufletului hohotire, încât zice cine mă cunoaşte: „Ferice de acest Gheorghe!“.

Aurelian Titu Dumitrescu, crezi nu crezi obiectele pe care le-ai văzut la mine acasă, ai citit ori n-ai citit „Cultul zburătorului“, carte care nu este a obiectelor în cauză, este a gândirii magice, a dovezilor din basme, poezie, obiceiuri, datini țărăneşti, care toate se oglindesc de la aste pietre necrezute.

Aurelian Titu Dumitrescu, nimeni nu mă poate scoate dintr-acestea ale mele, cum au încercat atât şi încearcă, întrucât sunt două întrucâturi: unu – statuetele de betoane arhaice, căzute pe seama lui Ion Gheorghe, se află aşezate în sigură vedere, în clară situare şi scriere, în monezile geto-dacilor. Nu se poate frate, omule, ca un om ce sunt şi eu să se poată înşela, din Foişorul-Cel-Din-Vie, cu atâta dor, dorință, întors cu fața către Istrița toată în zadar şi numai pentru perechea-i omenească! Acei idoli aruncați de cine ştie câte împrejurări ale vremurilor fost-au pentru mine căci erau ai mei, aşteptatu-m-au pe mine, căci de mine erau aşezați acolo, dorirea aia mare, ochiul ăla, ăl de după munteorul Istrița, era menirea mea, am zice noi ăştia de pe pământ, şi stătea drept: „Du-te şi adu-mi!“. Adică trimiterea

în misiune a fiului de împărat, fie după apa vie, apa moartă, fie după nu ştiu ce podoabe, lucruri.

Altfel spus, **proba mea** pe viață: întru aceasta eu am fost trimis pe lumea asta, să scot ale pietre dintr-un mal, proba mea pe lângă proba logosului.

Şi fac bine ei, sunt grişnli ticăloşii, zeii că lucrează tot împinşi de zeii care m-au trimis, de nu mă cred mai repede. Că dacă, mâine sau poimâine, ei ar veni să-mi spună: „Iartă-ne, tu ai găsit chipurile părinților noştri, chipul Mutului! Primeşte deci cununa recunoştinței noastre şi te bucură cu noi mulți ani în fericire!“? După masa Bucuriei, ar trebui să-ncalec al meu cal, să plec, să mă întorc la părinții mei. Împăratul Verde, Împăratul-Roşu-Mutul-Dumnezeu-Zalmoxis, carele m-a trimis anume întru asta: s-adun pietrele-i cu vremea risipite din el şi să vi-l arăt, precum am zis că este Mutul, cel din mii şi mii de chipuri.

— *De ce: „Marele Mut – preot hilar/al unei biserici în care predicile spuse pe şleau/se pustiesc de putere şi har,/iară perechile se urăsc despărțite şi nu se mai iau“?*

— Hilar e Mutul meu la ăştia de-acum, care nu cred că pietre-i sunt chipuri cu Unul Chipul Său. Dar când se va adeveri piatră cu piatră, cine de cine va râde? Oare nu Mutul ar avea dreptul să hohotească mii şi mii de ani de ăia ai lui ce l-au luat în batjocuri pentru că le-a arătat şi le-a spus? Dar ăsta din poem ar fi preot de râs dacă ar sluji într-o biserică văzută de tot orbetele şi-ar zice predicile sale, călcând pe Şleau, şi nu urmându-şi Calea. Adică Ducerea la Scop a lui nu este spusa verde şi în față, boaca de vorbire necoaptă. El trebuie să spună ce e el cu lucrurile şi ce sunt lucrurile cu el pe lume, în cer şi pe pământ.

Nu pieptiş, pe şleau, băga-v-aş şi du-te-n aia şi-ailaltă!, ci le cimilitureşte, încât devine că înțeleg cei săraci cu duhul iar pe ăia prea-mintoşi cum îi duce capul nici până la pragul celora ce zice el. Acestea toate se întâmplă, am zice noi, din natura-i intrinsecă, prostindu-se ca ceia înțelepții. Altfel spus, în graiul mutălău, menirea lui e taina zisă, taina lui e zicerea menită, el e ce se spune astăzi cam alăturea cu drumul, deci nicicum pe şleau, dar se adevereşte mâine întrutotul a fi zicere, a fi punere la cale spusa lui.

Deci mai mult decât o zicere pe şleau. Altfel, adică în vorbire descheiată la piept, în graiul pică-pară mălăiață în gura lui Nătăfleață! Şi învățătura, după cum se spune precum ştim şi apud x, y, niciun strop de har nu mai rămâne, nici fir de praf de adevăr şi misiune. Căci, dacă toate lucrurile-s clare şi de la sine pricepute, căci, dacă toți sunt silitori şi iuți la minte, de nu mai poate lumea de isteția lor, atunci de ce-ar mai fi nevoie de Învățător?

Şi, chiar de vor ajunge platoni şi aristoteli cu toții, decât zic şi pricep, vai lor!, căci, în răgazurile insului cu sine, nu-l vor striga pe Mut, urlând ca nebunii după singurătatea lor şi aruncând la spate îndeobştile toate, zicând: „Nea Opreo, Mutule, unde eşti? Şi învață-ne pre noi greşelile noastre şi dă-ne nouă tăcerea, precum în cer aşa şi pre pământ!“. Ajunge-vor ăia, băiat nedus la fată şi fată nezvârlită la băiat, tot vorbind de ei cât şi cum şi când li se tot face de la inimă şi de la minte unul de altul, tot pălăvrăgindu-şi sentimentele şi glasul sângelui tot strigându-l unul la altul pe şleau, dintr-o dată îi apucă urâtul unul de altul, sila vorbirii de bine a unuia către altul, greața sărutului zis mai mult decât făcut, pelinul gândului toată ziua repezit în „ce deştepți copii suntem pe lume!“ Şi, deodată, pe cât se doreau şi țineau unul la altul, pe atâta nu se mai pot vedea, auzi,

mirosi, nici în pat şi nici la masă, nici acasă, nici pe lume. Perechile deodată şterg casele deşarte de prunci, întrucât prăsila omului şi-a fiarei, vitei, păsării nu e pusă de către Dumnezeu sub legea zicerii, ci sub legea Mutului, facerea n-ajunge spunerea, spunerea n-ajunge facerea – precum numai la unul singur s-a-ntâmplat o dată pentru totdeauna, deci fără repetare, strigă: „Să se facă lumină! Şi lumină s-a făcut".

Întrucât, prin urmare, pre pământ nu umblă Logosul poruncind luminii de a fi şi deci, înfiinţând-o numai cu numirea şi, întrucât vrednic nu mai şade nimeni întru fapta spusei, Mutul cu muţenia pe muteşte de la mutălău vin toate la pereche.

***Text reluat pe 11 mai 1987, ora 17,00, pe Ciuhoiu***

*— De ce: „împotriva Tatălui se ispăşi, schimbând firea căderii"?*

— A se ispăşi, de fapt, a-şi depăşi condiţia, a-şi întrece datele biografice. Dar împotriva Tatălui vra să zică mai mult decât în contra celui ce l-a creat, de fapt întrecând măsura în care a fost măsurat şi emis ca forţă a naturii, depăşind scopul, întrucât el este fiul a ceea ce duce la scop, progenitură a lui Tao, căzând pe pământ „zburător", adică geniu, precum se ştie şi am vorbit mai sus, **erotus zmeu**, himera sufletului sănătos al fetei de la ţară, îngerul mistificator al celor pământeşti. Ah, Doamne, ce poem uriaş este „Îngerul" lui Blaga! Bine că Mutul meu s-a zis şi-a apărut mai înaintea acelei minuni a părintelui poemelor „Paşii profetului" şi „Mirabila sămânţă"!

Heruvim, precum se ştie, acolit în Oştirea Luminii; adică a ceea ce s-a poruncit să fie şi-a fost; pe când Mutul nostru este alunecare a stelelor pe cer, este astru umblător, călător în timp, că,

unde vrea, este ce vrea, că, unde este, vrea ce nu-i, Hyperion care, ca şi cum crezând în propria-i tulburare şi asumându-şi căderea în pământesc, în terestru, în femeie, ca şi umbra pe această lume, împotriva Tatălui, în pofida sfaturilor şi nezdruncinatelor, definitivelor dovezi ce i le aduce Ziditorul, el cutează totuşi să-şi piardă nemurirea. Dar se ispăşi, vra să zică, îşi zări umbra schimbând căderea sa în lume şi în muritor, într-o biruitoare urcare iarăşi, precum că „Era pe când nu s-a zărit,/Azi o vedem şi nu e“. Drept lumină a Tatălui însuşi, răscumpărat prin Omul. Astfel schimbă el firea căderii, luând asupra sa căderea firii şi redându-i, prin jertfa experienţei, faţa Tatălui.

Cum ar zice Celălalt: „E-ndreptăţirea ramurei obscure“! Ştiu eu dacă fiu al Logosului? Fiind şi noi, adică slujitori, preoţi mari şi mici, cu stea în frunte sau fără de stea, numai întrucât slujim cuvântului, ne înfiem. Ştiu eu al cui mai este băiatul ăla de la ţară, care şi-a uitat părinţii, plecând în „Proba Logosului“?!

În tot cazul, fără de stăpân nu poate fi cel ce lucrează în Cuvânt şi Cuvântului slujeşte. „Sunt născut din dragostea pentru pământ străin/Ce-o nutrea Anton D. Gheorghe, însurat/Cu-o femeie, Filofteea lui Marin“.

Sau „schimbând întâia oară/plugu-n condei şi brazda-n călimară“ şi alte o mie de mărturisiri de fii care-au schimbat firea căderii.

*— De ce: „vorbind cu grai fără cuvinte,/trecu drept năzdrăvan şi neteafăr“?*

— Marele Mut, prin urmare nu ins nevorbitor, oligofren e corect? Deci nu schilod al graiului, cum că de la maică-sa şi de la Dumnezeu nu i s-a rupt piedica limbii, Marele Mut, ins ce-şi interzice graiul limbii, pentru că el ştie un milion de alte

feluri de a vorbi şi un milion de graiuri. El acesta şi-a refuzat limita unui grai, întrucât este nesfârşitul tuturor graiurilor, tuturor felurilor de a zice cum nu s-a mai zis, de-a zice la zice, de-a zice cu prezicere, de-a zice în nezicere. Vorbind un grai, adică o linguă fără cuvinte, adică denumind fără nume, întrucât toată numirea şi tot spusul stârnesc fatalmente nedumerirea şi prepusul. Şi, cum ziceam descriind semnele de pe monezile dacilor, Mutul e un vorbitor de semne, care ele însele se spun ochiului, urechii, minții, schimbându-şi înțelesul din milimetru şi milimetru de lumină.

Cum dar să nu treacă drept năzdrăvan şi neteafăr, cum dar să nu zacă de boala sfintelor fantasme, cum dar să nu stea cu ochii la steaua „unei patrii pierdute în mările stelare“?

— *De ce: „viața lui şi-a spus-o mai apoi în basme,/cu fiare enigmatice trăind enigmele-i clare“?*

— Uite-aşa! Pentru că basmul, cum am mai arătat cu alt prilej, nu este altceva decât un psalm inițiatic! Ce altceva este un basm românesc decât o Saga despre avatarurile Logosului celui ce, zicându-se, îşi dă ființei, începând cu „a fost o dată ca niciodată“ (iată, deci, din pragul biografiei, însuşi timpul, vremea însăşi, părinții lui ființează de demult, atât de demult ca de niciodată! Iată în majuscula primului verset Cronos, care a fost şi precum a fost ca şi cum n-ar fi fost!), deci înainte de început, deci de acolo de unde începutul e totuna cu sfârşitul. Şi zice Saga dintr-o monedă dacică:

*„Mergi să-i râzi lui Zalmoxis*
*Care-i ceresei, Sânzeiței Ceres,*
*Cere Cocoanei, Semele, zeița cu cocul mare,*
*Să fii Siminel, Cocon de lemn!*

*Şi mai zi-le: Râdeți-ne coconese Elese Similese,*
*Râzi-ne, la acest copil surâzi-ne!*
*Zi-le să-ți dea laptele mielului şi să creşti ca Heracle,*
*Ulmecă-adulmecă, pândeşte brâul reginei REB!*
*Brâul verde, **verber**, reverberatoriu al verbelor strălucitoare,*
*Aceleia care se numeşte prin **brev,** prescurtare, REB!*
*Una întreită, Berenice-Hera-Irene (Pacea),*
*Hecatică triadă a lui Zalmoxis REB–Berenhererne–Rebreu!*
*Tatăl de nume al reginelor Ielelor caritabile,*
*De asemenea râzi-le Sclenei Gaia Arideea*
*Să te apere cu bunătate reginele bunătății*
*Şi apărătoarele Cenuşii Mari!*
*Repausă sub Sfântul Lemn Verde de iederă îmbrățişat*
*Şi te suie ca un ied în el şi vezi:*
*Unde odihneşte Paris cel Luminos,*
*Iliadul tău strămoş!*
*Mergi şi suie-te şi roagă să-ți dea Pielea caprei, pileul cel de capră,*
*Să-ți dea învelitoarea cea de blană ce ți se cuvine moştenire*
*De la Zalmoxis, zeu-boier-Berenheracle,*
*Mergi în locul gropii leilor*
*La stâlpul leului celui pe care la despielițat Heracle,*
*Mergi în locul, în ocolul, țarcul domnului Logodomnului,*
*Zalmos Oierberen Berrebren,*
*Şi omoară omul rău, Berbecul!*
*La ocolul Mutului, omorâul (omorâtorul răului berbec)*
*Strigă numele acestuia ce este Golsilea-Goliat,*
*Cel ce locuieşte în pământ,*
*Zis Pădurosul Gog! ...*
*Iacă-tă, în sfârşit, ai ajuns calea ăstui cocon, zisă Caia Iapa, ăstui cocon Zalmos-Zân! ...*

*Când ajungi la calea asta,*
*Te întâlneşti cu un cocoş:*
*Ia-l de gât şi zi-i cocoşul Gaiei,*
*Cel ce scoală din somn pe zânele pământului*
*Şi toţi genii somnului celui adânc!*
*Gai-Cocoşul o să-ţi zică:*
*Mă las', omule, să mă duc eu la Gaia, găina mea,*
*Ţ-oi da ouă d-alea …*
*Şi te-oi duce până la Om Zu-Bal-ABU!*
*Să-l iei de barbă, până ce-o să-ţi zică:*
*Lasă-mă, omule bun, şi-am să te duc să bei laptele lupoaiei*
*Cel zis laptele ZÂMALAI IS SILMILA! – abua, abua!*
*Laptele în care mă lai al mamelor Isis şi Simila!*
*Tu să zici: Ba dă-mi ăl lapte al lui Silmizia,*
*Zis Omu-Lama-Zalmoxis – mă lai în lapte!"*

Iată, Aurelian Titu Dumitrescu, un psalm zalmoxian, pe care l-am citit, l-am înţeles şi l-am transcris dintr-o monedă dacică! Ajungem aici la concluzia că Zalmoxianismul, doctrina în care se desfăşoară doctrina, firea şi legile Mutului ţin de-o învăţătură precum se vede foarte cunoscută, în care preotul, magul, adică Zalmoxis, se cheamă Lama. Iată Tao-de-Etate!

Asta este deci viaţa Lui, ce ne-a lăsat-o nouă în enigme pentru mine clare!

# Confesiune (I)

***Luni, 4 mai 1987, după ora 15,30***

Să abolim noțiunile abstracte şi să vorbim numai în limbajul poeziei, figurativ. Cu mine nu vei discuta idei şi concepte, ci vei discuta idei-metaforă. Pentru că noi vrem să discutăm cum se mută ea, lumea cea terestră, de toate zilele, în sfere, adică în sensuri, adică în dimensiuni, în suprafiresc, cum zice Blaga. Hai să-ți spun o şaradă. Şarada este conținută ca mesaj secret într-una din monezile pe care le citesc eu, aici, la țară. Ascult-o în limba română de atunci! „Şede-n oaie cog selocum nod red, şrate cogta caşules zîs enz renz". Ți-aduci aminte, există în jocurile de copii zone intraductibile. Un astfel de loc avem aici: „enz renz". Deci:

*„Şede-n oaie*
*Nod,*
*Suge lacom,*
*În Eden*
*În locul din pământ al cugetării*
*Regele Cel Şut (fără coarne)*
*Cel căzut în lapte.*
*Nod: cogea ditamai caşul."*
***(Cugetând la Cogea-Caşul)***

*„Iedul cel de oaie*
*Zis*
*Enz Renz.“*
***(Ene cel din rânză)***

Ca să ne dăm seama despre ce este vorba, citim de la dreapta la stânga acest Enz Renz. Ginerele Zânelor. Această şaradă rezumă periplul sufletului bătrânilor noştri iniţiaţi. Vom traduce vers cu vers. Ne bizuim pe următoarele date culturale (pentru a face o traducere proprie). Într-unul din psalmii orfici, către final, se află expresia: „Ied sunt, am căzut în lapte“. Ajuns în Grecia prin credincioşii orfici, psalmul a păstrat expresia: „Ied sunt, am căzut în lapte“. Niciunul dintre exegeţi n-a ştiut să tălmăcească expresia „Ied sunt, am căzut în lapte“.

Mai avem, după cum ştim, date în Mioriţa, poemul fundamental, unde personajul principal este zeiţa Diana, fecioara turmelor.

Rezultă că însoţitoarea ideală a sufletului muritorului dac era zeiţa Diana, în calitate de strămoaşă, petrecând sufletul iniţiatului până când acesta este încununat de către Zeus ca ginere al Mamei zânelor, deci ca zeu. Deci, până i se dă în căsătorie o zeiţă. Are în el particula genezei, a fondatorului**,** a omului de la care începe o specie.

„Şede-n oaie“ – deci şade în zeiţă, în Diana, întru Diana, cum ar zice Noica – „Cog“ – cugetătorul – „Sel“ – Selena (Selenis) – „locum“ – locul.

**Cugetătorul Selenei, cel consacrat în Cogaion, şade nod**=într-una din figurile de gimnastică iniţiatică=în Eden=ca Zeus în Ida=**în locul din pământ al cugetării, Regele Cel Şut (fără coarne adică).** Regele Cel Şut este Iedul, Fiul. Pentru că Zeus, dacă-ţi aduci aminte, în Ida, era şut, adică era un copil de capră, de vreme ce sugea, şi era şi căzut, în sens galic, adică era căzut pe pământ.

Deci, „Ied sunt, am căzut în lapte“ este o locuțiune echivalentă cu „Șade-n sânul lui Avraam“ sau „Am prins pe Dumnezeu de picior“.

* * *

Cu această **cimilitură** sau **cibilitură** sau **sibilitură**, de la Sibile, a vorbi sibilinic, abordăm primul sistem de transmutare a vieții în poem, în secret, în vorbirea inițiaților. Căci poezia este o vorbire a inițiaților.

* * *

Acum facem o paranteză, să aflăm secretul din şarada de mai sus. Citind de la dreapta la stânga versetul de mai sus, după rigori pe care nu este cazul să le mărturisim acum, rezultă următorul text: „Zâner zânetze“, deci ginerele zânețelor. Or, zânețe este ca şi cum ai zice tinerețe, deci zeificare. Îți aduci aminte basmul în care Făt-Frumos ajunge la trei zâne surori şi cu una se însoară? Cu cea mai mică. Deci cu zânețea. Dar zânețe înseamnă junețe? Deci basmul „Junețe fără bătrânețe“?

Mergând cu traducerea mai departe, această junețe şi înzânire este egală cu **celus** (cerescul) **cogetus** (cuget). Nu e ciudată chestiunea? Deci, a se înjuni, a se înzâni înseamnă a atinge vârful cugetării. Iar acolo, în vârful cugetării, se află Regele-Domn, Moşulețul, Cugetătorul, Ene. Este Moş Ene, acela care, în cântecele de leagăn, este invocat să ne aducă somnul. Ciudat că sub auspiciile aceluiaşi zeu-strămoş era şi piscul cugetării, era şi somnul din leagăn. Şi ți-aduci aminte două versuri din cântecele de leagăn: „Să te-alinte/Moş Cuminte!“?

* * *

Încă o dată mă nedumireşte generozitatea acestui idol vechi, care ţinea să ne dea mintea când dormeam, în timpul somnului. Şi-acum îmi dau seama că au dreptate cei care afirmă că poezia este gândirea în somn.

* * *

Deci, cum se ajunge de la săltarea faptului de viaţă în poezie? **Prin vorbirea în secret.** Vorbirea secretoasă, cum se zice la ţară. Şi cu asta cred că am încheiat referinţele la monezi.

* * *

Mi-aduc aminte despre un personaj de basm care trece printr-o „secretă de lume“. Mi-aduc însă aminte şi de cuvântul sicriu sau secriu. Deci o cutie care închide în ea ceea ce a fost viu. Cine n-ar vrea să fie poezia lui un sicriu, căci iată ce aproape e de sicriu! Numai sare o literă şi am ajuns din scriu în sicriu! Orice poet este „o secretă de lume“. Dar ce straniu îmi vine în cap cuvântul secreţie, adică o emanaţie corporală. Zic unii că şi poezia ar fi aşa ceva. Şi de la secretă îmi vine în minte cuvântul creată. Şi, dumneata, cu convorbirile dumitale literare, intri în secretele autorilor.

* * *

Despre ce vream să-ţi mai vorbesc eu între timp?

Cine s-a referit la poezia mea a dat cu cornul când spre ideea că sunt un fantast şi un fantezist, când spre ideea că sunt total lipsit de fantezie. Fac următoarea mărturisire: sunt total

lipsit de fantezie. Cele mai multe şi mai izbutite poeme ale mele au pornit de la **fapte de viaţă**. Subliniem această sintagmă de tristă amintire, până găsim alta.

În tot cazul, vreau să spun că mă bizui întotdeauna pe ceva. Hai să zicem nu faptul de viaţă, ci faptul de **temelie**. Cum ar spune Moromete: „Pe ce te bizui, dumneata?“. Şi, deci, în mai toate poemele izbândite ne bizuim pe ceva ce, din acest moment, nu mai este un secret.

Pe ceva ce vom mărturisi. Pot susţine cele de mai sus pe caietele de lucru. Iată aceste bloc-notes-uri, care se strâng şi care pot fi purtate în buzunar! De multă vreme, nu-mi lipsesc din buzunare. Va veni o vreme când, fie de faţă cu noi, fie mai înapoia noastră, încolo, se vor cunoaşte şi caietele noastre, dar mare interes pentru urmaşi nu cred că vor prezenta, întrucât mirosul de viu face mai mult rău după ce ajunge în bibliotecă. Vorba lui Maiakovski: „Tovarăşi din posteritate“, adică să încercăm să ne explicăm de acum, până nu ne mistifică alţii. Criticii literari.

Trebuie să facem o întoarcere, o paranteză. Eu am umblat multă lume. Am fost reporter la reviste agrare, am umblat apoi pe şantierele titulare, de pagina întâi, ale vremii, am avut aventuri pe cont propriu pe ocean, la Zafra, în Cuba, în Vietnam. Toate foarte fizice! S-a depus colb, dar să vezi cum! Cu ani în urmă, făceam o vizită într-un imobil în care a fost închisoarea deţinuţilor politici, la Sighet. Curentul Congresului al IX-lea a deschis porţile acelea, oamenii, care mai rămăseseră pe lumea asta, s-au tras către casele lor, clădirea, cea austriacă şi destul de trainică până în vremurile noastre, s-a transformat în depozit de mărfuri. Sus, însă, într-o nişă, într-o crăpătură de zid, a crescut un arţar. Cine vrea să ştie vârsta libertăţii noastre de opinie să aştepte să crească acel

arbore, să cadă singur şi să-i numere cercurile. Pe vremea mea, era subțire cât osul brațului unui copil de trei ani. Arțarul acela e un semn pentru mine. Am scris o poemă despre el pe când lucram la „Condica în versuri“, dar nu mi-a reuşit. Îmi dădea roată ideea că în el este vârsta libertăților noastre. Zeul însă nu m-a sprijinit, poemul nu mi-a reuşit şi va trebui să urmăresc acel pui de mesteacăn semănat de vânturile prielnice şi crescut pe temnița din Sighet. Cam în acest fel ne ies în cale faptele de temelie, semințele poemelor noastre duse de curent ca în locul acela: „văzduhul semințe purta“. Prin urmare, noi suntem acea fisură în pietrele lumii, în zidul vremii noastre, în care, cu vremea, se-aşează pământul prielnic semințelor din care cresc mestecenii aceia.

N-aş putea spune de ce nu mi-a reuşit poemul. Probabil că mai e ceva în ceea ce priveşte libertatea noastră. Însă despre altceva vreau să vorbim. Despre sămânța faptului de temelie al unei poezii. Cum el are nevoie de o fisură, de o slăbiciune a noastră, de o anumită oră de melancolie, de o clipă de meditație sau mai ştiu eu cum. Fapt este că nu ne alegem nici faptele lumii, nici temele aşa-zise, nici stilul, nici limbajul, nici „şcoala poetică“, nici curentul, ci acestea ne aleg pe noi.

Din deprinderea de-a umbla pe lume cu bloc-notesul în buzunar, a juneții mele, mi-au rămas, până astăzi, aprinderea, adică pasiunea şi nevoia de a ține după mine o pagină albă, pe care să-mi însemn câte ceva dintr-ale zilei, momentul acela când fisura noastră este atinsă de o sămânță. Vom merge din aproape în aproape, aducând mărturie asupra celor enunțate, cu poeme publicate, mai puțin nesigure, cu poeme care s-au desfăşurat bine până la capăt, dând în final un uşor pumn în masă, că: „Atât am fost de zis, mai vezi şi dumneata ce-i dincolo

de noi!“ Din cartea „Condica în versuri“. Va trebui să discutăm apoi despre ceea ce s-a scris vrând autorul şi despre ceea ce s-a scris vrând Mai-Mult-Decât-Autorul. Fiindcă întotdeauna ceea ce numeam faptul de temelie, o dată căzut în brazdă, în fâşia aceea de pământ din fisură, face ceea ce vrea el din noi. Şi-ți voi arăta pe Istrița, pe deal, ceea ce au făcut pomii cu pietrele şi cu locul pe care s-au trezit pe lume. Adică pietrele au fost învelite în lemn viu şi locurile s-au trezit împânzite de o armătură de rădăcini în care stăpâneşte un popor fondat de o singură pereche de oameni. De care cine se temea la început?! Astfel lucrează şi **faptul de viață** în noi. Subliniezi faptul de viață, întrucât vreau să-l răstălmăcim şi să-l întoarcem la funcția lui. Mergând fără ruşine şi noi pe vremea sintagmelor **l-am prins în fapt** şi **care-i fapta**, vom zice: „L-am prins pe scriitor în faptul de viață!“. Aşa cum se enunță în fața instanțelor de judecată că vinovatul „a fost prins în fapt“. Deci faptul de viață ca un început al facerii de artă şi ca esență a naşterii. Deci sintagma ce se purta pe vremea criticilor de la „Gazeta literară“ nu era vinovată decât de măscarea ce-o purta, că scriitorul „era prins în fapt cu viața“, când el trebuia să aibă relații de dragoste cu viața, dar în secret totuşi. Deci facerea lor era vinovată întrucât era în şanț. Facerea lor în artă era un viol şi-o acuplare animalică a sufletului şi a minții scriitorului cu viața. Deci, pe noi nu ne supără faptul că făptuiau şi ei, ci acela că făptuiau şi ei, ca soldații în grămadă.

Şi apoi mai este o pudoare. Erau în flagrant declarat, cu program, mai mulți cu aceeaşi faptă. Adică nu-şi găsea fiecare fapta de viață pe viață. Concubinau măscăros, căci era public, mai mulți cu aceeaşi faptă a vieții. Pudoarea noastră este în credința că fiecare poet are faptele lui pe lume, cu care este logodit în zodie cu ele: prins cu dată de naştere, prins cu viețile

părinților, deci are antecedente familiale, prins, legat vreau să zic, cu ce a citit, prins de ele cu nu ştiu câte reîncarnări anterioare. Prin urmare, mie îmi sunt menite anume fapte ale vieții. Între mine şi ele există un apel sexual, cum nu poate să existe între alții. Numai pentru mine e o anumită faptă de viață, şi numai pentru mine e aşezată acolo, împinsă în calea mea. Pentru sufletul meu, pentru ochiul meu şi pentru mintea mea. Adică numai eu să le văd, să le simt şi să le presimt, cum numai eu pot să le văd, să le simt şi să le presimt.

Am umblat şi eu pe la curva faptului de viață pe la care fuseseră alții. Am scris de pildă poemul „Balada țăranului tânăr", plecând în mod programatic de la balada lui Dan Deşliu. Era şi ambiția unei replici, era şi curiozitatea tânărului scriitor de-a cerceta izvoarele gloriei unui confrate. Şi acum cred că a fost şi altceva. Cum am procedat? M-am dus într-o vară în satul Rusca-Teregova. Un sat de munte, frumos, în Banat, cu un izvor limpede prin el. În ziua când am ajuns acolo, se făcea înmormântarea unui țăran trecut printre primii la comunişti. Secretarul de partid ne-a dus la pomană. Era pentru prima dată când luam parte la o pomană cu comunişti. Evident, era o pomană țărănească, după toate legile dintotdeauna. Acel secretar de partid, a doua zi, m-a pus în legătură cu Lazăr Cernescu, eroul poemului. Am mai stat de vorbă cu maica Iconia, care ținea la Dan Deşliu ca la propriul ei copil. A doua zi, am refăcut drumul prin păduri, un drum printre păşuni alpine, o zi dumnezeiască, am mers pe potecile pe care îl târâseră pe Lazăr până la peşteră. Fratele eroului mi-a arătat peştera unde a fost aruncat după multe schingiuiri acel erou comunist. M-am întors la Bucureşti şi am scris într-o săptămână două poeme: „Balada țăranului tânăr" şi „Şarja", documentată cu o noapte albă la gura unui furnal, urmărind producerea unei şarje de

oțel, la Reșița, unde mi s-a povestit **faptul de viață** la care mă refer în baladă. Mai târziu, unii au insinuat că am plagiat, că am atacat o poemă clasică a realismului socialist, dar pe noi ne interesează aici experiența de viață, cum se adună acele semințe ale operei noastre, proprii nouă şi numai nouă. Deci nu mi-e ruşine că am început şcoala faptelor de temelie la şcoala faptului de viață. Căci, până ne găsim scrisa, adică mireasa, adică unica femeie sau femeia în care procreem, bărbăția se încearcă şi la altele, căci doar faptul nu se iscăleşte totdeauna.

Acum, vorbind serios, perorăm, ne luptăm pe ideea acelei ceva a noastră şi numai a noastră, a inimii noastre, şi a sufletului nostru, şi a minții noastre.

Vorbeam despre năravul acelor caiete de reporter, care mie nu trebuie să-mi lipsească.

# Confesiune (II)

***Marți, 12 mai, ora 9,30***

Toamnele, merg de-o vreme în Bucovina, cu prilejul concursului național „Nicolae Labiş“. Particip la întâlniri cu cititorii, la şezători literare. Câteva zile se mută viața mea în şi printre viețile altora. E posibil că şi acolo, în constelații, în mersul zodiilor, un ghem de foc, ce a stat mai răsucit, cam în hula semenilor săi cereşti, dintr-o dată să se amestece, să dea din cozile-i de peşte luminos, lovindu-se de părțile femele ale semințelor cosmice, căci, dintr-o dată, partea focului aceluia sideral, ce se află în mine, se pătrunde de melancolie. Se îmbolnăveşte insul meu cel sacru de un dor, de durere şi dorire. Al lumii sacrul foc obârşial în acele zile capătă paloare**,** tânjeşte: insul meu de pe pământ e vulnerabil, crede tot ce vede şi aude, ține la tot ce este om şi vine de la om, ca un copil se încrede. Dintr-o dată, faptele altora îi sunt mai scumpe decât înfăptuirile lui: Zicerea, atunci, se îmbată, bolboroseşte ca vinurile noi în adâncul vaselor de lemn.

De bună seamă, Mutul din partea unui lucru, şi din partea unui chip de om, şi din partea unei vorbe de la oameni atinge cu acel cioc de căluş pe omul Ion Gheorghe.

Am început „Condica în versuri“ datorită invitației poetului Gabriel Cheroiu, care a vrut să ne arate nordul bunicilor lui.

Am petrecut pe la Câmpulung Moldovenesc şi pe la acele unice lăcaşe strămoşeşti, afară şi în muzee, în case. Văzut-am lucruri ale lumii, care-au tras către mine şi-au tras către lucrurile mele cele ale altora.

Am promis că vom urmări în discuţia noastră cum, în viaţa cea de toate zilele lucrurile, întâmplările şi zicerea terestră despre ele se transformă în poem. Vreau să depun mărturie că viaţa noastră cea de toate zilele este poezia noastră de zile mari şi că viaţa de zile mari nu este întotdeauna poezie. Totul depinde de-un anume lucru căruia noi nume îi vom da. Putem mărturisi înaintea oricăror concluzii că faptele vieţii celei de toate zilele şi a tuturor, întâmplările, vederile diurne, precum semințele văzduhului blagian, se leagănă de la o margine la alta a existenţei noastre, însă nu toate rod pe lume au să poarte.

Va să zică. Ştii foarte bine că a ieşit Semănătorul şi a aruncat sămânţa sa şi ea a căzut precum urmează: unele semințe – între spini şi mărăcini, altele – pe piatră, altele – pe pământ bun …

Această parabolă, cunoscută de orice om ştie să citească, a pus pe gânduri partea mea eretică. Cum adică, zis-am eu? Sămănătorul, legile plugăritului şi-ale agonisirii pâinii el le cunoaşte din moşi-strămoşi? Cum de-a aruncat sămânţa ca un neştiutor în lucrările pământului, pe pământ tare, pe drumuri, asupra pietrelor şi prin spinării? Tocmai el, Semănătorul, cel mai priceput?!

Veni însă sfatul Legii, se arătă ştiinţa facerii şi desfacerii într-ale logosului. Că, adică, parabola Semănătorului nu este o învăţătură agrotehnică! Că adică ceea ce Semănătorul azvârle nu azvârle, ci dăruieşte. Învăţăturile sale fără prejudecăţi le dăruieşte. Logosul nu are idei preconcepute pentru că el poate să zică acestor pietre să se facă oameni şi ele se vor face.

Logosul nu are limite, nici de timpuri, nici de locuri. El nu alege terenul în care seamănă, el nu respectă „regulile agrozootehnice“. Şi atunci, e vina ogorului celui cuprins de mărăcini că n-a rodit sămânța Lui? Dovadă este piatra, că s-a uscat pe ea Sămânța. Nu e vina „faptului de viață“ că nu rodeşte poeme memorabile. E numai vina mea, adică slăbiciunea din ziua aceea, adică tremurarea mâinii care azvârle sămânța şi a glasului care-a chemat cuvântul. Aşa este şi la prima vedere, şi la ultima. Însă tâlhăresc şi faptele de viață. Nu se lasă toate pătrunse de Logos. Căci e-adevărat: nu poți face sita din păr de câine. Nu e vina seminței. Semănătorul însă este nepărtinitor. El sămânța sa o zvârle, şi asupra pietrelor, şi asupra locurilor înțelenite, şi asupra locului bătut, precum ar fi să fie toate apoi lucrate din toate părțile şi pregătite să primească semănătura.

El nu de rău agricultor, de rău cunoscător într-ale „muncilor de primăvară“ azvârle sămânța fără alegerea locului. El din bunătatea cea divină şi de nețărmurita lui încredere în toate ale lumii pune sămânța sa asupra lor.

Cum totuşi se face că într-unele izbuteşte lucrarea, iar într-altele lucrarea cade?

Înalta parabolă a Semănătorului, vinovați sunt cei ce-au auzit Cuvântul şi l-au uitat; neîmpliniți sunt cei ce au primit cuvântul, dar, din cauza greutăților lumii, s-au lepădat de el. Ca şi aceia care nici nu l-au auzit, nici nu l-au primit, vina fiind deopotrivă a tuturor celor nepregătiți în aceeaşi măsură cu a celor răuvoitori. Numai pământul care a mai fost lucrat, pregătit, numai cei ce-au mai trecut prin lucrarea dreptății, a curățeniei şi-a temerii de Dumnezeu şi-au primit cuvântul şi au rodit …

Semănătorul nostru este Mutul. Mutul care ne vorbeşte nouă cu ale lumii lucruri, înspre care se îndreaptă sau pe care

le împinge în calea noastră, să ne lovim de ele, fie cu tot corpul, fie numai cu a vederii rază, fie numai cu ascuțimea auzului.

Pentru ca **faptul de viață** să prindă, să rodească în pământul cel bine lucrat al scriitorului, este imperios necesar să fi existat sămânța acelui lucru în scriitor. Trebuie să se cunoască de la depărtare ins pe ins: sufletul pre lucru şi lucrul iar pre suflet. Nu trebuie să fie vedere a insului celui crescut în Legile Logosului poetul, cât revedere a lui cu lucrurile.

Iată, în „Condica în versuri", în poemul „Cântec la uşa geniceului", sunt aceste fapturi de viață:

1. Prietenul meu Gabriel Cheroiu a trecut în drum către un codru spre care pornisem să auzim boncănitul cerbilor, m-a abătut, zic, către o rudă a lui, pădurar la Dămăcuşa. Omul tocmai repara un pat de-al casei. Văzut a fost de noi acest fapt ca orişicare altul.

2. În celebrul muzeu din Câmpulung al Moldovei, de asemenea ochiul şi mintea mea înregistraseră un mare pat de lemn, adus acolo din casa unui țăran.

3. Al treilea fapt, vedere şi aflare de „realitate", fost-au la Ieud, în Maramureş. Eram chemat de poetul Petru Dunca, profesor şi director al şcolii dintr-acel sat. Petru m-a pus „la curent" cu multe întâmplări din satul acela. Când mă întâlneam cu oamenii, îi salutam şi treceam de ei, îmi povestea câte o întâmplare, două, cu totul ieşite din comun pe seama acelora ori stârnite de ei pe spesele altora. Un fapt şi oarecare, şi un pic mai pitoresc se vădea în ştirea ce mi-o dădea prietenul meu că, la Ieud, nu este familie care să aibă mai puțin de şase copii.

Se mai afla la Ieud o doamnă din străinătăți, sociolog-psiholog, care cerceta fenomenul prolificității de la Ieud … pe cont propriu, adunând material pentru o comunicare privind datinile vechi la românii din nord.

Acestea trei întâlniri ale mele cu fapte şi stări ale unui anume fenomen s-au rotit asupra creştetului meu o vreme, ca nu roi. Un fir din marea lucrare a Mutului a legat acele trei „tablouri“: un om reparând patul său, un pat gigantic, legendar, ajuns la muzeu, şi un sat, anume Ieudul, în mare efervescență demografică. Şi-am scris „Cântec la uşa gineceului“, precum se poate vedea în condică.

Dacă un „cercetător“ al operei noastre va avea vreodată curiozitatea să confrunte munca noastră cu viața noastră cea de toate zilele şi a lumii prin care am trecut şi pe care am înfruntat-o, nu va izbuti să fie cinstit cu el şi cu noi, decât cercetând caietele noastre de lucru. Este vorba de bloc-notesuri, câte unul pe an cel puțin, în care noi consemnăm pe genunchi, pe după câte un perete, pe după câte o piatră mare, pe după inşi cu fața la altele ale lor şi-ale lumii, întâmplări ce ni se arată sau ni se spun în treacăt. În măsura în care acestea, auzite şi văzute, se aflau dinainte în noi, căzute asupră-ne din marele val de semințe aruncat de semănător, ele **prind** şi „dau rodul lor însutit“.

Materia acestei cărți este deci a mea, nevăzută cu prilejuri diferite, la ieşirea mea prin țară, în compania, cum ziceam, a lui Gabriel Cheroiu, Petru Dunca, precum şi a lui Lucian Strochi.

Experiența profesională din „Condica în versuri“ a avut şi scopul de a iniția un tânăr prieten, membru al Cenaclului nostru „Dacia Phoenix“, în această profesiune, arătându-i pe viu cum trece faptul de viață de la el din Bucovina şi din alte părți în faptul poeziei şi al meditației, locul unde şi cum se sare, se mută, este aruncat dintr-o dată terestrul şi plasat pe coordonatele unei realități de durată, cum este poezia. Lucrul se petrece ca şi cum, iată, am o aşchie de lemn, o scândurică oarecare. Îi dau drumul, cade. O arunc în sus, se lasă de unde

a plecat. Corp mort. Şi mai am şi un cuţit, unealtă din lucrările lui nea Mitică Arsenie. Cioplesc de la capetele stinghiei aceleia de brad într-anume fel, încât, la urmă, pare că aş fi răsucit materia.

Dau gaură la mijlocul cel ocolit de lucrarea într-anume fel purtată, împing un an şi-o pun la vânt. Iată elicea care prinde viaţă, vuiet, parte a maşinii de zbor. Prin urmare, să iei faptul cel de viaţă, care este un lemn mort, să-l suceşti cioplindu-l, să-i dai forma de elice şi să-l pui la suflul vântului. La suflu! Adică să-i dai mişcare, să-i dai suflet! Şi cui dai mişcare, cui pui în mişcare, cui dai suflet, cum faci să zbârnâie aşchia de viaţă asupra căreia lucrează sculele tale de meşteşugar? Pune cuvântul pe el!

Nu voi lungi. Vă voi arăta două locuri în care se petrece ridicarea materiei terestre pe curenţii meşteşugului, luând viaţă din viaţa de la Logos.

„Hronicul ticăloşilor“ a apărut aşa: la Moldoviţa fiind cu colegul nostru Gabriel Cheroiu, am mers să vedem şi noi acea minune de lăcaş. Ne-a tulburat acolo barbaria istorică, ne-a cuprins scârba în faţa mizeriei ce-a tălăzuit-o istoria, ne-a revoltat poluarea asupra minţii, sufletului şi pământului, ce şi-a îngăduit-o ocupantul vremelnic al acele părţi de ţară a noastră, lăsând urme crâncene, nume de fel de fel de lepre şi putori, pe care se bizuia instituţia austriacă de sus până jos, drept dovezi ale puterii şi bunului plac, care, acum, iată, îşi preschimbă fala şi mizera ambiţiei în act demarcatoriu, în dovadă de cât gol, prostie şi stupizenie au putut să îndure zidurile, zugrăviile noastre sfinte de totdeauna. De faţă cu Gabriel Cheroiu, am scris numele lepădăturilor acelora care, trăitori pe la anii 1847, 1813, 1872, s-au iscălit cu ce-au avut la îndemână asupra zugrăviilor bisericii de la Mănăstirea Moldoviţa. Întors la masa de lucru, am încropit acestor încropiţi ai

istoriei câte o biografie, alcătuind o condică de meserii şi caractere viiturii aceleia de funcţionari, suprastructură după chipul şi asemănarea imperiului în care au viermuit. Un laitmotiv de două versuri caută să ţină treaz actualitatea fenomenului în hiperbola fără timp: „Cum şi-au scris numele şi anii pe tot peretele./Cu oţelul cuţitelor, cu baionetele?“.

Primul vers este numai un enunţ exasperant prin repetare, al doilea, numind uneltele profanării, „oţelul cuţitelor“, adică arătând starea civilă a profanatorilor, adică proveniența lor din categoria instituţiilor administrative, iar „cu baionetele“, desemnând prin urmare contribuţia la distrugere, abuz şi poluare a forţei armate.

Mai există un ce dincolo de furia civică a autorului, dincolo de plăcerea lui de a otrăvi colorat ticăloşii. Şi anume sugestia că, iată, spre meseria prin care s-au realizat Scripturile, vreau să zic izvoarele zugrăviei celei sfinte, se pângăreşte, iată de către **un scris** al numelor şi al anilor, cu oţelul cuţitelor şi cu baionetele. Stilul imperiului nu este nici pana, nici peniţa, nici stiloul. Unealta culturii abuzului politic este cuţitul şi este baioneta. Indiferent de timp şi de loc. Prin urmare, iarăşi suntem cu Logosul într-ale Logosului, deplângând încuţitarea şi îmbaionetarea în scris. Dacă am zis „Hronicul ticăloşilor“, am zis trecerea în pomelnic blestemat a spurcăciunilor care, scriitori sau nescriitori fiind, au pângărit un sanctuar, un loc al întâlnirii cu divinitatea, practicând neadecvat, criminal, meseria scrisului, şi egoist, căci altceva ei n-au ştiut să zică pe pereţi, zgâriind, decât numele lor şi nenorociţii ani în care „au compus“ ticăloasa lor operă cu cuţitele, cu baionetele. În acest sens, „Hronicul ticăloşiilor“ are trei curenţi de viaţă: am zice curentul demascatoriu al unui timp cu inşi după chipul şi asemănarea timpului, apoi prohibitoriu faţă de abuzul istoric,

față de firea imperialistă ce animă istoria, şi-n al treilea vector de patimă a ideii şi scopului care este apărarea purității cuvântului şi-a meseriei scrisului, prin practicarea acesteia cu uneltele proprii, necum prin oțelul cuțitelor şi prin baionete.

Dar locul în care întâmplarea din viață, faptul oarecare sau deosebit se întâlnea fericit cu patima filosofică a autorului este revelat în poemul „Trei pereți de Mume“.

Am zice: un fapt de cultură: deschiderea unei expoziții a marelui pictor Mihai Olos într-o anume zi, într-un anume an, la Muzeul Literaturii Române.

Mă întâlnesc în ziua de cu prietenul meu de la Maramureş, extraordinarul om ce este acel Mihai, ce venise prin ăi Bucureşti să desfăşure pânzeturile sale colorate şi bine strânse între rame, pe ăi pereți de muzeu. Dusu-m-am să văd colorile şi figurile acelea, precum scrierea chinezească, mari semne din lucrarea pensulei, şi dintr-o dată mi-am revelat un text. Pânzele de pictor, table scrise cu-o Saga divină, în tot cazul pagini de Învățături, la care eu adăpasem sufletul meu şi din care cărțile mai dinainte izbucniseră. Poemul „Trei pereți de Mume“ începe de la atmosfera deschiderii expoziției ca o deschidere de drăgaică la noi la Buzău, căci la început, coloarea, tumbele cromatice ne-au bucurat şi-am zis, ridicându-ne pe culmea sublimului circ, şi-am zis: „Veniți şi vedeți, de-ați venit răsvedeți/că Mihai Olos a prins caii verzi pe pereți!“.

Într-adevăr, erau acolo cai, în stampele-i move, şi verzi, şi roşii, şi de alte colori. Însă laptele de la muma limbă română a început să zburde în rânza iedului nostru, dând peste cap zicerile, deci schimbându-le încotroul, modificându-le din cotroul „Caii verzi pe pereți“, vra să zică în vorbirea populară mai recentă fantasmagonii, închipuiri nelalocul lor, în tot cazul proiecții ale unei minți năstruşnice.

Însă caii cei de pe pereți, verzi de fosfor, izvorâți din lumea creierului, vrea să zică, cai de sânge pe pereți, cai de foc pe pereți, precum se ştie în peşterile de la Altamira, şi Gozel, şi Morbihan. Văzuți de-adevăratelea de oameni vii şi-n toate mințile. Deteriorarea înțelesului sintagmei „caii verzi pe pereți“ se datoreşte uitării şi comutațiilor de înțelesuri pe care le-a produs credința mai recentă, luând, vra să zică, în deriziune viziunile magice, icoanele omului primordial. Şi tot astfel, sărind când într-un picior, când în celălalt, cuvântul, ca un țap ispăşitor, prunc al lui Pann, sare din deal în deal, face tumbe în treisprezece grupuri de versuri, preschimbându-se în toți zeii părinților noştri, până când ajungem să spunem despre el că, „orişicum ai lua-o“, ăsta, cuvântul, şi ce spune el despre colorile lui Mihai Olos, cele în „Trei pereți de Mume“ nu e altceva decât **Unul unic Tao**.

Şi iată cum o cameră de muzeu s-a transformat într-un templu al lui Zalmoxis Lama, cu ştirea sau fără înțelegerea unora sau altora, ci numai din harul, darul, năzdrăvănia, înzdrăvenirea şi iarăşi zăludenia Logosului.

***Sărățeanca, 12 mai 1987***

# Jurnalul cărții
## Fila întâi

***4 mai 1987, ora 22,31***

*Dimineața, la 10,15, m-am suit într-un personal, care pleca din Gara de Nord, şi, peste două ore şi ceva, am coborât la stația Ulmeni. Veneam să scriu o carte cu Ion Gheorghe. Stabilisem asta cam cu o lună înainte, în Bucureşti. Reactualizasem telefonic „contractul", cu o săptămână în urmă. Nu mai vorbisem de atunci. Până, când azi, pe la trei dupăamiază ne-am apucat de lucru, voia să facem „o carte a cărții «Condica în versuri»". Sigur că ideea unei cărți cu Ion Gheorghe mă atrăgea oricum. Dar eu am atâtea obsesii în legătură cu ființa şi cu opera poetului, încât, încă din momentul în care ne-a venit ideea să scriem cartea, cu o lună în urmă, am hotărât în sinea mea să îl abat spre o altă carte, care să îmi satisfacă pe deplin curiozitatea, o altă carte după care să învăț.*

*Primul lucru pe care ți-l poate spune un scriitor despre Ion Gheorghe este că are o operă* ***de studiat****. Al doilea, că este un om care se poate supăra oricând, din orice. Al treilea, că nu este confesiv, că respinge intimitatea.*

*Eu, cu mai bine de zece ani în urmă, am pornit de la a nega opera lui Ion Gheorghe. Probabil, pentru că este greu*

*de înțeles. Cu şapte-opt ani în urmă, i-am devenit epigon. Apoi, discipol.*

*Ion Gheorghe a stabilit din capul locului cu mine o intimitate tranşantă, care, la început, m-a onorat, apoi m-a complexat, pentru ca, într-un târziu şi după foarte multe eforturi de asimilare, să îmi aducă un fel de eliberare spirituală. Spun deci că, până azi, i-am putut sta multe ore alături în aceeaşi zi, şi asta deseori, fără să-l deranjez. Dar sunt convins că a hotărât să scriem cartea mai mult pentru a-mi da ceva serios de lucru, decât din dorința de a se confesa. Pe un asemenea fond şi dintr-o decență care acționează autonom în structura sa, s-ar putea inhiba foarte uşor şi ar putea să i se pară firesc să renunțe. Or, nu vreau asta. Se apropie de miezul nopții şi am scris mai bine de douăzeci de pagini, deşi, înainte de a ne apuca de lucru, am simțit de câteva ori că vrea să întoarcă vorba de la carte şi să mă expedieze în câteva zile. Am reuşit să schimb şi subiectul cărții, dar nu mă bucur încă.*

# Fila a doua

***5 mai 1987, după ora 23,00***

*Iarăşi am scris douăzeci de pagini. Ion Gheorghe dă semne că a început să creadă în carte. Intru în cameră uşor jenat. Am terminat lucrul cu vreo două ore în urmă. Obosit puțin, poetul a propus, după cină, să ne aşezăm în şezlonguri şi să ne liniştim într-o tăcere lungă, înainte de somn. Nu mai ştiu din ce vorbă, poate din ceva ce ne rămăsese în minte în vremea plimbării de trei ore, pe dealuri, între capitole, am început o ofensivă pe care n-am avut-o în plan. I-am spus că la mai toți purtătorii de cuvânt ai generației '60 se simte o recunoştință imensă, deseori trecută în texte, față de Zaharia Stancu, dar că generația '60, deşi scindată în grupări literare, generația lider acum, este o generație „după mine, potopul!". Am reproşat în şoaptă, pe un ton familial, cumva fără adresă, faptul că scriitorii de valoare de azi, în plină putere, s-au interesat prea puțin de tineri. Ion Gheorghe mi-a cerut să-i spun ce am să-i reproşez lui în relația noastră. N-am avut ce să răspund. Am hotărât iarăşi să tăcem până ne vine somn. Dar l-am întrebat brusc despre Adrian Popescu, cred că Ion Gheorghe făcuse imprudența să îl pomenească pe Mircea Dinescu, care îi este foarte drag, despre Ion Mircea, Liviu*

*Ioan Stoiciu, Ion Mureşan, Mariana Marin, Nichita Danilov. Ion Gheorghe m-a oprit aici cu enumerarea, mi-a dat semne sigure că ştie de fiecare dintre ei, apoi, fiindcă nu reuşeam ce ne propusesem, s-a ridicat brusc de pe şezlong şi l-a strâns, mi-a luat cana de pe capacul căldării cu apă din holul dintre cele două odăi mari ale casei şi mi-a dus-o la bucătărie, aşezând-o nefiresc de precis peste capacul căldării mele cu apă, pe care o primisem pe perioada lucrului tot de la el, împreună cu un tacâm, un prosop de masă, şi cealaltă odaie mare. Apoi, mi-a urat noapte bună, în timp ce eu nu mă dezmeticisem din sancţiune. M-am spălat cu apa de ploaie din cazanul de lângă burlanul din laterala casei, o apă moale, din catifea incoloră. Oricum, Ion Gheorghe a început să creadă în carte. Asta e foarte important.*

# Fila a treia

***6 mai 1987***

*A ieşit luna cu două ceasuri înainte de a ajunge acasă. Umblăm pe dealuri de la mijlocul amiezii. Suntem în satul Sărățeanca. Aici este casa în care locuieşte Ion Gheorghe. Când am plecat din Bucureşti, credeam că merg în satul Florica. Nu înțelesesem bine. O bătrână, în tren, m-a întrebat unde merg. I-am spus că „la Florica" şi ea, vrând să-mi dea de înțeles că ştie unde, a spus doar atât: „A, spre câmpie".*

*Nu ştiu ce distanță este între Sărățeanca şi Florica, dar, în spatele casei, sunt dealuri cu fundațiile unor gospodării părăsite din cauza cutremurelor, a torenților, a alunecărilor de teren. Nu-mi reproşez că nu mă mai cuprinde acea amnezie pe care o aveam, în adolescență, între ruine. Sunt convins că nu este vorba de o scădere a sensibilității.*

*Azi am scris doar cincisprezece pagini, începutul capitolului „Mutul". Acesta va fi şi titlul cărții. Ion Gheorghe pare să creadă tot mai mult în viziunea mea despre carte, se lasă condus de întrebări. După ce am scris cele cincisprezece pagini, mi s-a făcut rău. Nu pot să înțeleg ce am avut. Sunt convins că am o constituție destul de puternică. După ce am zăcut două ceasuri în pat, lui Ion Gheorghe i-a venit ideea să-mi*

*pună într-un ceai cinci pipete de propolis. M-am făcut bine aproape instantaneu. Am plecat împreună pe dealuri.*

*Mi-a arătat cimitirul din jurul Bisericii „Porumbița“, din Nenciuleşti. Până acolo, însă, am văzut piatra din care a dedus Ion Gheorghe „Dacia Phoenix“, am văzut pietrele (gresiile) care i-au inspirat „Megaliticele“, valea în care a scris „Vine iarba“. Sunt într-adevăr, în surpăturile dintre dealuri, gresii imense, pe care există forme apropiate de ale cailor, de ale oamenilor, de figurile existente pe monezile dacice. Nu ştiu de ce, dar mă feresc deocamdată să intru în rezonanță cu vreuna dintre ideile despre pietre ale lui Ion Gheorghe. Pietrele îmi lasă doar sentimentul nemotivat, de însingurare dureroasă, pe care îl inspiră cicatricele mari, fatale.*

*Am văzut în apropiere de cimitir o casă tăiată în două, adică jumătatea unei case, pentru că partea cealaltă fusese cărată de fratele celui rămas. O jumătate de casă, înclinată pe fundația de bolovani uriaşi (nu îmi mai plac comparațiile greoaie, dar, de data asta, nu am cum să mă feresc) asemenea Turnului din Pisa față de propria lui bază. Mi-am înfrânt prejudecata indecenței şi am privit scările făcute din pietre de râu suprapuse. O senzație de singurătate de fiară m-a cuprins, învăluită într-o agresivitate abia reținută, stârnită poate de instinctul de apărare.*

*În cimitir, lespezile, care duc de la biserică la clopotniță, sunt din cruci vechi de mai bine de un secol (unele duble), rămase de la mormintele părăsite.*

*Totul este foarte curat. Deşi nu se vede nimeni, pare că de la fiecare mormânt abia a plecat cineva. E liniştea dintr-un fund de piuă. Privesc mormintele şi-mi vine în cap un vers, despre care nu cred să-l fi citit: „O, cauze pierdute-ntr-un suflet de-nțeles!“.*

*Şi casele sunt foarte curate. Pomii sunt proaspăt văruiți. Şi totuşi curățenia asta înspăimântă, pentru că se văd foarte puțini oameni. O curățenie omogenă. O casă de patru ori mai mare decât alta este la fel de curată ca şi o căsuță. Curățenia nu este nici direct, nici invers proporțională cu mărimea averii. Şi acest timp de curățenie îți dă un sentiment ciudat, de claustrare.*

# Fila a patra

***7 mai 1987***

*Am lucrat mai bine de douăzeci de pagini. Ion Gheorghe crede într-atât în carte, încât n-ar vrea să-i stânjenească firea, încât ar vrea tot timpul s-o lase să curgă în voia ei. Are o pornire de neînchipuit în a nu stânjeni firea lucrurilor. La micul dejun, pe masa de pe prispă, am găsit, scuturate dintr-o sticlă largă la gură, câteva petale de lalele. Între prosoapele pe care le întindem sub farfurii, la capetele mesei, mai rămân pe masă cam cincisprezece centimetri. Petalele de lalele s-au scuturat pe o lungime cam de douăzeci şi cinci de centimetri. M-am gândit, intuind probabil reacţia poetului, să le las pe cele din mijloc neatinse şi, pentru a face loc prosopului, să le apropii simetric pe cele de pe margini. Poetul, cum bănuiam, m-a oprit. „Nu, nu, lasă-le aşa!, mi-a spus. Sunt nişte petale de lalele. Sunt curate. Lasă-le aşa cum au căzut ele!“.*

*Ne înţelegem foarte bine. A acceptat definitiv viziunea mea despre carte. În una dintre pauzele dintre cele trei capitole (azi a fost frumos, a ieşit pentru prima dată, de când sunt aici, soarele, mă dusesem să mă întind pe patul din bucătărie şi să privesc, prin uşa deschisă, pomii înfloriţi de pe drum), m-a întrebat de unde mi-a venit ideea cu „Mutul“. I-am*

*mărturisit că, în toamna anului 1984, când înfloriseră bine crizantemele, criticul Nicolae Manolescu îmi făcuse cinstea să mă invite la el, unde am stat câteva ore. Venind vorba despre poezia lui Ion Gheorghe, pe care eu mă pregătisem inutil să o apăr, criticul mi-a mărturisit că „Ion Gheorghe are un ochi la mit cum n-a mai avut niciun poet român". A continuat spunând că, dacă ar face o antologie a poeziei româneşti, ar introduce, printre primele, în sumar poemul „Mutul". Eu, care îl citeam de câțiva ani pe Ion Gheorghe, când m-am întors acasă, am deschis „Megaliticele" şi am recitit „Mutul". Şi, de atunci, l-am tot citit.*

*Azi, poetul mi-a spus că ideile şi revelațiile vin, ca şi bolile, pe sensibilități înnăscute sau căpătate pe parcurs, dar, oricum, reale. Mi-a mai spus: „Cel mai bun şi mai sigur mijloc de a face istorie, de a interpreta istoria, de a o reconstitui, este mitul".*

# Fila a cincea

***8 mai 1987, dupăamiaza***

*Prea multă forță și dorință de împotrivire stârneşte câteodată în noi ceea ce spunem că nu există şi prea ştim cu exactitate atunci ceea ce nu există, încât îmi vine să spun că, în acele momente, ceea ce nu ştim şi nu vrem să ştim este substituentul lui ceea ce nu există.*

*Îmi este clar că ființa adevărată a lui Ion Gheorghe nu se arată aşa uşor. El însuşi are o prea mare libertate față de adevăr pentru a nu fi aşa de simplu. Adică adevărul biografic, ce, recunoscut de un om obişnuit l-ar putea distruge sau măcar tulbura pe acesta, pe Ion Gheorghe îl lasă neatins. Poetul a ajuns la o disciplină interioară, care îl face de neatins. El însuşi, când acționează asupra sa, se poate atinge numai. Şi chiar împotriva propriei voințe.*

*Plimbându-ne pe dealuri, am găsit un ou de rață. Eu am susținut că este proaspăt, dar am aşteptat încuviințarea poetului pentru a-l ridica. Ion Gheorghe, care părea hotărât să lase oul neatins, s-a aplecat şi l-a luat. Nu a mâncat oul, dar seara şi o parte a nopții a fost zguduit de o criză de ficat, care nu venea din alimente, pentru că am continuat aproximativ cu acelaşi meniu, şi nici din plimbările prelungite, pe care am insistat să le facem. Îmi este deocamdată clar că poetul are o mare capacitate de a se autosugestiona.*

*Azi am lucrat până la începutul după-amiezii, când a venit o maşină şi l-a luat la Brăila, pentru lansarea unei cărți. Se va întoarce mâine, pe seară. Între al doilea şi al treilea capitol de azi, după ce îmi lămurise conceptul* ***călătorii pe nori****, m-a cuprins o stare foarte ciudată. Îmi reluase el zilele acestea câteva din povestirile lui Vasile Voiculescu, dar nu cred că ceea ce a urmat are o legătură prea mare cu asta.*

*Am deschis poarta şi am luat-o pe uliță. Am ieşit în şoseaua națională şi am început să merg întins, spre a mă elibera de ceva imprecis. Mi-am revenit la un pod de care nu trecusem niciodată, m-am interesat şi am aflat că mersesem cam cinci kilometri. Lângă pod, era o cruce. Din vârful dealului până la cruce, o brazdă lată de doi metri, cu pământul scos din ea. Mi s-a părut, pentru o fracțiune de secundă, că mormântul de sub cruce ieşise afară. Mi-am scuturat capul şi am pornit la drum. Peste câteva sute de metri, am auzit țipând un grup de țărănci care se întorceau de la câmp: „Uu! Uu! A murit, a murit!". Una dintre țărănci s-a aruncat peste şanț, într-o grădină. Aveam în gură un gust amar, pe care nu am încercat să mi-l explic. Nu-mi era frică, nu mă mai sperie de mult timp moartea. Dar momentele pe care le numesc* ***ciudate*** *sunt momentele în care, altcândva, îmi era frică. Şi, fiindcă un anumit tip de fapte nu îmi mai poate fixa acum sentimentul, simt în mine o surpare căreia nu mă pot opune. Şi trebuia să o las să treacă.*

*Am crezut că murise un om. Mi se mai întâmplase să moară un om lângă mine sau în fața mea. Am ajuns lângă femei când ele tocmai se liniştiseră. Se înfăşurase o capră în lanț.*

*Îmi era clar, mă ultrasensibilizasem. Am mers un timp în urma convoiului de femei. Unele au luat-o pe dealul din față, pe care plouase. Le-am auzit pe celelalte strigând: „Hai pe aici, luați-o pe drum, ca botezații, nu pe acolo, prin toate văgăunile!".*

# Fila a şasea

***9 mai 1987***

*Casa domnului Costică Toma şi a doamnei Marghiolița, părinții adoptivi ai soției poetului Ion Gheorghe, oameni duşi pe lumea cealaltă, dar păstrați în tablouri şi în spiritul tutelar al casei, este o casă solidă, din două camere, o prispă şi o bucătărie, refăcute în bună măsură de poet. O curățenie densă apără fiecare lucru. Printre obiectele țărăneşti, şi-au făcut loc câteva aparate electrice, care conferă casei un aspect de cabană. Gardurile sunt relativ înalte şi sigure, poarta are lacăt, vecinii au bun simț, nu se poate intra oricum.*

*În acest perimetru, poetul Ion Gheorghe se plimbă, respiră adânc, cască având distracția unui aristocrat şi consideră (într-o bună şi trainică mentalitate țărănească) asta ca pe un semn de sănătate şi de repaos real, sapă, pune răsadnițe, seminţe în şanțuri făcute anume cu cazmaua şi grebla, priveşte alături, la nea Mitică Arsenie, un țăran trecut de optzeci de ani, cu mult rost la minte, bun prieten.*

*Nea Mitică Arsenie munceşte zi de zi, scoate tot felul de unelte, unele necunoscute de mine, şi execută cu ele fel de fel de munci de spre existența cărora n-aveam până acum ştire. Nea Mitică Arsenie vorbeşte în pilde. La orice relatare a unei*

*experienţe de viaţă, răspunde cu relatarea unei experienţe asemănătoare şi personale. Asta îl face să nu se simtă inferior nimănui. Când, la vârsta sa, se întinde pe burtă şi bagă adânc mâna în gropi, când, după ce se opreşte ploaia, se întinde sub prun, la soare, măcar un sfert de ceas, din respect faţă de lumină, Ion Gheorghe se uită pe furiş la el ca la un idol. Nea Mitică Arsenie este, aici, singurul său partener real de conversaţie.*

*Dacă am observat că în cele câteva zile s-au întâmplat în natură fenomene pe care le-aş fi dorit mai puţin, poetul m-a liniştit, spunându-mi: „N-ai grijă! Priveşte tablourile! Suntem sub auspiciile domnului Costică Toma şi ale doamnei Marghiolița. Nişte oameni extraordinari! Ţărani adevăraţi! Îmi pare rău că nu i-ai cunoscut“.*

# Fila a şaptea

***10 mai 1987***

*În fiecare dimineaţă, după micul dejun, Ion Gheorghe „îşi face lecţiile". Astfel numeşte citirea în monezi.* ***Citirea*** *se face după reguli care îmi sunt numai în parte cunoscute şi pe care n-are niciun rost să le dezvălui aici. De altfel, nici nu m-am înţeles cu poetul dacă mi le-a încredinţat doar mie sau mi le-a încredinţat spre a le dezvălui. Iniţierea mea în* ***taina citirii monezilor*** *a început cu patru ani în urmă. În unele finaluri ale dimineţilor, îmi arată* ***ce a găsit****. Figurile, simbolurile sunt transferate în semne, semnele în cuvinte. Nimic nu se face la întâmplare. Totul, după legi care au rămas aceleaşi în ani.*

*Azi, m-a întrebat ce crede lumea despre citirea sa în monezile dacilor. Am înţeles că m-a întrebat ce cred eu şi nu m-am înşelat. I-am răspuns direct, sărind peste introducerea propusă: „Eu memorez tot ce îmi spuneţi şi îmi notez când mi-e frică de neţinerea de minte. Chiar dacă nu aţi avea dreptate, în sensul strict ştiinţific, aţi fi îndreptăţit să spuneţi ceea ce spuneţi şi să faceţi tot ceea ce faceţi. E vorba despre libertatea de opinie. Nu înţeleg de ce republicarea unor experimente, spre exemplu, dada ar fi mai oportună decât ipotezele dumneavoastră, care, în ultimă instanţă sunt de natură estetică şi obligatoriu*

*de cunoscut de către cei ce vă citesc cu pasiune poezia şi de către interpreţii dumneavoastră. În ultimă instanţă, s-ar putea spune că este vorba despre o dimensiune psihologică care absoarbe pentru a se hrăni mai mult concret decât îi este dat să aibă". Ion Gheorghe mă întrerupe: „Aşa vor crede cei mai mulţi, îmi spune. Dar am dreptate!".*

*Ieri, Ion Gheorghe mi-a arătat o piatră cu o ureche. Şi, într-adevăr, piatra avea ureche după toate legile anatomice respective.*

*Cu câte zile în urmă, tot în timpul unei plimbări, mi-a arătat o piatră numită „Laba gâştei", una dintre cele mai vechi obsesii ale sale, nerezolvate, şi piatra avea într-adevăr labe de gâscă uriaşă, puternic imprimate în ea.*

# Fila a opta

***11 mai 1987***

*Vorbim despre măşti, despre magii satelor de dinainte şi de acum. Ion Gheorghe numeşte locul consemnat la sfârşitul capitolelor scrise azi „livada mea“. Suntem în creierul înaltelor dealuri de piatră, în livada unui sat părăsit. Din dialogurile purtate cu păstorii, înțeleg că se cunosc cu Ion Gheorghe de ani de zile.*

*Satul a fost părăsit tot din cauza mişcărilor de pământ, dar au rămas izvoarele amenajate de săteni şi acoperite acum de ierburi şi de pietre. Ion Gheorghe dă pietre la o parte, desface căi, se scoboară sub câte o stâncă, ajunge mereu la apele curate ale Ciuhoiului, bem de la fiecare izvor.*

*Îmi arată locul unde a fost şcoala cu doi copii de-a patra, patru de-a treia şi cinci de-a doua, şcoala unde preda în paralel fostul său coleg Ion Cotigă.*

*Îmi mai arată o scobitură (care pare naturală) asemănătoare cu cea a bordeielor mici de stână. Scobitura este între pietre care par astfel de la începutul lumii, deşi e greu de pus pe seama naturii atâta simetrie de factură casnică. Mă întreb în sinea mea dacă aş locui acolo, având grijă să fac şi un acoperiş, şi îmi răspund, spre spaima celor*

*ce am de gând să le mai fac, că aş putea, că nici măcar nu aş considera asta o privaţiune.*

*Nu sunt convins că îl voi putea cunoaşte vreodată pe Ion Gheorghe. Ion Gheorghe* ***s-a mascat*** *într-un om obişnuit, pudic, plin de un bun simţ al judecăţii de apoi, un om unitate de măsură, supus şi previzibil, cu care operează liniştite toate sociologiile.*

*Nu poţi comunica deci cu el decât purtând o mască asemănătoare; ideal ar fi să fie şi din aceeaşi tendinţă mascarea. Umblăm deci de o viaţă ca doi pompieri în costume de cauciuc şi nu pot spune despre el decât că are un costum de cauciuc de calitate. Nici n-ar avea cum să fie altfel dacă şi cele mai dovedit prieteneşti gesturi de strângere de mână se fac tot cu mănuşile costumului.*

# Fila a noua

***12 mai 1987***

*Îmi vorbeşte despre creştinism, despre arta bizantină, despre El Greco. Eu cred că El Greco este pictorul cu care spiritul său se aseamănă. Ocoleşte pe moment răspunsul. Mă întreabă ce pictori îmi plac. Îi răspund: Da Caravaggio, El Greco, îl uit pe Goya, Gauguin, Van Gogh, câteva tablouri din Paul Cézanne (amintesc „Casa spânzuratului"), Picasso şi, era cât pe aici să uit, pentru rigoare, Constable. „Dar Goya, mă întreabă? Mie îmi place şi Goya! Privirea aia de oţel, cu care umblă numai în esenţe ...". Îmi cer scuze cu voce tare că l-am uitat pe Goya. Încerc să-i amintesc o discuţie pe care o avusesem cu câţiva ani (patru) în urmă şi în care îl lăudasem mult pe pictorul spaniol. Reiau întrebarea. Ion Gheorghe mă întreabă aceeaşi întrebare. Răspund: „El Greco". „De-aia ai privirea asta prin apă. El Greco are un ochi de peşte. Eu sunt de la câmpie, nu înţeleg felul ăsta de a privi. Eu văd drept". N-are niciun rost să îi reamintesc că şi eu sunt de la câmpie. Revelaţia lui, spre care tânjisem de atâta vreme datorită curiozităţii stârnite de mine însumi, mă oboseşte. Las capul într-o parte şi uit de întrebare.*

*Mă întreabă ce muzicieni îmi plac în afară de Enescu. Răspund: Paganini şi Gershwin. Răspunde: Bach, Händel.*

*Nu am mai avut o discuție atât (de sinceră) de deschisă cu maestrul meu, cu Ion Gheorghe, poetul care mă asumase cel dintâi. Îi sunt foarte recunoscător în sinea mea, e soare, el abia îmi simte recunoştința şi rămâne liniştit în scaun. Îmi vorbeşte insistent despre Whitman şi Maiakovski.*

*Tăcem mai multă vreme. Îmi explică de ce nu este un eretic şi eu par să mă las convins că nu este. Îmi mărturiseşte că, de la „Icoane pe sticlă", poezia lui s-a colorat. Crede însă că singurul colorator adevărat a fost Eminescu. „Eu şi Nichita am scris în alb-negru, avem desene. Eminescu are o viziune cu adevărat colorată pentru că se afla în pragul nebuniei".*

*Azi am terminat cartea. O carte începută când nu se aştepta el şi terminată când nu mă aşteptam eu. E bine. Şi e destin.*

# Cuprins

**eminescul** este o vocație (I) /5
„Timpul meu a trecut, vremea mea n-a venit“ (II) / 12
Legitim pământului tău (III) / 18
Mutul (a)
„Focul dragostei obârşiale a lumii“ (IV) / 26
Mutul (b)
Despre mască / 37
Mutul (c)
De piază rea / 44
Mutul (d)
Dacia Capului Retezat / 50
Mutul (e)
Râsul-râsului / 56
Mutul (f)
Călătorii pe nori / 63
Mutul (g)
Hârşie de obârşie / 68
Mutul (h)
Ce se naşte din cuvânt / 80
Mutul (i)
Istrița, Istrița / 88
Confesiune (I) / 100
Confesiune (II) / 109

Jurnalul cărţii
Fila întâi / 118
Fila a doua / 120
Fila a treia / 122
Fila a patra / 125
Fila a cincea / 127
Fila a şasea / 129
Fila a şaptea / 131
Fila a opta / 133
Fila a noua / 135